

állyon az Sacramentomnac rendelése, minden ember könnyen megéteheti, az ki meggondolja azt az mi oda fel világosan megbizonyítattott, hogy tudniül arra rendeltettene az Istentől az Sacramentomoc, hogy azoc minket az ő ígérteiről megemlekeztesse, és az ő mi hozzánk való jó akarattat bizonyítsa: Ímért az ki annakfelőtte meggondolja azt is, hogy nincz az Isténec semmi tanácsosa az ki az ő akarattya felől minékünc valami bizonyost ígérhetne, avagy minket arról bizonyosocká és bátorlagosocká tehetne, minemü indulattal legyen ő mi hozzánk, mit akarj és mit ne akarj megadni. Mert innét egyfelmind azis állattatic, hogy minékünc senki nem adhat olly jegyet elénkbe, az melly jegye legyen az ő mi hozzánk való akarattyanac és valamely ő ígérte, mivelhogy czac ő maga az, az ki az mi elénkbe adott jeggyel ő maga felől minálunc bizonságot tehet. Rövidebben mondom és talám gorombabban; de mindazáltal nyilvabban és világosan: Az Sacramentum soha nem lehet az idvőségnecc ígérte nélkül. Minden emberec egybe rakásoltatvánis, ő magoktul semmit nem ígérhetne minékünc az mi idvőségünc felől. Annakokaért ő magoktul semmi Sacramentomat nem emelhetne és nem rendelhetne.

20. Ez kettővel azért megelégedgyéc az anya fent Egyház, és nem czac semmi harmadikat bé ne vegyen avagy esmerjen, hanem neis kívánnon és ne várjon mind ez világnac végezeteiglen. Mert hogy az Sidóknac soc különbkülömb feléc adattanac az időknecc változásira nézve, az ő rend fent való sacramentomai felött, (ugymint az Manna, vagy mennyei kenyér, az kősziklából folyóvíz, az értz kigyó, és ezekhez hasonlóc) ez különbözteréssel megintettene arra, hogy afféle példázatokhoz ne ragazkodnának, az mellyeknecc semmi állandóságoc nem volna, hanem hogy valamir jobbat várnának az Istentől, az melly minden mulandóság nélkül és végnélkül megállana. Soccal különbben vagyónékünc dolgunc, az kiknecc megjelent az Christus, az mellyben az bölcseségnecc és értelemnecc minden kinczei olly gazdagon és bővségesen vadnac elröytetvén, hogyha valaki ez kinczec felött valami egyéb uat kívánna és kérne, az ollyan az Istent kísértene és bűsfontaná. Czac az egy Christust kell minékünc egyedül, éhezni, keressni, nézni, esmellenünc és megtanulni: miglen amaz nagy nap felvirradgyon, az mellyen az Ur az ő Országának dicőségét tellyeségesen megjelent, és őn magát finte az minemü, látni adgya és elénkbe kimutattya. Es ennekokaért jelentetic és értetic az Írásban ez az mi időnc, az utolsó napon, és utolsó időnc: hogy valaki magát, valamely uy tudománnac vagy jelenségnecc hiába való reménségével meg ne czalna. Mert ő ennekelőtte gyakorta és soc-képpen

Exod.
16.

Col. 2. v. 3.

1. Joh. 3. v. 2.
1. Joh. 2. v. 18.

képpen folt az Profétác által: de ezekben az utolsó napokban az mennyei Atya az ő szerelmes Fia által füllött: az melly egyedül jelentheti meg az Atyát: és bizonyára tellyeségesen megis jelentette, az mennyire minékünc fűkséges vala, midőn ő minékünc ugymint világos tüköré lett, az mellyben mi az Atyát nézellyünc és lathattyuc. Az miképpen pedig hogy ez elvétetött az emberektől, hogy ocuy Sacramentomokat ferezhesse az anya fent Egyházban: azonképpen kívánandó volna, hogy azokhoz, az mellyec az Istentől vadnac, semmi emberi talalmány ne egyelietné. Mert miképpen az bor, ha vizet töltnecc belé megízetlenül és megerőlemedic; és egy keves kovásfú az egész tista megfásvanyodic: azonképpen az Isten Sacramentominac tisztaságais ottan megferteztetic, mihelt az ember az ő magából azokhoz valamit tessén.

Láttyc mindazonáltal melly igen meffé eltávoztanac legyen az Sacramentomoc az ő természetec fent való tisztaságotól, az mint bizonyára ez mái napon azockal sokrac banni. Az pompáskodás, ceremonia, gestallódás epeczeldegelés fántalan soc; de azonközben az Isten igéjéről semmi gond és emlekezet nincz, maga annélkül az Sacramentomoc, nem Sacramentomoc. Sőt még azoc az ceremoniakis, az mellyeket az Isten ferezett az Sacramentomoc mellé, az nagy sűrű rakásolásból ki nem láthatnac, hanem elnyomatatnac, és el kell burulnioc. Mennyiczke láttatic az Keresztégben abból, az mellynecc egyedül kellene ott fénleni és láttatni, az mint arról másutt igazán panafolkodtunc; tudniül hól ő maga az Keresztég? Az Ur Vaczoraja tellyeséggel eltemertett, midőn Miséve változtatott; czakhogy estendőben egyfelmégis valamikiczinnyé láttatic, de azonkánbonkán, megfaggattatván, és éktelen formában.

TIZENKILENTZEDIC RESZ.

Az öt alított Sacramentomokról, holott megbizonyítatic, hogy az több öt Sacramentomoc, az mellyec ez ideig hamissan tartattanac azoknac, nem Sacramentomoc: és minemüec legyevec megmutattatic.

AZ Sacramentomokrol való előbbeni Tanításnac az jó fivűeknél lehetne annyi érteke, hogy nyughatatlan elmelkedesből meffé ne lépenecc, es az Uról rendeltett két első Sacramentomoc felött, több

Zzzzzzzz

Sacramentomokat az Isten ígéjénélkül bé ne vennének. De mivelhogy a hét Sacramentomokról való régi közönséges és mindé Iskolakban és prédikáló felekekbé igé esmeretes esélyösködés olly igé meggyökerezett, és az ebereknek mégis begyekbé feleke, úgy tettzeit ennéké hogy né léne illetlenül, hogy ha az őtét, a mellyec az Urnac igaz és tulaydó Sacramentomhoz fámlaltatnac, forgalmatoslan és különkülön az arany mérő funtba vetném, és mindé reájoc két feleit eltörölvén és elhárítván, az egyigyűeknek fimeic elejébe adnám, minemüec legyenec, és melly hamisá tartatnac ez ideig Sacramentomoknac. Előfer pedig én itt mindé jó fivü hivec előtt bizóságot tescec arrol, hogy én ehöz a főbéli villógáshoz, né hartzolás kívánásból kezdec, hané terhes és értekes okokból kéferitetem ez névvel való visssa élésnec megfeddésére. Joltudom azt hogy a Keresztényec az miképpé az igéknek, azonképpé egyéb dolgoknak is Urai legyenec: és annakokaért az ő akarattyoc ferint vohattyac a neveket akar melly dolgokra, csak hogy az istenes értel meg tartáséc, ha finte az igékbé valami illetlőség elegyülneis. Ezeket én mind megengedé: jollehet fockal job vólna, hogy az igéc igazitatnánac a dolgokhoz, és né az dolgoknac és igyöknek kellepe az igékhoz inteztetnec. De ez Sacramentom igejénec más módgya vagyon. Mert azoc, a kic hét Sacramentomokat fámlálnac, mindeniknek illy megiratásat adgyac, hogy látható jegyei legyenec, az láthatatlá kegyelénec: mindeniket edényévé tescec az fent Léleknek, az igazság elnyerésénec ez közevé, és a kegyel elvételénec okaivá: Sőt ő maga az ő felfegeb értelmü mesterökis azt mondgya, hogy a Moses törvényénec Sacramentomai né tulaydonság ferint viselic ez nevet, mivelhogy né adnac azt elö, az mit jelenténec. Elfenyvedhető dologé, kérelec, ez, hogy az Istenec tulaydon fája által megfenteltetett rendelésec az mellyeket jeles igéreteckel megékesítött, ne tartassánac Sacramentomoknac: és ellenben illy tisztéséges név adáséc az ollyatén fokáfoknac, az mellyeket vagy ő magoktól gondoltanac az emberek, avagy pedig az Istenec nyilvánóságos paranczolattyánélkül tartanac meg? Annakokaért avagy ez megiratást változtáséc meg avagy tartóztáséc meg magokat ez igével való visssaéléstől, az mellyből oftan hamis és balgatag értelem következc. Azt mondgyac oc, hogy az utolsó olayozás és kenegetés jegye és oka az láthatatlan kegyelemnec, azért, mert Sacramentum. Mivelhogy azért ez következés nem megengedhető, bizonyára az nevezetben kell elejét venni, hogy az névéc bevételével, jutalom helyett révelgéft ne nyerjünc. Visfontag midön azt bizonyitgyac, hogy Sacramentum legyen, azt tescec okánac: hogy külső jegyből és igéből állyon. Há mi azért sem megparanczolást, sem igéretet mellette nem találunc, mit tehetünc egyebet, hanem ellene kell mondanunc?

Meg:

2. Megrettzie azért immár, hogy né czac az pufta igén czatázunc, hané az dolognac mivaltacit fükséges harizhoz kezdünc. Annakokaért erőssen meg kell azt tartani, a mit ez elöit meggyözhetetle okockal és fundaméto mockal megbizonyítottunc, hogy tudniillic, a Sacramentó ferzésté való tellyes hataló egyedül czac az egy Istené legyé: Mivelhogy a Sacramentónac az Istenec bizonyos igéretivel kellyé az Hivecnek lelkec esmeretit erőssíteni és vigasztalni, melly bátoritasoc azoknac az emberektől soha nem lehetne. Hmet, az Sacramentónac jegyénc kell léni az Istenec mi hozzánc való jó akarattyánac, a mellyről sem ember sem angyal nem mondhat minékünc valami bizonyost, mert az Istenec ninczen senki tanác adója. Egyedül czac ő maga azért az, az ki az ő igéje által minékünc önnön maga felöl igaz és hitelre méltó bizóságot tescec. Az Sacramentú az az peczét, az mellyel az Istenec testamentoma és igéreti megpeczételtetic. Nem peczél-tethetnec pedig meg tásti dologc által, és ez világi elementumoc által, hogy ha azoc az Istentől arra nem formáltatnánac és rendeltetnénec. Annakokaért nem rendelhet Sacramentomat az ember, mert nem teheti annac ferit az emberi erő, hogy az Istenec olly nagy titkai legyenec ez alazatos köz ferő dolgokbá el rőytetvén. Az Isten igejénec kell itt fükségképpen elő menni, az melly czelekefi hogy az Sacramentum Sacramentum legyen, az mint arrol fepen tanit az f. Agoston. Annakfelötte használatofis, hogy külömbség Homil. in Ioan. 30. maradgyon az Sacramentomoc között és az egyéb ceremoniac között, hogy ha soc képtelen és balgatag dolgokban nem akarunc köteleződni. Letérdepelve imádkoztanac az Apostaloc, ninczené tahát Sacramentum- Act. 9. v. 40. Item 20. v. 26. nélkül az letérdeplés. Azt mondgyac hogy az Tanitványoc Napkelet felé fordulván imádkoztanac, annakokaért az Napkeletre való tekintet Sacramentomunc lefen minékünc. Szent Pal azt akarja hogy az ferfiac tística ke- 1. Tim. 2. v. 2. zeket emellyec fel minden helyeken; és gyakorta megemlitetic, hogy keze- ket felemelvén imádkoztanac az fent emberek. Annakokaért az keze- nek kiterjésfene kis Sacramentomnac kellé lenni? Egy sommába, az fenteknek minden magok forgatásai és gestalásai, merő mind azon Sacramentomocká legyenec! Noha én még ezekkel sem sokat gondolnéc, csak hogy amaz nagyobb károkkal ne volnánac ősfefoglaltatván.

3. Hogyha az régi anya fent Egyháznac méltóságával akarnac minket nyomdosni, arra azt mondom hogy álnoksággal czellegnec. Mert ez az hetes fáam az Egyházi Könyv ferz oc Irásiban sohol nem találtatic, és nemis tudhattya senki, mikor czüfött legyen elsőben bé. Megvallom bizonyára, hogy az Sacramentom ige nec forgatásában valaménnyére szabadságoc: De mit jegyez nec azért az által? Tudniillic minden ceremoniakat, külső rendtartásokat, és az Isteni feelemnec mindenféle gyakor-

ZZZZZZZZ 2

Epiſt. 118.

láfít. Mikor pedig azokról az jegyekről fólnc, az mellyeknek az Iſten mi hozzánk való kegyelmének jegyeinek kell lenni, ez kettővel, az Kereſtséggel és az ſzent Vaczorával megelegetnek. És hogy ſenki ne alitſa, hogy én ezzel hamiffan kérdelem, béhozom rövideden az ſzent Agoſton bizonyítását. Illyenképpen ír ő az Januariusnac. Előſer (ugymond) jól megtartſad azt, az melly az fő tzigely ez diſputatióban, hogy az mi Urunc Chriſtus, (az mint az ő Evangeliomában fól) minket könnyű iga alá és kisdéd tereh alá vetött. Inner vagyon hogy az uy népnek gyülekezeti olly Sacramentomokkal kötelezte, az mellyec ſámok ſerint keveſſec, megtartáſra könnyec, jegyzésekben diczőséſſec, ugymint az ſzent Haromſágnac nevében megſenteltetett Kereſtség, és az Urnac teſtével és vérével való közöſülés, és ha mi egyéb az ſzent Irásban magafaltatic és ajánlattatic. Iſmet az Kereſtyéni tudományról való könyben: Az Urnac feltámadáſa után, az Ur önnön maga és az Apaſtali ſertartás, az ſoc helyett egynéhány kevés jegyeket ad előnkbe és bizonyára ollyakat, az mellyec igé könnyűec kifólgáltatáſra, az értelemben bővſeges ſelſégűec, és megtartáſra felőtte riſtac; ugymint az Kereſtség, és az Urnac teſténec és verénec közöſüléſe. Mint vagyon hogy az ſentséges hét ſámról ſemmi emlekezeti nem teſé? Hihető dologé, hogy azt elhalgatta volna, hogyha ackoron az anya ſent Egyházban bevött rendelés lett volna? Kiváltképpen mivelhogy az ſám-nac meggondolatyában egyéb kint mayd ſorgalmatoſb vólt, hogynémint az ſükſég kivánta volna? Sőt midőn egyedül czac az Kereſtséget és az ſ. Vaczorat nevezi, és az többi felől veſtég halgat, nem jentie ezzel eléggé meg, hogy ez két Sacramentomnac kiváltképpen való méltóságoc legyen, és minden egyéb ceremoniac ezeket utól köveſſec? Azt mondom annak ökaért, hogy ezek nec az Sacramentomozóknac nem czac az Iſten igéjéből vagyon fogyatkozáſoc: hanem hogy ő nekic az régi anya ſent Egyház ſinczen pártyon, noha őc azzal felőtte igen kérkedne és kevelykedne. De immár láſſuc meg egymás után mindeniket.

Az Confirmatorul, avagy Bermáláſról.

4. Szokás vólt régenten, hogy az Kereſtyéne gyermekci, midőn felnevekedtenec vólna, az Piſpóc elejében állattatnának, hogy azt az dolgot bétöltenec, az melly azoktól kívántatnéc, az kic öregkorokban kereſteltetene meg. Mert ezek nec az Kereſtyénséghez kezdetek közzé kellett ülnec, mind addiglan, valamig őc az Hitnekitkairól illeendőképpen megtanítván, az Piſpóc előtt, és az nép előtt valláſt tehernéne. Az melly megkereſtelt kis gyermekec azért az kereſtségben az gyülekezeti előtt az ő hitokról valláſt nem tehetnéne, ottan hamar az ő gyermekſégekből kinőttökben, avagy ſelſerdült értelmes ifjaczka

Epiſt. 39.

Epiſt. 72.

ifjaczka koroknac kezdetiben, az ő Szüleiktől iſmét elő állattatnának, és az Piſpóktól megkérdeztettene és meghalgattatnának, az ackori bizonyos és közönſeges Catechiſmus és gyermeki tanítás ſerint. Hogy pedig ez rendtartás annyival méltóságoc és ſentſégoc lenne, éltene ebben az kezeknek reájoc vetésének ceremonijával. És illyen módon a ſelſerdült gyermek az vallás tétel után az ſokott áldáſſal boczattatott haza. És ez ſokáſról a régic gyakran megemlekezne. Az Leo Papa illyen képpé fól: Ha valaki az Eretnekektől iſmét az anya ſ. Egyházhoz járul, annak né kell iſmet ugyan megkereſteltetni: hané a Piſpóknec keze reája vetéſe által, az lélek nec erejét, az mellyből amott fogyatkozáſa vólt, kell véle közleni. Kíáltanac itren a mi velünc ellenkezőc, hogy méltán nevezteſſec Sacramentumnac az, a miben az ſ. Lélec adatic. De őn maga az Leo Papa megmagyarázza máſutt az ő értelmét, mit akart legyén jelenteni ez igéckel; midőn mond: Az ki az Eretnekeknel kereſteltetett meg, nem kell annac iſmét megkereſteltetni, hané czac az confirmatioc vagy megerőſítéſt vegye el az ſ. Lélek nec ſegitſégül híváſával az kezeknek reá vetéſe által: mivelhogy amott a kereſtség nec czac a formáját megſenteltetſé nélkül vőtte el. Megemlekezic erről Hieronymuſis a Luciferianuſoc ellen. Noha pedig né tagadom azt, hogy Hieronymuſis abban valamennyire tántorgott, midőn azt mondotta, hogy ez Apaſtali rendelés legyen: de mindazáltal ugyan távol vagyon ő ez Sacramentomozóknac rongyoskodátoctól. És azon ő mondasát mindgyárt megenygeti, holott azt téſi hozzá, hogy ez illyen megaldás czac a Piſpókok nec adatic legyen, inkább a Papi tiſtne becületire, hogynémint a törvény nec ſükſéges kénſeriteséből. Ez illyen kezeknek reávetését azért, az melly ſinte czac az áldás helyett leſen, én igen jóvállom, és kívánám hogy enne ritſta gyakorláſa ſeléppitetnec és helyére hozattatnec.

5. Az oſtan következő világ pedig az jó és igaz dolgot hátrahogyván és eltörőlvén, né tudom mizoda állórtzai Bermáláſt ſerzett iſteni Sacramentó gyanánt. Azt almodoztác, hogy az Bermálás az ſ. Lélek nec ereje legyen az kegyelem nec megöregbitésére, a melly ſ. Lélec az elotti adatott a kereſtségben az ártatlanságra: Iſmet, hogy az Bermálás erőſſiti az viadalra azokat, a kic az kereſtségben ugyan ſülettettene az életre. Szerezteſtic és véghez vitteſtic pedig ez bermálás, kenéſſel és ez igéc formájával: Megjegyezlec én tégedet az ſ. Kereſtne jegyével, és megbermállac tégedet az idvőſég nec korofmájával avagy kenetivel, az Atyánac, Fiúnac, és ſ. Lélek nec nevébe. Ez még mind ſépen és jól zenegedel: De hól vagyon itt az Iſtenc igéje, a melly az ſ. Lélek nec jelé vóltát igerné? Arról nem mutathatnac czac egy betütis. Hoſét teſne azért minket bizonyosocká, hogy az ő Korofmájoc ſelétzéje legyé az ſ. Lélek nec? Láttuc ott az ſűrő és ſiros olayt, és

Zzzzzzzz 3

femmit nem egyebet. Sz. Agoston azt mondgya, hogy; járuljon az ige az elementomhoz, és Sacramentom léhen belőlőc. Az igt, mondoc, hozzác elő, ha azt akarjác, hog' mi az olayban valamit egyebet lássunc az köz olaynál. Hogyha magokat, á mint illenéc, Sacramentomoc fölgainac esmernéc, né kellene többé hartzolódnunc. Első törvénye ez az fölgainac, hogy paranczolatnélkül semit ne kezdgyen. Noha, hozzác valami paranczolatnyát elő ez fölgalatnac, és én czac egy főt sem föllocellenc. Ha pedig paranczolatból vagy on fogyatkozáfoc, tehát nem mentegethetic az ő isten káromló vakmerőségeket. Ez okaért Kérdette Urunc az Pharisausoktól, hogyha az Janosnac Kereftsége mennyekből való volnác, avagy az emberektől. Ha azt mondotnác vólna, hogy az emberektől, tehát elnyerte vólna azt, hogy hiába és hasonlan volt legyen. Ha pedig menyből valónac mondotnác vólna, tehát az fent Janos tudományát igaznac kellett vólna esmerniec. Annakokaért hogy az Kereftelő Janos tudományát felőtte nagy bosszúsággal ne illetnéc, nem mertéc kimondani, hogy emberektől legyen. Hogyha azért az Bermálás az emberektől vagy on, tehát hijába valónac és hasonlanac találtatic: Ha pedig elakarjác az emberekkel hitetni, hogy menyből való legyen, bizonyítsác meg?

6. Oralmazdogallyác jóllehet megokat azt Apastaloc példajával, á kic, á mint őc alittyác, femmit hirtelenkedve és vakmerűjöl nem czelekedtenec. Igen jól vagy on pedig. Es tölünec egy fálné sem feddetnéc, hogyha magokat Apastalok követőinac bizonyitanac és mutatnác. Mit czelekedtenec azért az Apastaloc? Azt írja f. Lukác az Apastaloc czelekedetiben, hogy Jerusalemben léven az Apastaloc, midőn meghallottác vólna, hogy Samaria bévött vólna az Isten igejét, Pétert és Janost oda küldöttéc, és hogy ezec imádkoztanac az Samaritanusokért, hogy azoc elvennéc az f. Lelket, az melly még fenkire nem állott vala: mivelhogy czac megkereftelkedtenec volt az Jesus nevére: és hogy az könyörgésnec meglétele után, kezeket azokra reájoc vetettéc; az melly kezeknec reájoc vetése által vöttéc el az Samariabeliec az f. Lelket. Jól hallom, mit czelekedtenec legyen az Apastaloc, tudniillic, hogy hiven eljartanac az ő hivatalokban. Az látható és czudálatos ajándék az f. Léleknec, mellyeket ackor az Ur az ő népére kiöntött, azt az ő Apostalinac keze reávetése által akarta kioftogatni. Ez kézi reávetésben nem gondolom hogy mélségesb titoc legyen elrőytve, hanem azt értem rayta, hogy ezzel az ceremoniával atra éltenc, hogy ez külső czelekedeti gestálással azt jelentenéc, hogy őc ugymint az Ur Istenec ajánlanác és áldoznac, azokat, az kikre kezeket vetnéc. Ez az tísti fölgalat, az mellyet ackor az Apastaloc az anya fent Egyházban véghez vittenc, hogyha az anya fent Egyházban megmaradott vólna, tehát az kezeknec

Matth. 21.
v. 25.

A. 8. v. 25.

kezeknec reávetésénekis meg kellene tartatni. De mivelhogy az tellyeséggel megfűnt, mire fűkség az keze reávetése? Az fent Lélec bizonyára még mostis jelen vagy on az Isten népével, az mellynec vezérlése és igazgatásánélkül az anya f. Egyház meg nem állhat. Mert öröcké való és mindenkoron tarto ígéretűnc vagy on, az melly által Christus hozzája hiv minden somjuhozokat, hogy élő vizet igyanac. De megfűntenec az hatalmas czuda tetelek, és az látható czuda czelekedéséc, az mellyec az kezeknec reávetése által oftogatnanc, és czac ideig kellett tartanioc. Mert az Evangelium uy prédikálásánac és az Christus uy orfágánac fűkség volt halhatatlan és fölcatlan czudác által, olly diczőségésé tétetni. Az mellyektől holott meg fűnt az Ur, nem háta azért legottan el az ő anya fent Egyházát, hanem azt jelentette azzal, hogy az ő orfágánac diczősége, és az ő igejénec bezületes tístesége elég világossan kijelentetött legyen. Miben mondyác azért ez maymoc hogy őc az Apastalokot követic? Azt kellene ő nékiec czelekedniec és véghöz vinniec az ő kezeknec reávetésével, hogy az fent Léleknec ereje mindgyárt semlátomast nyilván kimutatná magát. Azt pedig őc közöl sem czelekezeic. Miért vonfác azért kérekedvén magokra, azt az kezeknec reávetését, az mellyel olvassuc hogy az Apastaloc éltenc, de sockal különb tzilra és végre.

7. Szinte olly erőfitő okoskodás ez, mintha valaki azt tanitaná, hogy az az lehellés, az mellyel Christus Urunc az ő Apastalira lehelt, olly Sacramentum vólna, az melly által az f. Lélec adattatnéc. Azt pedig midőn az Ur egyser czelekedte, nem akarta azt hogy mi tölünkis megczelekedteséc. Hasonlatosképpen vetöttéc az Apastalok kezeket az emberekre, midőn az Urnac tettett az f. Léleknec látható ajándék az ő imádságoc által kioftogatni: né hogy az ő utána következőc az püsta és üres jégyteltelt maymoskodván és czufságossan követnéc. Ha finte azt elgyőznékis, hogy őc az kezeknec emberekre való vetésével az Apastalokhoz valamennyibe hasonlóc legyenec, (az mellyben noha semmi egyenlőségec ninczen egyéb, az nem tudom miczoda visszafordult maymoskodásnál) honét vagy on azért az idvőségnc olayja, ki tanította arra őket, hogy az olayban kereséc az idvőséget? Ki adott annac erőfitésre való hatalmat? Sz. Pal mivelteé, az ki minket ez világnac elementomtól elvonfon? az ki femmit inkább nem kárhoztat, hogy nem mint efféle szerzésre való kötelezett? Ezt pedig nem magamtól, hanem az Urtól bátorsággal mondom, hogy á kic az olay, idvőségnc olayjánac hijác, az olyanoc az Christusban való idvőséget elesküfíc, á Christust meg tagadyác, és semmi részec ninczen á Christuínac orfágábá. Mert az olay az hasnac való, és á has az olaynac: az Ur pedig mind az kettőt eltörli. Mert mind ez erőtelen elementomoc, az mellyec á mind-

Ioh. 7. v. 37.

Ioh. 20. v. 22.

Gal. 4. v. 5.
Col. 2. v. 10.

napi vélec való élés által megemestetne, né tartoznac az Istennek orfágába, az melly lelki orfág, és né elmulandó. Miczoda tehát? mondhatná valaki, Szinte oda fámlalodé az Kereszttségben való vizetis, és az Ur Vaczorájában való kenyért és bort? Felelet. Az Istentől rendeltetett fentseges Sacramentomokban két dolgot kell megtekinteni, a testi dologknac állatyt, a mellyec mielőnkbe adatnac, és a mellett az Isteni igéjéül azokra nyomott formát, az mellyben mindaz egész erő áll. Az mennyibé azért az ő termésti állatytában meg marad az kenyér, az bor, és az víz, az mellyec az Sacramentomokban feneinckel láttatnac, azokra mindencstől fogva igazán foglal az s. Pál mondása: hogy; az eledelec az hasnac rendeltetec, és az has az eledelne, az Isten pedig mint ezt, s mind amazokat eltörli. Mert azoc elmulnac és elenyésne ez világnac ábrázattyával egyetembé: Az mennyibé pedig az Istenec igéje által Sacramentomocka fenteltetne, né tartoztatnac meg minket az teitbé és husbá, hané minket igazán és lélec fent tanitnac.

8. De valamennyire nézzüc mégis jobban meg mennyi soc és minemü férgec legyenec és tápláltassnac ez Sirofs kenetben. Azt mondgyac ez sittal kenetec, hogy az kereszttségben az s. Lélec ártatlanságra adatic: az Bérálásban pedig, az kegyelemne megöregbitésére. Ismet, hogy mi az kereszttségben uyonnan fülettetünc az életre, az bérálásban pedig hartzra kékítetünc. Es olly igen né fégyenlenec semit, hogy aztis merjéc mondani, hogy az keresztység igazán véghez né vitethetic az Bérálásnélkül. O fornyú latorfag! Nemde nem temertetünké el az Christussal az kereszttségben, és az ő halálában né lettünké réffec, hogy az ő fátamadásánakis réffélehesünc? Ez Christus halálával és életével való közöfulest pedig, magyarázza s. Pál az mi te stünkne megöldöklésére, és az Lélekne megelevenítésére: Hogy az mi ő emberunc arra fésitetett legyen meg, hogy uy életet éllyünc. Miczoda az hartzra való kékítés, hogyha ez nem? Hogyha az Isten igéjét labalá tapodni semminec tartottac, miért nem fégyenlettéc valamennyire czac az régi anya s. Egyháztul, az mellynecc olly igen mindeneftől fogvan engedelmes fiainac akarnac láttaini? Miczoda hozattathatnéc pedig méltóságosb elő ez ő tudományoc ellen, mint az Milevitanum conciliumnac ez végezése: Valaki azt mondgya, hogy az keresztység egyedül czac az bünökne megboctánattyára adatic, és nem az következendő kegyelemnecc gyamolítására, atkozott legyen az. Hogy pedig s. Lukacz az előb behozott helyen azt mondgya; hogy az Jesus nevére kereszteltetnecc legyen meg némelleyec az kic mindazáltal nem vottéc volt el az fent lelket: Nem egy általlyában tagadgya azzal, mintha az fent Léleknecc semmi ajándékival meg nem ajándekoztattac volna azoc, az kic fiivel hittenecc az Christusban és őtet hájockal meg vallottac: Hanem az fent Léleknecc az olyan elvé-

1 Cor. 6.
v. 13.

Rom. 6. v. 4.

Añ. 3. v. 16.

elvételet érti, az melly által az láthatóképpen czelekedő erőc és ajándekoc véretnénecc el. Igy és illyen formán vottéc el pünkost napjan az Apastaloc az fent lelket, az kiknecc noha sockal az előtt mondatott az Christustól: Nem ti vattoc az kic füllotoc, hanem az ti Atyátoknac lelke fül ti benne-
tec. Vegyétecc eketekbe azért ti, kic az Istentől vattoc, az ördögnecc tökellenen mérgec álnokságát. Az mi igazán az kereszttségben adatott völt, azt hazudgya, ő mint ha az, az ő Bérálásban adatnéc, hogy az egyigyüetket mint tolvay az keresztység mellől alattoimba elvonnya és ellopja. Kiczoda kételkednéc azért immár, hogy ez nem az ördög tudománya vólna, az mell az keresztséghez tartozó igéreteket, a keresztsegtől elmettívén masuva vonfa és fakaftya? Innet, mondom, hogy megérthetni, miczoda fundamentomon állyon ez bérnyaló kenetec. Az Iste igéje mondgya, hog' mindenecc, az kic az Christusban megkerestelketnecc az Christust felöltötéc az ő ajándekival egyetemben: Ez kenetec azt mondgyac, hogy az kic megkerestelketnecc semmi igéretec az kereszttségben nem vottenecc, az melly által az hartzra és viadalra kékítetnénecc. Amaz az Igáságnac fava, ennetehat hazugságnac kell lenni. Annakokaért ezt én az ő Bérálásokat jobban megirhatom, hogynem mint azt őc ez ideiglen irtac meg: tudniillic, hogy rufágos megmoczkolása legyen a keresztsegnec, és alított biztató igéretec az ördögnecc, melly minket az Istennec igazsága mellől az pokolnac mellységébe tévelyit. Avagy ha illy Magyarán akarod inkább érteni: Az bérálás az ördögnecc utalatos moczkolo keneti, az mellyel ő az egyigyüetkecc feneket békeni, és ugmint tellyeséggel megvakittya.

9. Azt mondgyac annakfelötte, hogy minden hívöknecc az keresztsecc után az kezecnecc reajoc vetése által kellyen az s. Lelet elvennec, hog' tellyeséggel egész kereszttyéneknecc találtassnac, mert soha né leszen külömben a kereszttyén, hanemha a pispóki bérálás által megkenettetic. Ezecc az ő tulaydon favaic. En pedig azt itilté, hogy valamiecc az Kereszttyenséghez tartoznac, mind bé legyenec az Irafokbá irattatva és foglaltatva; de im látom, hogy masonnan kellyen venni és tanulni az Religiónac igaz formáját. Az Istenec bölczelege azért, a mennyei igazság, a Christussnac egész tudománya czac elkezdi az Kereszttyenséget, az olajjal való kenés végezi pedig el és tellyesíti bé. Ez értele mel kárhoztatnac mind az Apastaloc, és az soc s. Martyroc, a kic soha meg né kenettetnecc: Mivelhog' ackor még né fületett völt az kenyős olay, a mellynecc kenése által tellyeségessecc avagy igaz Kereszttyenecc kélöttenecc vólna. De ha finte én veszteg halgatókic, eléggé megtráfolyac és hamissittyac ő magokat. Mert vallyó mennyé vadnac azok az kiket megkentenecc? bizonyára czac igen kevesen. Miért fenyvedic tehát az ő sergekbecc ez illyé fél kereszttyéneket? az kiknecc tellyeségtelenségeket kőn-

Aaaaaaaa

Matth. 10.
v. 20.

Gal. 3. v. 27.

De Confec.
Dist. 5. c.
Sp. San.Ver. c. 1. de
Confec.
dist. 5. c.
Aure. ca. 22
jejun.

nyen megörvöfolhatnác? Miért mulattya el kinyes henységből, az mit nagy büntétel volna el mulatni? Miért nem üznee haytnac keményebben ez nagy értékű sükséges dologra, a mellynélkül az idvóséget el nem nyerhetni? Hanemha talám valaki hirtelen halál által akadékozta né meg? Sőt finte ezzel, hogy illy vakmerőül és bátran elhadgyác mulattatni, megvallyác alattomban, hogy ninczen olly beczületes, és ne légyen olly drága, az mennyin őc azt árullyác és eladgyác.

10. Végezetre azt állattyác, hogy ezt az f. Kenyegetést nagyob beczületesben kellyen tartani, hogynem mint az keresztséget: mert az béráló kenegetés kivált képpen az fő papoc keze által lefén: az keresztség pedig közönségesen minden papoktul kifolgáltatic. Mit mondhat f. erre egyebet, hané hogy tellyeséggel megbodultanac, ugymint az kie az önnön tálmányocz káikban olly igen gyönyörködgyenec, hogy ahhoz képest az Istenec legfenségesb rendelését minden általkodás nélkül megveséc? O Isteni káromló f.ay! hogy mered te az te bűdös lehelléfeddel megmocz-kolt, és az te fódnac fellőzetivel megguggolt, megbűvölt kenetis olayt, az Christus f. Sacramentomával őfvevteni, és az Isten igéje által megfentel-tetett vízzel egybe hasonlítani? de még ezis keves vólt volna az te látorsá-godnac, hogy ha azon sockal fellyeb és annál sockal drágábnac nem beczül-lótted volna? Eze tudniillic az Romabéli Apasztali f.ép fent f.ék nec rende-lési és itéletbéli feleleti. De némellyec ön közülec, ezt az önnön magoc iti-letiből is felőtte zabolátlá bódultságot kezdettéc valami kevesse megmér-tékleni. Nagyob beczülettel kell, ugymondnac, ezt tisztelni, talám nem az nagyob erőjért és hasonért az mellyet véle hoz; hanem hogy a méltóságos-baktól adatic, és hogy az test nec méltóságosb részénis léfén, tudniillic az homlokon: avagy hogy az jószágoknac nagyob nevedesét f.erzi, noha az keresztség nagyob értékű legyen az bűnök nec megboczánattyára. De maga az első okban, nem véfic e f.ékben, hogy magokat elárullyác és Donatistak-nac bizonyittyác, az kie az Sacramentomnac erejét az Szolganac méltósá-gáru beczüllóttéc? De ám legyen ugy, hogy az Bérmas beczületesb nec nevezteséc, az pispók i beczületesb kézért. Ha pedig valaki ez aránt től őc kérdené, hogy honnét f.ármazott legyen az pispók ok nec ez kivált képpé való beczületes méltósága, miczoda okát hoznác az önnön magoc kivan-ságánál egyebet? Egyedül czac ő magoc az Apasztaloc éltene (ugymond-nac őc) ez igafsággal és f.ábadsággal, az kie egyedül őstogattác az f. Lelket. Czac az Pispók oké tehát Apasztaloc? Sőt ugyan mindenképpen Apasztalo-ké? De ám engedgyüc meg eztis. Miért né tekeric tehat ki ugyan ez funda-mentomból és okból, hogy egyedül czac az pispók ok nec kellyen megillet-niec az Vaczorában való Vér nec Sacramentomát? az mellyet őc lám azért vonfnac meg az layikusoktolayag' köz em berektül, mivelhogy az czac az

Ca. de his
vero. cad.
dist.

Lib. 4. Sent.
dist. 7. c. 2.

Apasztaloknac adatott legyen az Uról. Hogy ha egyedül czac az Apasztalok-nac adatott, miért nem rekeztic és hozzác azt ki belőle, hogy annakokaért czac az pispók oket illessé? De az Apasztalokból az aránt czac köz papakat czinálnac: Itten pedig arra haytya őket az ő fiedelgő agyoc, hogy azokat mindgyárt pispók okké tegyéc. Utolfor, lám né vala Apasztal az Ananias, az kihöz mindazáltal küldetett f. Palaz látáfnac, keresztségnec és az f. Lélek-nec elvételére. Eztis az rakáshoz, hozzáadom; Hogy ha isteni igafság f.erint tulaydon tisztic az Pispók nec, miért boczattác hát az köz papokra, az mint az Gregoriusnac egy leveleiben olvastatic?

A. 9. v. 14.

Dist. 95. cap.
Pervenit.

11. Az másodic fundamentű és oc, felőtte igen hideg, bolond és osto-ba, hogy az ő bérmalafokat méltóságosb nec nevezic az Isteni keresztség nél, mivelhogy abban az homloc kenetic meg az olajal, az Keresztségben pedig a fő nec teteje: Szinte ugy pedig, mintha a keresztség olayjal lenne, és né viz-zel. Itten én bizonságul vesőc minden istenfelő hiveket, hogy ha ez álnok emberec né f.án f.ándékből arra igyekezneké, hogy a Sacramentomoknac tisztaságát az ő kovaf.ockal megvesztegeséc. Megmondottam azt másutt, hogy a Sacramentomokban az Istenec dolga, czac egy igé kiczinnyeis alig tündöklic az emberi f.erzések nec nag' sürü rakása között. Ha valaki ackor azt től el né hitte, hidgyen immár f.inte az önnön mestereik nec. Mert ime hatra hagyván és megvertén az vizet, egyedül czac az olayt magasztallyác az Keresztségben. Annak felőtte azt mondgyuc mi ez ellenbe, hogy az keresz-tségben is megmosattaséc vízzel az homloc Ehhez képest mi a ti olaytokat czac egy ganélatnira sé beczüllýüc, akar az a Keresztségben legyen, s' akar pe-dig a Bérmasb. Az harmadic fundamentőben nyilván kimutattyác az ő isteni káromlásokat, mivelhogy azt fő czögic, hogy az bérmasban nagyob őregbülése adatic az jószágoknac, hogynem mint az Keresztségben. Az Apa-staloc az ő kezek nec rea vitésfeckel az f. Lélek nec látható ajándékot ősto-gattác ki. Mivel mutattyá pedig és láttattyá ez s' iros kenet hog' őis gyümöl-czős és hafnos legyen? De hadgyunc a két ez sirnyalogatással f.épegető maczkáknac, a kie eg' isteni káromlást sokac között vakarezálnac és fedez-nec, olly kétféges czomót kötőz nec, az mellyet sockal job egy f.er által f.aka f.ratani, hogynem mint azt sokaig oldozgatni, f.eytegetni.

12. Imár pedig, midőn Isté igéjéből és láttatos bizonyításból láttýác fogy-atkozafokat leni, azt fordittyác, sokáloc f.erint, elő, hog' ez ceremonia igen régi, és soc f.áz estendők b. eg' akar atból való sokással és gyakorlással meg-erősítetett legyéc. Ez hafinte igaz vólnais, ugyá nem segitené őket. Az Sacra-mentű nincze a földről, hané mennyekből, Né az emberektől hané egyedül czac az Istentől. Azt kell megbizonyitanic, hog' az Isté rendelte legyéc az ő Bérmasfokat, hogy ha azt akarjác hog' Sacramentomnac tartaséc. De mire

Aaaaaaaa 2

fitogattyac az régiséget, holott az régiec midőn tulaydonság fterint fólnc, fohol kettőnél több sacramentomat nem fámálnac: Ha minék tunc az mi hitünk nec emberektül kellene otalmazasát vennünc, tehát vagy onarra erős kövvarunc, hogy az régiec soha sacramentomoknac nem esmértéc, az mellyeket ezek sacramentomoc gyanánt fámálnac elő. Szólnac jóllehet az régiec a kezek nec emberekre vetéséről: de hól nevezic azt Sacrametomnac? Sz. Agoston nyilván mondgya, hogy az kezek nec valakire tétele, semmi né egyéb, hanem könyörgés és imádság. Ne bőfögjéc bár itt én előmben az ő dohos distinctiojokat: Hogy f. Agoston azt nem mondotta legyen az Bér, malási kéznec rea vetéséről, hanem az melly kéz reávetés fokásban volt az meggyogyításban és megbékeltetésben. Az Könyv megvagy on, és fokaktul olvastatic. Ha én azt másvá vonfom, hogy nem az mint azt Agoston ön maga irta, tehát az ő közönséges fokafoc fterint ne czac fidal mazzanac, hanem bár ugyan megis pögkdössenec. Mert az okról fól ő ott, az kic az eretnekségi elszakadás utún ismet az anya fent Egyháznac eggyefségébe járultanac. Ezekről mondgya hogy az Keresztég nec ismet uy onnan valo felvetelere ninczen fükségec, elég né kic az kezek nec reájoc vetése, hogy az Ur á békeség nec ez kötele által né kic f. Lelket adgyon. Mivel hogy pedig képtelen nec láttathatott volna, hogy az kezec reávetése hozatott inkább uy onnan elő, hogynem mint az Keresztég, annak külömbségét mutattya. Mert miczoda (ugymond) egyéb az kezec reávetése, hogyha né az emberét való imádság? és hogy ez legyen az értelme, megrettzic más mondásából, midőn így fól: Az fteret nec köteleért, az melly leg nagy ob ajándéka az f. Léleknec, és az mellynélkül semmit nem hafálnac az idvőség re, akar az embernél melly nagy fentfeges dologc legyenek is, vett nec az kezec az eretnekségből megrétekre.

13. Adná pedig az Isten hogy megtartanóc azt az fokáft az mellyet mondéc, hogy a régieknél volt, minekelötte még ez Sacramentomnac látvája avagy állortzája fülertett volna: Nem hogy abban az fele bér málás volna, a minemüt ezec költene, a melly a keresztég nec gyalazattya és kisseb ségenélkül meg sé emlithetic és nevezetetic: hané az gyermeki tanítás, a mellyben az gyermekek és az felserdült ifjaczkác az ő hitekről az közönséges gyülekezet előtt vallást tennének. Ez volna pedig leg jobban rendelt módgya a gyermeki tanítáfnac: Hogyha bizonyos summa és forma rendelt nec, az melly befoglalná rövid értelmét és egyigyü magyarázattyát az mi Hitünk nec minden ágazatnac, az mellyben mind az egéf anya fent Egyháznac eggyező értelme volna. Az tiz estendős gyermek állatat nec az gyülekezet elejében, az ő hit nec megvállására, ott kérdett nec meg az Hit nec fő fő ágazatiról, és felelne meg mindenikre; és ha valamit nem tudna,

Lib. 3. de
Baptism. cōr.
Donat. c. 16.

Lib. 5. c. 23.

tudna, avagy nem értene, arra megtanitat nec. Esigy az egy igaz és tífista Hitről, az mellyel az Keresztén nép egy fivből fólgal az Isten nec az egéf anya fent Egyháznac fine; és jelen volta előtt tence bizonságot. Ha ez tudományi fenytéc mostan eréjében és folyásában volna, bizonyára soc fülék nec lassufagoc felserkent nec és életit nec, az mellyec az gyermeki tanítáfnac fenytékét, mintha ő reájoc semmiben nem tartoznéc, gondviféletlenül megvetic és elmulattyac: mellyet ollyanképpen közönséges fégyen vallásnélkül és gyalazatnélkül el nem mulathatnánac. és az Keresztén ségben is az Hit felől nagy egy értelműség következnéc, és fokakban nem volna ennyi értetlen tudatlanság és tudatlan gorombaság: nem is vonyattatnánac némellyec ideftova akar melly uy és idegen tudomány által; egy summában mindeneknél mint egy igaz általúra lenne az Keresztényeni tudománac.

Az Pœnitentiáról.

14. Az Bér máláfnac utánna helyhez tetic az penitencia tartáft, az mellyről olly őfve füzödve és akadémkozva fólnc, hogy az lelki esméret ec az ő tudományokból semmi bizonyost avagy állandó dologt meg nem foghatnac és meg nem tarthatnac, Az mit mi az Irásból tanultunc az Penitenciáról, és az mit őc arról tanitanac, azt másfüt bővségesen megmagyaráztuc. Mostan czac azt kell megilletnünec, miczoda okoc es gondolat tyoc lehetett azoknac, az kic az penitenciánac Sacramentom volt árul való esélyős vélekedest inditottac, az melly ennyi ideig tartott az Ecclesiákban és az Iskolákban. Mindazonáltal elsőben röviden fólloc valamit az régi anya fent Egyháznac penitenciai fenytékéről, az melly nec finyével az ő költött Sacramentomos penitenciajoknac állatására és megerősítésére visfá éltene. Az nyilván való közönséges penitenciában illyen rendet tartottanac, hogy azoknac, az kic az reájoc vetett penitenciát és elégtételt véghez vitte volna, az kezek nec fok ott reájoc vetése által megengednénc; hozzájoc békellenének és engefteltetnénc. Es ez jele volt az absolutionac és megoldozáfnac, melly által mind az bünös megerősít nec az hitben az Isten előtt való megboczánat felől: és mind az anya f. Egyház megemlekeztetett arra, hogy hátra hagyván minden megsértést, azt ismet kegylmében venne. Ezt nevezi gyakorta Cyprianus Békeség adáfnac. Hogy pedig ez dolog annyival beczületesb és az népnél kellemetesb lenne, az volt végezve hogy mindenkor az püspöc által viret nec véghez. Innét vagy on az Carthagobéli másodic conciliumnac végezése; hogy az Papnac ne legyen hatalma az Misében, az ollyannac az ki nyilván való pœnitenciát tartott bevételére és bebékeltetésére. Ismet az Araufiai conciliumnac más végezése: hogy: Az kic felől felő hogy ez életből ki ne

Aaaaaaaa 3

Lib. Epist. 1.
Ep. 2.

Cap. 31.

Lib. Epist. 3.
Epist. 14.In decret. 29.
quæst. 6.Lib. 4. sent.
dist. 22. c. 2.

mullyanac, az reájoc vetett penitencia tartásnac véghez vitele előtt, az megbékeltető kezek nec reájoc vetésénélkül bévétessenc az közönséges gyülekezet nec egyféségébe: hogyha pedig betegségek ből felgyogyulnac, tehát az penitencia tartóc közzé állyanac: és az ő idejek nec eltöltése után az megengesteltetésre való kezek nec reájoc vetését az pispóktól elvegyéc. Ismét az Carthagobéli harmadic conciliumban: Az Pap, az pispóknélkül az poenitentia tartót meg ne bekéltessé. Ez mind arra tartozott, hogy az az keménység az mellyet ez dologban meg akartac tartani az felettéb való engedelmes lágyalkodás által el ne hagyattatnéc. Az pispóket törtéc azért ebben bíróvá, elhívén és reménlvén azt, hogy az megvísálásban és megitalésben annyival femesb és vigázób lenne. Noha Cyprianus együtt megmutattya, hogy nem czac az pispóc vetőtte kezét reájoc, hanem az egész papi rend. Mert ilyenképpen szól: Poenitenciát tartanac illendő időben, annakutána ismét bójó nec az közönséges egyféségbe, és az Pispóknec és az papi rend nec, kezek nec reájoc vetése által, elvésic az egyféség nec jusát és igazságát. Annakutána ostan idő jártába annyira ment az dolog: hogy az közönséges helyen való nyilvánosságos penitencia tartás kivül, az külön és magán való absolutio ban és megoldozásban is éltenec legyen ezzel az ceremoniával. Innét vagy on az Gratianusnál, az közönséges és külön való megbékéllés közzé az distinctio és külömböztetés. En azt tartom, hogy az az régi szokás, az mellyről Cyprianus emlekezic, fentséges és az anya f. Egyháznac idvőséges volt legyen, és akarnám, hogy mostanis ismét helyére állattatnéc. Ez uyab szokást pedig, noha tellyeséggel megvetni, avagy fidalmanzni nem merem, mindazáltal ugyan nem tartom igé fűkséges nec. De ám akar mint legyen, ugyan nyilván láttuac azt, hogy a kezek nec rea vetése az penitencia tartásban olly ceremonia, az melly az emberektől és nem Istentől rendeltetett legyen, az melly nec az közép fero dolgok közzé és az külső gyakorlásoc közzé kellyen fámllatni. Az mellyet bizonyára nem kelly tellyeséggel megvetni, mindazáltal kissé nec kell alitani és tartani, annál, az mit az Isten az ő igejében megparanczolt.

15. Az Románistáknac pedig és az Iskolastanítóknac, (mellyek nec közönséges szokásoc, hog hamis magyarázattal mindét megvesztegessenc) keményé kell veritékeznie és izzadnioc, hogy ebbé Sacramentomat talállyanac. Nemis czuda pedig. Mert olly dolgot keres nec, az melly sohól né találattic. Mindazáltal, az mi legjob nál oc, ez dolgot olly akadékozva, kételkedésben, bizótalanul, és külömbkülömb értelmekkel meg egyitvén és megzavarván hadgyác. Azt mondgyác azért, hogy avagy a külső poenitentia tartás a Sacramentú: és hogyha ez ugy vagyó, tehát azt kell tartani, hogy ez külső penitencia jegye legy a belső nec, az az, a fiv nec törődelmesség nec

nec és bánattyánac, az melly az jegyzett dolog a Sacramentúbá: Avagy pedig ez mind kettő egy fersmind, a Sacramentúné kettő, hané egy tellyeséges. De mindazáltal czac a külső az Sacramentú, a belső pedig mind az jegyzett dolog, és mind az jegy. Az bünök nec megbocznattya pedig czac az jegyzett dolog, és né az jegy. Az kie azt az Sacramentónac megírását, a mellyet mi oda fel törtünc, elmejekb é tarttyác, véséc egymás mellé azzal, az mit czec Sacramentúnac akarnac állatni, és így megtapasztallyác, hogy a penitencia ne legy az Istentől rendeltetett külső ceremonia a mi hitünk nec megerősítésére. Hogyha azt vettic elő, hogy az én megírásó né olly regula és mértéc sínór, a mellyhöz ő nekic kellyé magokat igazitanio: Halgassác azért az Agostont, az mellyet ő kis f. ember nec tartatnac: Az Sacramentumoc (ugy mond) látható jegyül rendeltetene minékünc, az test fersint való embere kért, hogy az fémellátható dolgok tul, azokra viteffenc az sacramentomoc által, az mellyec az látható jegyec által jegyezett nec. Micsoda ehhez hasonló láthatnac a magok, avagy mutathatnac másnac abbá, az mit oc Penitencia Sacramentomá nec nevez nec? Es másutt azt mondgya: Az Sacramentú azért nevezettic ilyenképpen, mivel hogy abban más dolog látattic, és más értetic. Az mi látattic, annac testi formája vagy on: az mi értetic annac lelki gyümölcsze vagy on. Ez sem alkolmaztathatic és semmiképpen nem illic arra a penitenciánac Sacramentumára (az mint oc almodozzác) mivel hogy abbá sem i testes ábrázat és forma nincz, az melly lelki gyümölcsöt ábrázolna.

16. Es (hogy én ez oktalá ti ágarkodok, az ő fegy vereckel és ugy a az önnön öklelő mezejeké verjé le) ha ember itten ugyan Sacramentomat akarna keresni, nemde nem sockal látatosban kérkedhetec volna azzal, hogy az Papnac Absolutioja avagy megoldozása legyen inkább az Sacramentum, hogy nem az külső avagy belső penitencia avagy bünbánás? Mert fep könnyen mondhattac volna, hogy az Absolutio az mi hitünk nec erőslítésére való ceremonia legyen az bünök bocznattya felől, és mellette vagyó az kulczoknac ez igéreti: valamit megkötöttoc avagy megoldottoc ez földön, az meglefen kötözve és oldozva mennyekben. De mondhatta volna valaki, hogy az Papoktól sokan oldoztatnac meg, az kiken semmi efféle nem esic és következcic ez ilyen absolutio ből: mivel hogy az ő tudományoc fersint, az uy Törvény Sacramentomá nec bé kellyen azt tellyesíteni, az mit jegyez nec. Erre az felelet ez: hogy az miképpen oc az vaczórában kétféle ételt ferez nec; Sacramentomit, az melly mind jóckal gonosockal köz legyen; és lelket, az melly czac az jóknac és hivel nec tulaydona: miért nem költhetnéc tehát oc kétféle elvételét az Absolutionac? Noha én még ez ideig meg nem érthettem, mit értfenc tulaydonságképpen ez ő tudományokon: az melly,

Lib. 3. quæst.
Vet. Test.In ferm.
quod de
Bapt. infant.

hogy melly igen ne eggyezzen az Isten igéjével ma fitt meg mutatuc, midön ez dologról törtünc kiváltképpé való tanítást. Czac azt akartam itt megmutatni, hog' ez böckentő czomó né alhat abba ellent hog' az Paphac Abfolutioja vagy megoldása, Sacramentónac ne neveztetnéc. Mert az f. Agoston fájával felelhetnénc meg: hogy, az megfítelés néha az látható Sacramentónélkül vagy on, és az látható sacramentú belső megfítelésnélkül. Ismet; Az Sacramentumoc egyedül czac az válastottakbā ferzic meg, az mit jegyez nec. Ismet, Hogy az Christust némelleyec az sacramentúnac elvételeig öltözic fel, némelleyec a megfítelésig: Amazt mind az jóc és gonofoc egyaránt megczelekefic: ezt, egyedül czac az jóc. Bizonyára igen botorkáztanac, és az nap világnál vakoc voltanac, hogy noha egyébként ebben olly igen izzadtanac faradoztanac, és mindazáltal illy egyenes és akarkinekis könyü dolgot meg nem foghattanac és által nem láhattanac.

17. De mindazáltal hogy ezzel se kevéldkedgyenec, akar oc mellyic részben helyhezteséc az Sacramentomat, de én ugyá tagadó és azt mondom hozzá, hogy igazsággal né tartathatic Sacramentúnac: Előfer azért, hogy az Isténec semmi kiváltképpé való ígéréte ninczen mellette, az melly egyedül fundamentoma az Sacramentúnac: Annakutánna hogy mindé ceremonia, valamellyel ebbé foktanac élni merő mind emberi találmány: holott az sacramentomi ceremoniac egyedül czac az Istétől rédeltetet nec, az mint ezéltött megbizonyítatott és megíratott. Annakokaért merő hazuság és alnokczalardság valamit oc a penitenciánac Sacramentú vóláról költöttene. Ez házugul költött Sacramentúnac ofrán imez fšep titulust és nevet adtác, hogy másodic dezka vagy tábla legyen az hajótörés után, mivelhogy minékutánna valaki az ártatlanságnac az kereftségbé felöltözött ruháját, a bünöc által megvestötte és megfaggatta volna, azt ó az Penitencia tartas által ismét meguyithatná. Még pedig ez finte az Hieronymus mondása, De am akar ki mondotta legyen, ugyan né tagadhatya senki, hogy tellyeséggel Istételen mondás nem volna, hogyha az ó értelmec ferint vétetic és magyaráztatic. Mintha finte az bün által eltöröltetnéc az Kereftség, és mintha inkább nem kellene az megcséft bünöf nec azt ismet megéltetni és meggödolni, valaményifer a bünöf nec megbocznattya felől vólna inséges fšorgalmatofsága, hogy az által magát megkönyebitfe, fšivet vegyfe, és az ó hitit megeröfítfe, hogy elvegye az bün nec bocznattyát, az melly nékie egyfer az Kereftségbé megígértetett. Az mit pedig Jeronymus darabofsa és illetlenül módott, hogy az Pœnitentia által ismet megföltöztaféc az kereftség, (az mellyet hogy már megrontottac és elvesztöttec legyen, az kic az ó gonof tetelekért az anya f. Egyháztól elrekeftetnéc) azt ezec ez kellemés magyarázoc, az ó Isteni káromlásokra vonfác. Annakokaért jól és igazán czelekefel, hogyha

Lib. 2. Quest.
V. Test.
De Bapt. par.
vul. lib. 5. de
Bapt. cont.
Donatific.

Lib. 4. Sent.
dist. 4. c. 1.

De Pœnit.
dist. 1. c. 2.

az kereftséget nevezed Penitencia Sacramentománac, mivelhogy az kegyelemnec megeröfítésére és az Hitnec megpeczétlésére adatott azoknac az kicaz penitenciára és megjobbulásra igyekez nec. Mellyet hogy valaki mi töllünc költött dolognac ne vélné, azon kívül hogy az Iráfnac fšavaihoz illendő, megtetzic hogy az régi anya fšent Egyházbanis közönséges gyakorlásban vólt legyen, ugymint ketfegnélkül való bizonyos fundamentó és erőfítő mondás. Mert az Hitről az Peterhez írott könyveczkében, az melly fšent Agostonnac tulaydonitatic, az Kereftség az Hitnec és az penitencianac Sacramentománac mondatic. Es mire folyamodunc az bizonytalanhoz? Mintha valamit nyilvánóságosbat kellene kereftünc annal, az mit az Evangelista mond: Szent Janos predikálta az penitenciánac vagy megterésnec Kereftséget az bünök nec megbocznattyára.

Az utolsó olayozáfról vagy kenetről.

18. Az harmadic alított Sacramentom az utolsó olayozás: az melly egyedül czac a paptul vitetic véghöz: és pedig (az mint oc foktac fšólni) az halálnac veszedelmében, az Paptól megfíteltetött olayjal, és illyen igéckel: Ez f. kenet által, és az ó véghetetlen igalmásága által boczáfca meg teneked az Isten valami bünöket te töttél, látással, hallással, fšagolással, érzéfedel és kostoláfsoddal. Ennec két jószágait költic: Az bünök nec bocznattyát, és az test betegfégenec, könnyebítését, az mennyiben minékünc hafnalatos: ha hól nem, az Lélek nec idvóséget. Azt mondgyac pedig hogy ennec ferzefe f. Jacobtól rendeltetett, midön illyenképpen fšolt: Betegé valaki ti köztetec, hívafca hozzája az Egyházi véneket, hogy imádkozzanac erötte, és kennyec meg olayjal az Urnac nevében, és az hitbéli könyörgés meggyogyitya az beteget, és az Ur felségelli azt, és ha vétkezett megbocznattyatic ó neki. Ez megkenésnec fšinte olly az oka és módgya, az minemü nec oda fel az kezek nec rea vétesenec módgyát bizonyítottuc. Tudnüllic, hogy czac képmutató maymoskodás, az mellyben oc minden oknélkül és hasonnélkül akarjác az Apostolokat követni. Azt írja f. Marc, hogy az Apostoloc az ó első kiküldtetetékben, az Urtul nékiec adatott paranczolat ferint, halottakat támasztottac fel, ördögöket üztec ki, poklofokat tíf titottac, betegeket gyogyítottac meg, és az betegek nec meggyogyításában olayjal éltenec. Es fšoc betegeket kennec vala (ugymond) olayjal meg, és azoc meggyogyulnac vala. Arra nézett az f. Jacob, midön azt paranczolta, hogy az véneket hívafcac az betegek nec megkenésére. Hogy ez ceremoniában semmi egyéb mélfeges titoc ne legyen elöytetvén, könnyen megitelhetic azoc, az kic meggondollyac és efcék be vesic minemü fšabadsággal élt legyen az Ur és az ó tanítványi ez külső dolgockal. Az Ur Christus midön

Bbbbbb

Citat decret.
15. quæst. 1. c.
firmiff.

Marc. 1. v. 4.
Luc. 3. v. 3.

Iac. 5. v. 14.

Marc. 6. v. 46.

Ioan. 9. v. 6.
Matth. 9.
Luc. 18.
▲ G. 3. v. 19.

az vakot látóvá akarná tenni, az porból és nyálból sárt csinált: némellyeket kezével megilletvén gyógyított meg, némellyeket czac főval, Azonképpen az Apaſtalokis, némelly betegségeket czac befűddel, némellyeket megilletéffel, némellyeket megkenés által gyógyítottanac meg. De maga hihető dolog, hogy ez megkenés (az mint az egyéb dolgokis) nem ok nélkül vóltanac fokasban. Azt énis megvalloin, de mindazáltal, nem úgy éltene ez, mint az meggyógyítáſnac ſerſamával és eſközívél, hanem czac mint egy jeggyel, az melly által az gyakorlatlanoc és gorombábbac megemlekezternéne, honnét ſármazné ez ilyen erő, hogy tudniillic, annactiſteſégét és diczőségét az Apaſtaloknac, ne tulaydonitanac. De lám köz fokásbéli dolog, ugymondnac, hogy az olayon az ſent Lélec, és annac ajándékai érteſſene. De Immár az olyan meggyógyítáſnac ajándékai megſűntene, az mint az egyéb czudateményec, mellyeket az Ur egy ideig engedett vólt, hogy az Evangeliumnac uyonna való prédikaltatását öröcké diczőségefű tenné. Ha mi azért ſinte megengednőkis, hogy az olayjal kenés Sacramentoma vólt legyen azoknac az öröknec és jeles dolgoknac, az mellyec akkoron az Apaſtaloknac kezei által lóttene: ugyan nem taroznéc azért ſemmiképpen mi reánc, ugymint az kikre nem bizattott az öröknec kioſtogatáſa.

19. Esmiczoda nagyobb ockal csinálnac ez olayjal kenésből Sacramentomat, hané az mint mindé egyéb jegyekből, a mellyec az Irásbá előnkbe ſámlaltatnac? Miért nem támaſtnac előnkbe valami uſtato Siloah fűrdő tavat, az mellyben bizonyos időben az betegek fűrdődnéne? Hiában lenne (ugymond) az. Bizonyára né lenne hijábbá és haſőtalanbbul mint az olayozás. Miért né fekűſne az halottakra: Lám az ſ. Pál egy megholt ifjaczkára, midőn reafűlt vólna, azt az halálból iſmet feltámaſtotta? Miért nem Sacramentú ő nékie az porból és pőkőtt nyálból csinált kenetis? De kíváltképpen való példác vóltanac (ugymondnac) azoc, ez pedig nevezet ſerint paranczoltatic ſ. Jacabtól. Tudniillic az időnec alkalmatofűſága ſerint ſól ſ. Jacab; midőn még az anya ſ. Egyház élt az Iſtennec ez ilyen áldásával. Azt mondgyác őc jöllehet, hogy az ő olayjozáfoknakis, ez mái napon ſinte azon ereje legyen. De mi különbet látunc ſemeinckel. Senkinec nem kell azért ezt immár czudálni, hogy a lelkeket, az mellyeket őc, az Iſten igejétül, az az, életektül és világofűſágotul megfoſtván megvakultanac tudtác lenni, olly bátran mertéc játtzodatni és megczufolni, holott nem ſűgyenlic, az teſtneceleven és érző eſközzeit is megczalni. Magokat czufoltattyác azért, midőn azzal kérkeſne, hogy őc még moſtanis birnac az még gyógyítáſra való erőckel és ajándékokval. Jelen vagon bizonyára az Ur mindenkoron az őveivel, és meggyógyíttya az ő betegségeket, valamikor

lamikor azt az fűkség kívánnya, nem kevesbé mint ſinte régenten: mindazáltal az nyilván való erőket, nem láttattya ollyanképpen, és nem oſtogat immár czuda teteményeket az Apaſtaloknac keze által, mert azoc az ajándékok czac bizonyos ideigtartóc vóltanac, és egy réſt az embereknek hálaadatlanſágot miatt, hamar iſmét elmultanac.

20. Annaſkokaért az mint az Apaſtaloc, hogy nem hiába bizonyítottac az olayozáſnac jeggyével közönségefű, hogy az gyógyítáſra engedett ajándéce, nem ővec, hanem az ſ. Léleknec ereje vólna: azonképpen ezec viſontag erőſakat és boſűſágot teſne az ſent Lelken, az kic az bűdős és érotelen olybol csinállyác az ő erejét. Mert ſinte annyi ez az ő dolgot, mintha valaki azt mondaná, hogy minden olay ereje az ſent Léleknec, azért mert az Irásban nevezet ſerint annac mondatic: és hogy minden galamboc ſent Lelkec legyenec, mivelhogy az ſent Lélec Galamb formában jelent meg. De ezeket ám láſſac meg ő magoc. Minékűnc ez aránt ſinte elég az, hogy mi azt nyilvánſággal és világofűſan láttyc, hogy az ő olayozáfoc nem Sacramentum, mivelhogy nem Iſtentől rendeltetett ceremonia, és ninczenis ſemmi igéreti. Mert midőn ez kettőt kívánnyuc meg az Sacramentomban, hogy az ceremonia az Iſtentől legyen rendeltetve, és Iſtentől legyen igéreti, azzal egy ſerſmind aztis kívánnyuc, hogy az az ceremonia minékűnkis adatott legyen, és az igéret mi reánkis nézzen. Mert ſenki ez mái napon nem vittattya azt, hogy az környűlmetélkedés, az Kerűſtén anya ſent Egyháznac Sacramentoma legyen, noha az Iſtennec rendeléſe vólt, és melléje figgeztett igéreti vólna, mivelhogy minékűnc nem paranczoltatott, és az melléje adott igéretis, mi reánc nem ſinte ollyan okverés alatt taroznéc. Hogy az igéret, az mellyel őc az olayozásban olly mordul kérkedne, mi nékűnc nem adatott legyen, nyilvánſággal megbizonyítottuc, és igazán őn magokis megtapaſtallyác. Ez ceremiával ſenkinec nem kellett élni, hanem czac azoknac, az kic az meggyógyítáſnac ajándékával vólnanac megékeſítvén; és nem ez verűſomjuhozó hóröknac, az kic inkább tudnac az meſárláſhoz, és hatalmasbac az gyilkofűſágra és öldökűlűre, hogy nem mint az gyógyítáſta.

21. Jöllehet ha ſinte azt el gyözne, hogy ez időhöz illendű legyen, az mit ſent Jacab paranczolt az olayozás felől, (noha attul igen távól vadnac) de még így ſem igen mennéne elő az ő olayozáfoknac bizonyításában, az mellyel minket ez ideig kenyegettene. Sz. Jacab azt akarja hogy mindé betegek megkenetteſſene, ezec az ő kővér ſűjockal né mindé beteget kenne meg, hanem czac az halófűlben valókat, az kiknek lelke már

czac az nyelvöken leveg, és midön finte kiakarnac mulni. Hogy ha jelen való orvosságoc vagy az ő Sacramentomokban, vagy az fáydalomnac könnyebítésére, avagy az Lélek nec vigasztalására, bizonyára igen irgalmatlan nyomoréc ember ec, hogy soha ideje korán nem orvoslanac. Szent Jacab azt kívánnyá, hogy az beteg az anya fient Egyháznac véneitől kenetteséc meg; Ezek fenkit nem boczátnac többet ez kenetetesre, hanem czac egy Mises Papot. Hogy oc az fient Jacab irásában, az véneken az Papokat értic, és hogy az fokát jegyző fám, tisztetés nec okaért tétetett legyen, az czac hitván gazság; mintha akkor az anya fient Egyháznac illy posgo fétegnyi foc Mises Papjai voltanac volna, hogy nagy hófíu processióval járulhattac volna elő az kenetető fírnak fetálásra való vitelére. Szent Jacab midön egyigyüen paranczollya az betegeket meg kenni, nekem semmi egyéb kenetet nem jegyez, hanem az köz olaynac kenetét: és fient Márknál sem találunc egyebet.

Ez ec fímmi olayt jónac nem tartnac, hanem ha az Pispöktül megfenteltetött, az az, fokfor való rea lehelléssel megfualtatott, foc berbiteléssel megbüvöltetött bájoltatott, és térd hayással kilentzer köföntetett: Háromfor így, Idvöz legy te ő fient olay: Háromfor: Ivöz legy te fient Chorofma; Háromfor, Idvöz légy te fient Balsamom. Kitöltanultac oc ez büvösbájos felszentelést, megguggolást? Szent Jacab azt mondgya: Midön az beteg az olayjal megkenettetec, és az ő étotte való imádkozás meglött, hogy ha ő bünökben esett, az oc ő nékie megboczátratnac, mivelhogy az ő büneitül az Isten előtt mentséges nec mondatic: és az ő büntetéseis az mellyet fenyved, megenyhitetic és könnyebtetit: nem azt értvén, és jelentvén, hogy azzal az kenéssel eltöröltetné az bün: hanem hogy az hívök nec imádkozása, az melly által az beteg atya fiu az Isten nec ajánlattatic, nem léfen hiába való és hasonatlan.

Ez ec ifentelenül hazudnac, hogy az ő átkozott kenéséc által boczátratnánac meg az bünöc. Ihon melly fokát nyer nec véle, ha finte oket ember, az fient Jacab bizonyításával az ő nagy kinyeséges ferint visssa hadná élniis? Es hogy ez megbizonyításban ne kellyen fokáig mulatnunc, minden akadékokból kimentenec minket az ő tulaydon Historiájok. Mert előfámlyác azt, hogy az Innocentius Papa, az ki fient Agoston idejében volt előjáró az Romai anya fient Egyházban, rendelte legyen, hogy nem czac az Papoc, hanem minden egyéb Kereszténynek is éllyenec ez olay kenéssel, ő magoknac és az őveik nec fíukségekre, és megkenésékre. Ezt Sigebertus írja az ő Chronikaiban.

Az

Az Egyházi Rendekről.

22. Az negyedic helyet az ő Registromokban, az Rendelés nec avagy felszentelés nec Sacramentoma birja, de az melly olly fapora termékető, hogy más hét Sacramentomoczkakar ellyéc avagy toyjéc magából. Nyilván czudálatos dolog pedig ez, és neverséges, hogy holott azt mondgyác hogy hét az Sacramentom, azonközben midön előfámlyác tizen három léfen belőlőc. Nemis fordithattyác azt elő, hogy czac egy Sacramentum legyen, mert minden azon egy Papságra tartozic, és ugymint neminemü garadiczoc legyenec finte azon Papságra. Mert midön nyilván vagy on, hogy külön mindenikben más féle különbözö ceremoniac legyenec, és ön magok is azokban különbkülömb ajándékokrol fíollyanac, nem kérelkedhetic abban fenki, hogy hét Sacramentomocnac fíukség ne volna neveztetnec, hogyha helyen kell hadni az ő tettzéséket. Es miért vitatryuc ezt, mint valami bizonytalan dolgot, holott önnön magoc nyilván és megkülömbezetvén hetet fámlyác elő? Előfer pedig mint egy útközben emlitsüc röviden meg melly fokféle és képtelen dolgokat rakogassanac előnkbe, midön az ő felszentelő rendeket, Sacramentum gyanánt akarjac mireanc tolyni: Annakutánna azt lássuc meg, hogyha Sacramentomnac kellé nevezni ez ceremoniatís, az mellyel az anya fient Egyházac él nec az Egyházi fíolgáknac válaftásában. Hét rendeket avagy Egyházi garadiczokat hoznac azértan elő, az mellyeket oc Sacramentomnac nevével és titulussával tisztel nec meg. Az rendec pedig imezec: Aytoörzöc, olvasóc, ördögüzöc, A coluthusoc, Alsób Diaconusoc, és Papoc. Es ez hét fámot mondgyác lenni, az fient Lélek nec hét féle ajándékaért, az mellyekkel azoknac kellyen felekesitetnec, az kiket promoveálnac és felrendel nec. Szaporodic pedig és nékiec bővebben gyüytetic az promotióban.

Es bizonyára mindgyárt ő maga az hét fám az Irásnac hamis magyarázattyával fentetetic fel: mivelhogy ugy tettzic nekíec, hogy azt olvaltac az Esaiásban hogy hét jószágos czelekedeti legyenec az fient Lélek nec, holott bizonynal az Esaiastul hatnál töb nem fámlyaltatic elő, és az Profeta nemis akarta ott mindeniket befoglalni: mert finte azonképpen mondatic másutt, élet nec, megfentelés nec, és fíuságnac lelké nec, mint finte ott hogy bölczeség nec, érelem nec, tanácznac, erőféség nec, esmeret nec és az Ur felelmé nec lelké nec neveztetit. Noha némelly éleffeb elméjüec, nem hét rendeket, hanem kilentzet ferez nec, az gyözödelmes anya fient Egyház nec ábrázattyára és hasonlatofágára, az mint oc fíollanac. Es pedig ez ec sem mind eggyez nec ez dologban: mivelhogy némelly ec az

Esai. 11. v. 2.
Ezech 1. v. 20
Rom 1. v. 4.
& 8. 15.
Hugo Gvil.
Parif. Ifid. li.
7. & Mo. al-
leg. c. cler.
dist. 21. & 23.
c. Lector. &
ostiatius.

Bbbbbbbbbb 3

Papifelnéretést, avagy pilifézést, finte legelső rendnek akajác tartani, és az pispökséget utólsónac. Némellyec kihagyván az papi pilifét, az Erfekséget fámlallyác az rendec közzé. Isidorus másképpen oßtya el. Mért ő némellyeket éneklők nec, némellyeket olvasóknac nevez: amazokat éneklésre rendeli, ezeket az Irásoknac olvasására, az mellyec által az nép tanításéc. Es ez különböztetéstől az Canonistaknál is vagy on emlékezet. Ez ilyen egy mással ellenkező különbözésben kikkel tartfuc, avagy kic mellől álllyunc el? Azt mondgyuké hogy hét rendec vadnac? Így tanít az Scholáknac mestere: de az Papanac legmegvilágosítottab Tanítóit különbben határozzác meg. De visóntag ezec sem eggyeznec az dolognac mivóltában. Annakfelőtte az Lelki fenséges Canonoc és regulákis más értelmet mutatnac minékiunc. Illyenképpen eggyeznec tudniillic az emberec egy mással, midön őc Isten igéjenélkül hartzolnac és vetekednec az Istenec dolgairól.

23. De ez minden bolondságot fellyül hallad, hogy őc az Christust mindenictzickelyben tarfócká fogjac. Előfer azt mondgyác, hogy Christus ayto őrzőnec avagy templomi fólgnac tíftriben járt el, midön az eladó és vévő vásárlókat, az kötélből csinált oßtorral kiüzte az templumból: Es hogy ő kapun álló volt legyé, megmutattya, midön azt mondgya, hogy: En vagyoc az ayto. Az olvasó tífetet ackor vótte fel, midön az Synagoga-ban az Esaiast olvasa. Exorcistává vagy őrdög üzővé ackor lótt, midön az fikétnec és némánac fülét és nyelvét nyállal megillette és azzal azt hallóvá rótte. Acoluthusnac ezzel mutatta magat, hogy azt mondotta: Az ki engemet követ, nem jár az fetéségben. Alfokáplánnac avagy Subdiaconusnac tíftrit ackor vifelte, midön az Vaczorában az ő testét vérét oßtogatta. Az Papi tíftriben ackor járt el, midön ákeresztán az Atyánac magát feláldozta. Ezeket nevetésnélkül olly igen nem halgathatni, hogy én czudalom miképpen irattathatott legyen nevetésnélkül, hogyha ugyan emberec voltanac az kic ittác. De kiváltképpen emlékezetes imez okos bölczéség az mellyet kimutatnac az Acoluthos névben, midön azt gyertya hordozónac nevezic: Mellynec (Az mint aránzom) varásló igének kell lenni, az melly bizonyára minden népéknél és nyelvekben hallatlan: Mert hísem az Acoluthos ige az Görödöknél egyigyien, annyit tesen mint valaki utánjáró, valakit követő fólga. Noha igen nagy bolondoskodás lenne tőlem, hogyha ez ilyen roßhitvány dolgokat valóságos keménységgel akarnam megzfólni.

24. De hogy az vén affonykakac el ne hitecséc, az ő rusnya czunyálkodó hívságokat valamennyire elő kell mutatni. Nagy jeles pompáfódkással rendelic és fentelic fel az ő olvasóikat, Eneklőiket, Acoluthusokac

kar az ollyan tíftekre, az mellyekre avagy czac gyermekeket, avagy közlayikolokat emelne. Mert kiczoda gyuytya meg többire mindenkor az gyertyákat, kiczoda ról bört avagy vizet az kannáczkákban, hogyha nem valamelly gyermek, avagy (az mint őc nevezic) Laycos, az melly azzal üzi kereskedését? Nem finte illyen félejeké az okis, az kic énekelnec, és az kic az aytokat nyittyác és bezárjac? Kiczoda látott az templomokban valamelly tíftes embert, az melly ez tífteben járna el? Sőt ha valamelly inas gyermek, ki az Acoluthusnac tíftrit vifelte, mihelt az rendbe felvétetic, mindgyárt meg fűnic ollyan lenni, az minec nevezetic. Ugyhogy fánfándékból ackor láttassanac le tenni az tíftrit, mikor az rendre vétetnec fel. Ihon ez Sacramentum által, mire fenteltetnec ezec fel, és mire kell az fent Lelket venniec, tudniillic, hogy ez után semmit ne kellyen mivelniec.

Hogyha azt vetic elő, hogy az gonof időnec mivóltá legyen ez, hogy illyen igen elhadgyác tífteket; tehát egyfer mind aztis fűkség megvallanioc, hogy ez ő fenséges rendeiknec ez máinápon többé semmi hasznoc ninczen az anya fent Egyházban, az mellyeket őc mindazáltal olly igen fennyen magafálnac: Es hogy az ő Ecclesiájoc rakva legyen átocskal, mivelhogy őc az ő gyertyákat, és kannáczkaikat az gyermekektől és Laikofoktól meghadgyác illerni, az mellyeknec megilletéfer czac azoc méltóc, az kic Acoluthusfócká fenteltetnec: Ismet hogy az roßfás gyermekeket hadgyác énekelni, az mellyet czac az megfentelt fájuaknac kellyene czelekedniec. Mire fentelic pedig az őrdög üzőket? Hallom hogy voltanac legyen az Sidőknac afféle Exorcistáic, avagy kiesküttető őrdögü-zőjóc, de azoknac nevőc attul az kiüzéstül vólt az mellyben őc forgolódtanac. De ki hallotta valaha ezec felől az alított kiüzőc felől azt mondani, hog valaha az ő mesterségeknec valami példáját vagy mester remékjét mutattác vólna? Azt tartyc felőlőc, hogy hatalom adatott legyen nékiec, hogy kezeket vefséc az Keresztýénecké lévőkre, és azokra az kikben őrdög vagy on: de nem hitethetic el az őrdögökkel hogy nékiec illyen hatalmoc legyen; nem czac hogy semmit az őrdögóc nem gondolnac az ő paranczolásfóckal, hanem hogy az őrdögóc paranczolnac ő nákiec. Mert tizközött alig találfc egyyet, az kit az gonof lélek meg nem fállott vólna. Valamiket azért ez ő aprolékos rendeikről rebefgetnec, merő mind czac az tudatlan tunya hazugfágokból forraltatott és toldoztatott foltoztatott őfve. Az régi Acoluthosfókról, aytóörzőkről és olvasókról másutt fólloztunc, midön az Egyházi igazgatóst irtuc meg.

Mostani fándékunc czac ez, hogy az egyházi rendekben valo hétrétü Sacramentumnac uy találmanya ellen hartzollyunc, az mellyről fólól sem-

Ioan. 2. v. 15.

Ioan. 10. v. 7.

Luc. 4. v. 17.

Ioan. 8. v. 12.

Matth. 26. v. 27.

Aft. 19. v. 13.

minem olvaftatic, hanem czacaz nyomoréc Sorbonistac és Canonistac izetlen irafaikban.

25. Lássuc megimmár, az ceremoniakatis, az mellyekkel ez aránt élne. Előfer mindnyájan azokat, az kiket oc, az özáflojocalá irnac, egy közönséges jegyzéssel fentelic fel az Egyháziállapatra, mert nekies fenn az fejec tetején egy kerekdéd pilist nyirne, hogy az az főor koforu, királyi ékelséget jegyezzen: Mivelhogy az Clericusoknak királyokká kellyen lennie, hogy ő magokat megbirjác és egyebeketis igazgassanac és vezérellyenec. Mert így fól azokrol az fent Peter: Ti vadtoz válastott nemzetség, királyi Papsag, fent nép, és olly nép mellyet Isten sajáttyanac tart. Lelki tolvayfag volt pedig, hogy azt, az mi az egéf anya fent Egyháznac adatott, egyedül czac ő magokra vontác, és azzal az titulussal és nevezettel diczekedtenec, az mellyet az hiektőlloptac és tolvaylottanac el. Sz. Peter az egéf anya f. Egyháznac mondgya; azt őcegynihány nyirött pilefésekre sabjác, mintha egyedül czac azoknac mondatott volna; hogy; Legyetec fentec: Ismet, mintha egyedül czac oc volnánac az Christus vére által megváltatván, és czac ok tétettec volna az Christus által Istennek királyiva és papjaiva. Hozzác elő, annakfelötte, töb okaitis. Hogy tudniillic az főnec teteje azért taroltaséc meg és fedeztelséc fel, hogy az ő elméje az Urhoz szabadon felmutatáséc, és felállatáséc, hog felfedezett ortzával nézzen az Istennek diczóságére: avagy hogy azt jelentse, hogy az fáynac és fíemeknec vétkinec elkellyen metzetniec. Avagy a főnec megnyiretése ez világi jóknac letétele, a kerekdéd koforuczka pedig jegyzi az megmaradott jókat, a mellyec tapláláfra tartatnac meg. Itt mindeneknec példazatoknac kell lennie, mert tudniillic még el né hasitatott és ketté né szakadott az téplomnac fedező suporlattya. Annakokaért elhitec magockal, hogy finte igen jól eljártanac dolgokban, midón az ő koforuczka jockal ezeket megábrázoltác, és mindazáltal oftán czelekedeteckel semit ezeckben meg nem mutatnac. Vallyons meddig játtzodtatnac minket ez ő tündéreskedő fíem fény vestéseckel? Ez Clericusoc az ő hajoknac egy kevés elnyiretésével, hogy az ő ideig való felöttéb bővelkedéseket le töttéc, az Istennek diczóséget igyenessen nézic, az fülek nec és fíemek nec gyönyörüségét megöltéc legyé, holott, azonban ez földön fősvényeb, nyughatatlanb, ragadozob, fertelmesb, paraználkodób nép nálok nál nincen. Miért né mutattyác inkább czelekedeteckel meg az ő fíemtségeket, hogy né azoknac hamis és hazug jelecek fímet mutogattyác, és ilyen tettetésekkel mit czalogattyác az embereket?

26. Továbbá midón azt mondgyác, hogy az ő Papi főor Koforujoknac oka és eredeti a Nazarenufoktul vagy on, mit mondna egyebet ollyankor, hanem hogy az ő fíemtségec az Sidoc ceremoniaiából fármazott, avagy inkább

Cap. dup. raf. qu. 1.

1 Pct. 2. v. 9.

Lib. 4. Dist. 34. cap. duo sunt.

inkáb hogy minden ő tettetes fíemtségec merő Sidóság legyen? Hogype- Ad. 18. v. 18. dig aztis hozzája tefic, hogy az Priscilla, az Aquila, és az fent Pál fogadás tétellel együt meg nyirettéc fejöket, hogy megtisztulnánac; abban az ő tudatlan gorombaságokat mutattyác ki. Mert az Priscilláról az fólól nem olvaftatic: Es az Aquila felölis bizontalan. Mivelhogy az az megnyiretés ott finte ugy értethetic az Pálról, mint finte az Aquiláról. De hogy nekies meg ne engedgyüc, az mit keretsuc, tudniillic hogy fent Pál példája segítse őket, vegyéc efekbe az egyigyüec; hogy foha az fent Pál fejét meg nem nyirette kíváltképpen való fíemtségnec okaért, hanem egyedül czac az Atyafiac erőtelenségec miatt. Ez ilyen fogadásokat én fíeretetnec fogadafinac fíoktam hivni, nem Religioi fogadásoknac; az az, nem isteni fíolgálat gyanánt kezdötték nec, hanem az atyafiac erőtlenségé nec elviseelésére fogadottak nac, az miképpen ön maga mondgya: hogy ő az Sidoknac lött. 1. Cor. 9. v. 2. ugy mint Sido, &c. Ezt czelekedte azért, és czac egy fíer pedig, és czac kevés ideig, hogy magat valami kiczinnyé az Sidokhoz alkolmaztatná. Imezec pedig, midón az Sidoknac tisztulásokat, hasontalanul követni Num. 6. v. 18. akarjác, mit mivelnec azzal egyebet, hanem hogy más uy Sidóságot állatnac és emelne, mivelhogy az régit majom módra kívánnyc követni? Hasonló fíyelmetességgel fíeretetett amaz decretálos levélis, az melly megtiltya az Clericusokat, az Apastal ferint, hogy semmi üstököt hajat ne viselleyenec, hanem fejöket teke modra gömbölyegen nyirettéséc. Mintha az Apastal, arról tanitván, miczoda illeszen minden ferfiat és milegyen tisztéséges, az gömbölyeg papi pilifról volt volna fíorgalmatos? Innet meggondolhattyc az olvasóc, melly drágalátosoc és bezületesec legyene az következendő titkoc, az mellyeknec kezdetic és elejec ilyen fíerüjec.

27. Honnet vött legyen eredetet az Míes papoc fejenyiretése, az egy Agoftonbol elég nyilván vagy on, mivelhogy ackoron czac némelly kevés gyengélkedőc viselene hofíu haját, az melly mayd az affonyi ekesgetésből és cifrálkodásból fármazott volt, nem láttatott jónac és illendő- nec lenni, hogy ez illyen gyengés cifrálkodás az Clericusoknak megengedteséc.

Annakokaért meg volt nékic paranczolva, hogy az hajokat elmeséc vagy elnyirjác, hogy az cifrálkodó puháknac céhökbe ne fámláltattásánac. Ez pedig ackor olly igen köz dolog volt, hogy némelly barátoc, hogy az ő fíemtségeket, valami különözö, és láttatos habitussal kimutatnac, hajokat megeresztettéc, avagy igen röviden elnyirették. Hogy pedig annakutanna oftán, az Haynac ékesgetése meg nevednec, és az Kercítyénségbe járultanac volna azoc az népec, az kic mindenkoron hofíu

Cccccccc

Cap. Prohiben. Dist. 25. 1. Cor. II. v. 4.

Ang. de op. mó. in fin. Item in Re. tract.

hajat viseltec, ugymint Francia ország, Nemet ország Anglia ország, hihető dolog hogy akkor ostan az Clericusoc mindenütt megnyirettéc legyen fejeket, hogy ne láttatnának haybéli pompaskodást keresni. Vegezetre midőn az megvesztegetőteb időben, minden régi jó rendtartások megvesztegettetnec, és babonáságra veremedtenec volna: mivelhogy az Papi felnyirésben femmi olly értékes okot nem láthatnának, (mert abban semmit egyebet meg nem tartottanac az majom módra való bolond követésnél) titkos értelmet tekertec ki belőle, az mellyet előnkbe tólnának ez ő Sacramentomoknak megbizonyítására. Az aytó őrzők, az felsentelésben az templum kulczait vőttec el, mellyel az jelentetett, hogy az templumnac őrizeti ő reájoc bizattatnék. Az olvasoc az Bibliát fogtac el: Az Exorcistác és őrdög üzőc, az ő guggolo varáslási áldások, az mellyet az őrdögűl megfállottakra és Keresy enék ké leendőkre mondanának: Az Acolutusoc, az ő gyertyájokat és kannáczkaikat. Eze azért az Ceremoniác, az mellyekben (ha nekic hinni kell) olly nagy foc mennyei erőc vannak, hogy az láthatatlan kegyelemnec nem czac jégyci, hanem még okais lehetnec. Mert ezt kívánnyác az ő megiratásoc ferint, midőn Sacramentum gyanant akarjác azokat tartatni. De hogy rövideden elvégezem, balgatagságnac mondom, hogy őc az ő Iskolaikban és Canonikas regulaikban, ez alfo kiseded rendekből Sacramentomot csinálnac.

Mivelhogy azoc az őnnön magoc Mesterénec megvallása ferintis, az első anya f. Egyházaknac esmeretlenec vóltanac, és foc idővel annkutatanna találtattanac: Az Sacramentomoc pedig, mivelhogy Istennec igeretit foglallyác bé, fem Angyaloktól fem emberektől nem rendeltethetnec, hanem egyedül czac az Istentől, az kinec czac egyedül vagyon hatalma az ígérét tételre.

28. Következec az töb három rendec, az mellyeket őc Nagyobaknac neveznec. Az mellyec között az Alfodiaconuság, (az mint őc mondgyác) aekor jött ez fámba, midőn az Minoroknac avagy kissebbeknec seregei igen megfokasodtanac vólna. Mivelhogy pedig őnekic ugy tettic, hogy ezekre őc az Isten ígéréből bizonságot hozhassanac, ezeket azért tíftelességnec okaért kiváltképpen fentséges rendeknec neveztec. De meg kell látni, melly fonakul és eltekertül ellyenec az Istennec rendelivel az ő finés palástolásokra. Mi annakokaért az presbyterec avagy papoc rendin kezdgyüc el. Presbytereknec vagy Papoknak őc azokat hijác, az kiket az illeti, hogy az Christus testénec és vérénec áldozattyát ferezec az oltáron, könyörgést tegyenec, és az Istennec ajándekit meg áldgyác.

Annakokaért az felsentelésben, az tálaczkát vagy tányért az oltárral együtt vesic el, annac az nekic engedett tellyes hatalomnac jegyüül, az mellyel az Istennec kedves áldozatot tehessenec. és ő nekic az kezecis megkenetnec, annac jegyére, hogy nekic hatalmoc legyen consecralásra, megfentelésre és megaldásra. De az Ceremoniákrol ennekutanna főlunc. Az állaparról és rendről ő magáról azt mondom, hogy nem czac nem hozhatnac az Isten ígéréből czac egy betötis ez ő fándékokra, hanem ez ő dolgokkal az Istennec rendeléséti felotte igen megvesztegettec. Mert elsőben esmeretnec és megvallottnac kell az tartani, (mellyet mi odafel az Papiста miséről való tanításunkban megbizonyítottunc) hogy nagy méltatlan boffut tesnec a Christuson mindazoc, az kic engesztelő áldozásra való Papoknak nevezic magokat. Az Christus az Atyától tetett és esküvéssel fenteltetett az Melchisedec rendi ferint való Papságra, az melly Papság végnélkül és utánna következónélkül lenne. Oe egyfer megaldozta az őröcké való meg fizetésnec és megengestelésnec áldozattyát, és bément az mennyeknec Sanctuariumjában, ott mi érettünc mostanis könyörgeni, ő benne vagyunc mi mindnyájan Papoc, de diczertnec, háláadásnac, sőt minnen magunknakis felaldozására. Egyedül ő nekic fayát dolga volt, az Istenhöz való megengestelés, és az bünöknecltörlése. Az mellyet mivelhogy eze mgoknac tulaydonitnac, mi következetic egyéb, hanem hogy az ő Papságoc istentelen papság legyen? és annakokaért bizonyára tellyeséggel begyentelenec kelly lennec, hogy abból Sacramentomot metnec csinálni? Az mi pedig az igaz Papi tífet illeti, az melly minékünc az Christusnac fájá által ajánlattatott, azt én is örömeft annac esmerem. Mert az mellett az kezec reávetésénec ceremoniája vagyon, melly előfer az Irásból vétetett; annakutánna, olly módú, hogy fent Pal bizonságot tegyen felőle, hogy nem hasonlan vagy hiába való: hanem az lelki kegyelemnec hibanélkül való czalhatatlan jegye. Hogy pedig az harmadikat az fám közzé nem töttem, azért lótt, hogy nem rendferint való és közönséges minden hiveknél. hanem kiváltképpen való tíftelességnec rendtartása. De midőn az Keresyén Egyházi tíftelec és főlálatnac ilyen tíftelesség adatic, ezzel az Papiста Papoc semmit nem kérkedhetnec. Mert az Christus az ő Euangeliumánac és Titkainac kioftogató Sáfarit paranczolta rendeltetni, és nem hadra hogy áldozopapoc fenteltesnec. Az Euangeliumat paranczolta predikáltatni és hirdetni, és az nyáját legeltetni, és nem valami áldozatot tételt. Az fent Léleknec kegyelmét megígerte, nem az bün eltörlő áldozatnac véghez vitelére, hanem az anya fent Egyház igazgatasánac elviselesére és megtartására.

Pfal. 110. v. 4.

1. Tim. 4. v. 14.

Matth. 28. v. 19.
Marc. 16. v. 15.
Ioh. 21. v. 15.

Ioh. 20. v. 22.

29. Iten az dologgal igen fépen egyeznec az ceremoniac. Az Ur Christus, midőn az Apostolokat kiküldené, az Eüangeliumnac prédikálására, reájoc fuvallott. Melly jeggyel az fient Lélek nec erejét, az mellyel őket megajandekozná, példázta és jelentötte. Ezt az reá fuvallást ez kellő emberec megtartottac, és mintha ökis fient lelket fuhatnának az ő torkokból, ezt berbitelic az ő felfentelendő papjaikra: Vegyetec fient Lelket; olly igen nem mulatnac semmit el vissza fordultul követni, nem mondom, hogy ugy mint az játékos trágároc, (az kic az ő dolgokat valami mesterfeggel és értelemmel czelekesic) hanem finte mint az maymoc, olly igen modnélkül és értetlenül követnec öfveséggel mindeneket. Sőt (ugymondnac oc) mi az Urnac példáját követtynec.

Soc dolgokat czelekedett pedig az Ur, az mellyekben nem akarja hogy mi ötet kövessic. Az Ur mondotta az Apostaloknac: vegyetec fient Lelket: ő mondotta az meghólt Lazarnakis, Jöy ki Lazar! Oe mondotta az gutta ütött ember nec; Kelly fel, és járy. Mierit nem mondgyak ökis finte azt minden halottaknac és kór betegek nec? Az ő Isteni erejét mutatta azzal meg, midőn az fuvallas által az Apostalokat az ő fient Lélek nec kegyelmével betöltötte. Hogyha ökis ezent akarnac czelekedni, tehát az Istenhöz igyekeznec hasonlocká lenni, és ő véle akarnac tufakodni. De közel sem tehetic annak herit: nemis czelekednec egyebet, hanem czac hogy ez ő maymoskoásockal, az Christust czufollyac. Olly fientelenec bizonyára hogy azt merjéc mondaní, hogy ő általoc adáséc az fient Lélec: Az pedig melly igaz legyen, megmutattya az mindennapi probalat és fimmel látás, melly nyilván kiáltya és állattya, hogy az lovakból samárocká, és az bolondokból bódultacká léfnec mind azoc, az kic ő tölóc papocká fienteltnec. Mindazáltal én ő vélec ezen hartzot nem inditoc; hanem czac az ceremoniac feddem, az mellyet nem kellett volna követendő példára vonni, mivel hogy az Christus azzal kivalképpen való bizonyos czuda teteménec jegyzésére élt, olly igen távul vagy on az, hogy őket otalmazná az követések nec mentegerése.

Lib. 4. Sent. dist. 24. c. 8. In Can. dist. 21. c. 1.

30. Az megkenést pedig vallyons' honnét vöttéc. Azt felelic, hogy azt oc az Aaron Pap fiaitul vöttéc legyen, az honnét az ő rendek nec eredetiis vagy on. Inkáb akarjác azért mindenkor vissza fordított példákkal magokat otalmazni, hogy nem megvallani, hogy ő magok tul gondoltott dolog, az mellyel vakmerőjül vissza élnec. Ez ellenben pedig nem vesic ekekbe, hogy midőn azt állattya hogy az Aaron fia nac legyenec követői, hogy ezzel erőszakot tesfnec az Christusnac papságán, és azt boszszuval illetic, az melly egyedül példázta ott minden régi és ő papságoc által: és hogy abban rekesztettenec azért és töltenec be mindenec; abban füntec-

füntene meg, az mint tölunc immár egy nihanysor előhazatott, és az Sidokhoz írott levél, minden magyarázó glossánélkülis eléggé bizonyittya. Hogyha az Mosefbéli áldozatokban olly igen gyönyörködne, miért nem vesnec tehát teheneketis, borjukat és juhokat az áldozatra? Nagy része vagy on jóllehet náloc az régi Hayléknac, és az egész Sidoi ceremonias tíftelet nec, de még ebből fogyatkozása vagy on az ő religiojoknac, hogy tehenekkel és tulkokkal nem áldoznac. Kinem láttya azért hogy ez felkenés sockal ártalmasb legyen hogy nem mint az környül metélkedés: Kivalképpen midőn hozzájár: Laz babonáság és az Phariséusi vélekedés az czelekedet nec méltósága felől? Az Sidoc az környül metélkedésben helyhezettéc az igazságnac bizodalmit: ezéc az lelki ajándékoknac kenetiben. Annak okaért hogyha az Leviták nac majom modra akarnac követői lenni, elfakadnac az Christustól, és letesic az pástori tíftelet.

31. Ez azért az ő fientséges fép olajac, az melly eltörölhetetlen billyegét és jegyzést nyom és ferez. Mintha porral és sóval az olay elnem rörtethetné, avagy ha keményebben bésült volna, az fappannal kinem dörgöltethetné. De ez billyeg lelki dolog. Miczoda köz egyyefésége vagy on az olaynac az léleccel? Et felejtötték pedig az mit az Agostonból elő énekel nec; Ha az ige elvonyatic az víztől, tehát ott semmi egyéb nincz az víznél: az igétől vagy on pedig olly ereje, hogy Sacramentum legyen? Miczoda igét mutat hatnac oc az ő kenésekben és síros olayokban? Talám az melly Mosefnes paranczoltatott az Aaron fia nac megkenetésekről? De ott paranczolat vagy on az köntöstőlis, az Ephodtól, és az fientség nec coronájától, az mellyel Aaronnac kellene megékesitenni: Ismet az öltözetekről, övekről és süvegekről, az mellyekkel az ő fia nac kellene megékesitenni. Paranczoltatic ott az tinoval való áldozás, annac követé nec megégetése, az kosoknac felvagdálása, annac megégetése, az fulek nec és ruhaknac meg fientelése más kosnac vérevel: és töb egyéb rendtartáloc: az mellyeket mind hátra hagyván én ezudálom, miért tettic olly igen nekic az egy olay kenet. Hogyha ugyan meg akarnac kenetenni, miért kenettetic örömesben olayjal magokat, hogy nem vérrel? Tudniillic mert nagy elmés mester remékre igyekeznec, az az, az Kerestyenségből Sidóságot és pogánságot, ugy mint az eldarabolt tzondorából egy Religiot akarnac czínálni. Annak okaért büdös az ő olajoskenetec, mivel hogy fükölködic sönélkül, az az, Isten igéjénélkül. Következic az kezek nec reávetése, az mellyet az mint hogy én az igaz és törvény herint való ordinálásban Sacramentumnac engedec lenni, azonképpen azt mondom, hogy semmi érteke ninczen ez farsangi játéokban, holott nem en-

Exo. 30. v. 39.

gednec az Christus páranzolattyánac, nemis néznec annac végére és tzilyára, az hová minket az igéretnec kellene igazítani. Hogyha azt akarjac hogy az jegy tölöc meg ne tagadtáséc, fűkség hogy ahhoz az dologhoz alkalmaztáséc, az mellyre rendeltetett.

32. Az Diaconusági rendről sem hartzolnéc semmit, hogyha az az szolgálat igazán felépitetnéc, az mint az, az Apastaloknál, és az első tífstanya fent Egyháznál volt fokásban. De az ő tölöc formált Diaconusokban, miczoda hasonlóság vagyon amazokhoz? Nem füllöc femélyekről (hogy ne panosfolkodgyanac azon, mintha az femélyeknec vétke miatt) itilnéc gonosul az ő tudományokról, hanem az ellen hartzolóc, hogy őc azoknac őtalmazására, az kiket az ő tudományokban előnkbe adnac, méltatlan vonfác azoknac példájokról vött bizonságot, az kiket az Apastali anya fent Egyház Diaconusokká rendelt. Azt mondgyác őc, hogy az legyen tífstóc az ő Diaconusainac, hogy az Papoc mellet állyanac, és azoknac segélyenec szolgálni minden részekben, az mellyeket az Sacramentomokban kellyen kiszolgáltani, tudniillíc az Kereszttségben, az korosmában, az aranyos tanyérban, az kelyhekben, az offeralt dolgoknac előhordásában, az Ur asztralanac elkészítésében és megvetésében, az kereszt-hordozásban, az Euangeliumnac és Epistolánakac éneklésében az nép előtt. Hallafé itt vagy czac egy igétis az Diaconusoknac igaz szolgálatyokról és tífsteokról? De hallyc meg immár az felszenteléstis! Az Diaconusfra, midőn ordináltatic, egyedől czac az Pispóc veti kezét: Annakutánna az rokolyát és kámsát annac bal vállára teszi, mellyel azt jelenti, hogy felvötte magára az Urnac könnyü igáját, az melly által azokat az mic bal-felé néznec, az Urnac félelménec alája vessé. Eleibe adgya az Euangeliumnac textusatis, hogy magát innét prédikatornac esmerje. Es mint illenec és tartoznac ezek az Diaconusokra? Szinte ugy czelekefnec azért, mintha valaki Apastalokat akarna rendelni és béállatni, és czac azt bizná reájoc, hogy remiennel fűstött tegyenec, az Balványképeket tífstogáséc, az templomat kisöpörjéc, az egereket fogdofsác, és az ebeket elkergefséc. Kifenyvedné ez illyen embereket Apastaloknac hivattatni? avagy az Christus Apostalihoz hasonlítani? Ennekutánna azért ne tolyác Diaconusoc gyanant azokat mireanc, az mellyeket őc czac az ő alakos játékokban igazitnac el. Sőt czac az nevéckelis eléggé megmutattyác, minemü legyen dologoc.

Mert Levitáknac nevezic oket, és az ő eredeteket az Levi fiaira akarjac vinni; az mellyet én felölem ám megozelekedherne: czac hogy azt őstán idegen és más tollaival ne ékesgefséc.

33. Mi fűkség füllanom az ő Subdiaconusainacról, vagy alsob káplannyaikról? Mert holott égenten, tulaydonfífstec ferint az segényeknec völtanac legyen gondvifelőji, mostan nem tudom miczodás tzondora entzenbentz tífstec biznac reájoc: hogy az kelyhet, tanyért, az vizes kannáczkát és az kendő kefskenőt vigyéc az oltarhoz, és vizet töltfenec az mife mondónac kezére: és az mit őc az offerált jóknac elvételéről és őfve hordásáról befélne; azokrol értic, az mellyeket ő magoc, ugy mint felszenteltetec, nyelnek bé. Ez tífstec igen egyez az felszentelésis, az melly ollyatén: hogy itt az felszentelendő, az pispóktól az paténat vagy talaczkat és az kelhet vegye el, az Archidiaconustól pedig az vizes kannáczkát, kendő kefskenőt és ezekhez hasonló fersfámoczkákat fogja el. Ez illyen maymoskodó epeczeldegelésben kíványác, hogy az fent lelket bére-cke fte. vén lenni esmerjüc és vallyuc: Miczoda Keresztynén hihetné pedig azt el?

De hogy egyfer elvégezzüc, finte azt tarthatni effelölis, az mit az az többifelöl. Mert nemis fűkség azokat ismet bővséggel előhozni, az mellyec oda felböven megmagyaraztattanac. Es elég lehet az értelmefeknec és örömeft tanulónac, (kiknec tanitasommal akaroc szolgálni) hogy az Istennec egyebkint semmi Sacramentoma ninczen, hanem czac az hól az igéret mellé adatott ceremonia mutattathatic: avagy bizonyára, az hól az igéret megláttzit az ceremoniában.

Itten pepig bizonyos lgéretéről czac egy bető sem mutathatic: hiában keresztetic azért az Ceremonia az igéretnec megerősítésére. Visontág czac egyikről sem olvastatic azoknac az ceremoniaknac az mellyeckel őc élne, hogy az Istentől rendeltetnec vólna: annakokaért semmi Sacramentom itt nem lehet.

Az Házaságról.

34. Az utolsó az Házaság, az mellyet noha mindenec az Istentől rendeltetnec esmerne: da mindazáltal hogy Sacramentomá kellyen lenni, az Gregorius idejeig, soha fenki meg nem láthatta. Es hogy tünt vólna valamelly józan embernec ez dolog elméjébe? Az Istennec az házaság nyilván jó és fent rendelése, az mint az fántásvetés, város éppítés, és mindenkézi mivec hogy Istennec rendelési; és mindazáltal ugyan nem Sacramentomoc. Mert az Sacramentomban nem czac ez keresztetic hogy isten dolga legyen: hanem hogy az Istentől rendeltetett külső ceremonia legyen, az igéretnec megerősítésére. Hogy pedig semmi efféle ninczen az Házaságban czac az gyermekekis megtilhetic. De azt mondgyác, hogy mindazáltal ugyan fent dolognac jegye, azaz, az Christusnac az anya fent Egyházával való Lelki egygyefségnec.

Hogyha ők az jegyen, az Istentől adatott olly zálogot értenc, az melly az mi hitünket erősitte, tehát felötte igen tevőlyögnec, és az tzeitül igen meffte eltávoznac: ha pedig egyigyüen azt akarjác jegynec mondani, az mi néha hasonlatofságul hozatic bé; tehát megmutatom melly elméssen okoskodgyanac. Szent Pal azt mondgya; hogy: az miképpen hogy egy czillág az másikat fenyeffséggel meghalladgya, azonképpen léffien az halottaknac feltámadáfais. Ihon tenéked egy Sacramentom! Christus mondgya, hogy az mennyeknec orfága hasonlatos az mustár maghoz. Ihon ismeg egy. Visontag, az mennyeknec orfága hasonlatos az kováfához, imé néked az harmadikis. Esaias azt mondgya: Ime, az Ur mint egy Páftor ugy legelretiaz ő juhait: Ihon negyedic. Másutt ismét, Az Ur mint az erős orjás ugy megyen ki. Ihon ötödic ez. Es hol lenne ennec fáma és vége? Minden merő azon Sacramentum lenne. Valamennyi hasonlatofság az Irásokban vagyon, finte meg annyi Sacramentumainc lennénc.

Sőt még az lopásis Sacramentommá lenne, mivelhogy meg vagyon írva: Az Urnac napja ollyan léffien mint az Lopó. Ki halgathattya ez Sostaknac illy distelen czevegéseket? Megvallom bizonyára, hogy valamikor ember főlö tövet lát, hogy minden annyifor jó legyen meggondolni, az mit Christus mond: En főlö tö vagyoc, ti főlö vebfőc: Az én Atyam főlö mives. Valamennyifor Páftor jut elő az ő nyájával, jó dolog embernec meggondolni, az mondást; En vagyoc az jó Páftor: az én juhaim halgattya az én befédimet. De ha ez illyen hasonlatofságokat valaki, az Sacramentomok közzé akarná fámlálni, az ollyannac fáffpa magot avagy agy velő tisztító fülevet kell innya adni.

35. Mindazáltal ők az fent Pal fávait tolyác elő, az mellyekben azt mondgyác, hogy az Házasfágnac az Sacramentum név nyilván és magyarán tulaydonitáféc: Az ki az ő Házasfársát fereti, önnön magát fereti az ollyan. Senki nem gyüölötte söha az önnön maga testét; hanem táplállya azt: az mint az Christufis az ő gyülekezetit. Mert mi tagai vagyunc az ő testénec, az ő testéből és czontaiból valóc. Annak okaert elhadgya ember az ő Attyát és annyát, és az ő feleségéhez ragazkodic, és ketten egy testé léffienec. Nagy Sacramentum, vagy Titoc ez: az Christusban, mondom pedig, és az anya fent Egyházban. Az fent irással pedig illyenképpen banni, semmi nem egyéb, hanem mennyet földet őfvezurnizavarni. Szent Pál, hogy az házas férfiakat megtanítaná, melly fivőc ferint kellené ő nékiec az ő feleségeket feretniec, az Christust adgya elő példajul.

Mert

Mert az miképpen hogy ő az ő fivét, és az ő ferelménec minden belső réffeit kiöntötte az ő anya fent Egyházához, a mellyet ő magánac jegyzett, azonképpen akarja ő, hogy kiki mind olly indulattal legyen az ő feleségéhez. Az következőc őftan: Az ki feleségét fereti, ön magát fereti az, az mint Christufis ferette az ő gyülekezetit. Hogy azért nyilván megtanítana arra, miképpen ferette legyen Christus az anya fent Egyházat, mint ön magát, sőt mint tötte ön magát egygé az ő jegyesével az anya fent Egyházzal: ő rea fábbja az igéket, az mellyeket Mofes ír, hogy Adam ő magáról mondott legyen. Mert mikor ő nékie fimeci elejébe viterett volna az Éva, az mellyet tudna, hogy az ő oldala czontyából teremtetett volna, ugy mondotta azt: hogy ez az én czontaimból való czont, és az én testemből való test.

Ezt modgya fent Pal hogy Lélek ferint mind bétellyesédett az Christusban és mibennünc; midön így fől; hogy; mi az ő testénec tagai vagyunc, az ő testéből és czontaiból valóc, és ecképpen ő véle egy test legyünc. Végre őftan ez örvendetes főlfőval végezi mondasát: O melly nagyfagos Titoc ez! Es hogy minden visffá fordult értelemnec ez aránt elejét vegye, megmagyarázza az ő maga értelmét, hogy ő ezt nem az ferfinac az ő feleségével való testi egyeffégeről mondgya; hanem az Christufnac és az anya fent Egyháznac lelki őfveházafulásáról. Es bizonyára igazán nagyfagos Titokis, hogy az Christus az ő oldalából egy oldalczontot ki hadgyott venni, az mellyből mi formáltatnác: az az, hogy midön ő erős volna, erőtelenné akart lenni, hogy mi az ő ereje által erőffec lennénc, hogy immáran nem mi élnénc, hanem ő élne mi bennünc.

36. Az Sacramentom név czalta meg őket. Deazonban méltó dolog valaé, hogy az ő tudatlanságoknac vérkeért az egéffanya fent Egyház lakolna: Az fent Pal élt az *Mysterium* igével. Melly igé midön könnyen meg hagyhatott volna az Tolmácsló, ugy mint az Deákoknál nem fokatlant; avagy Titoknac magyarázhatta volna, ez helyett inkább akarta az *Sacramentum* nevet tenni, de mindazáltal hasonló értelemben, az mint az Görög *Mysterium* ige tétetett az fent Páltul. Am elmehetnec azért immár, és az nyelveknec tudományit keményen fidalalmazhattya, az mellyeknec né tudásából, ez illy kicziny és könyü köz dologban, ennyi foc időtül fogván illyen rutalmással botlottanac meg és botorkáztanac. Mint vagyon pedig, hogy ezen az egyetlen egy helyen olly igen keményen haytnac és törnec az Sacramentom igére, és egyebüt meg sem gondolván, elmennecc mellette? Mert az Timotheushoz írott első levélben is az közönséges Tolmácslótul azon ige tétetött, és finte ugyan azon Ephesusbeliekhez írott levél-

D d d d d d d

1. Cor. 15. v. 41.

Matth. 13. v. 31.
& 33.Esa. 40. v. 11.
Esa. 42. v. 13.

1. Thef. 5. v. 0.

Ioh. 15. v. 15.

Ioh. 10. v. 11.

Ephes. 5. v. 29.

Gal. 2. v. 20.

1. Tim. 3. v. 9.
Ephes. 1. v. 9.

benis mindenütt Titokért vétetic. De ezt az megbotlástis elengednőc nékiec czac hogy az hazugoknac, jólrea emlékező elmések nec kellenelenniec. Hogy pediglen őc, finte ezt,ugymint fent Sacramentomat, az tiszteletes és diczéretes Házasfágot, annakutánna ostan, tisztalanságnac, fertelmesség nec, és testi moczkolodásnac nevezie, miczoda fedelgőtökellatlenség nec kell annac lenni? Melly balgatag dolog pedig az Sacramentumtól az Papokat eltasigalni és eltítani! Ha mondangyac, hogy nem az Sacramentomtól tasigaltatnac azok el, hanem az el hálástul, az azal sem faladhatnac el. Mert ön magoc mondgyác: hogy az vélehálásis egy része legyen az Sacramentomnac, és hogy az által ábrázatséc és példázatséc az az eggyesség, az melly eggyességünec minékünec az Christussal vagyon, az természet nec egyenlő formájában és hasonlő vóltában, mivelhogy az ferfiu és az aszfonyi állat egyedül czac az testi egymással való közösülésben les nec egy testté. Noha közülőc némellyec ez aránt két Sacramentomat talátnac. Egyiket az Istenét és az lélekét az vő legényben és az meny aszfonyban. Az másikat az Christusét és az anya fent Egyházét, az Házás ferfiuban és az házás aszfonyi állatban. De ám akar mint legyen, mindazáltal az véle hálás ugyan Sacramentum, az mellytül czac egy keresztyentis eltítani nagy bűn vólt. Hanem ha az Keresztyének nec Sacramentomai, olly igen hitványül ferenec és szerkeztet nec őfve, hogy eggyütt meg ne álhasfnac. Vagyon még más ganczis az ő tudományokban. Azt mondgyác őc, hogy az Sacramentomban adatséc az fent Lélek nec kegyelme és ajandéka; Es megvallyác azt hogy az elhálás Sacramentum legyen; és mindazáltal azt állattyác, hogy soha ninczen az véle hálásban az fent Lélec.

37. Es hogy az anya fent Egyházat, ne játtzotatnac czac egyigyűen, melly igen hősűu registromát főttek fontac mindentével gesek nec, hazugságok nac, czaládságok nac és álnokságok nac, egy más után az egy tevölghésző? hogy azt nyilván mondhatnád felölőc, hogy minden utálatosságnac barlangját keresztec legyen, midőn az Hazasfágból Sacramentomot csinálnac. Mert midőn őc azt elbirtác, minden Hazasfági ügyökne megítélését magok nac koporitottác; mert mivelhogy lelki dolog vólna, ez világi törvény tevők nec nem vólt azt szabad megilletniec. Annakutánna törvényeket szabtanac, az mellyeckel az ő kegyetlenül uralkodásokat erőstítenec: de egy részent az Isten ellen nyilvánással káronkodó törvényeket, más részent az emberec ellen méltatlanokat. Az mineműec ezec: Hogy az ifiaczkác között Szülejőc javallásánélkül tött házásfági ígértec fogadásóc értekesec és hatható erejűec legyenec.

Hogy

Hogy az rokonságosoc között mind az hetedic iziglen, avagy gradiczig, az házásfág meg ne engedteséc: és hahol valamely szerzetett vól na felbontatséc. Az gradufokat pedig minden népek nec törvényi igazságot ellen, és az Moses törvénye ellen költic és alkotryác: hogy az olly ferfiu, az ki magát parázna feleségtül elválastatta, más feleséget nemer ne venni.

Hogy az kic Lélek szerint atyafiasóc vagy rokonságosoc, őfve ne házafulhasfnac. Hogy az Septuagesima vasárnapról fogva, mind az Husvét után való vásár napig; három héttel fent Janos vagy Ivan napja előtt: az Adventől fogva Vízkereszt napig semmi menyegző ne legyen, és soc ezökhöz hasonlok, az mellyek nec elő fámlalása hősűu lenne. Es immár idejeis, hogy ez ő ganejokból egy szer kigázollyunc, az mellyekben én töb ideig tartoztattam meg, hogynem mint kívántam vól na. Mindazáltal az mint aránzom, jártam annyi hasonra, hogy ez Szamátokról az oroszlanbör valami részent levonyatott legyen.

HUSZADIC RESZ.

Ez világi Gubernálásról, vagy Késégi igazgatásról.

MIVELHOGY oda fel, az emberben kétféle gubernálást mondot tunc lenni; és az elsőről, az Lélekre vagy az belső emberre és az öröc életre tartozandóról ez ideig eleget foltunc; ez hely immár azt kívánna, hogy valamit az másodikról is follyunc, az melly az polgári Igazgatásra és az külső erkölczök nec igazságará tartozic. Mert noha ez disputatio és tanítás, az Hit nec lelki tudományátul az melly nec magyarázashoz fogtam, megválastatot nac láttic: megmutattyam mindazáltal az dolog nac folyáfa, hogy én ezeket méltán helyeztetem egy más melle.

Sőt hogy sükségképpen késeritetem ezt czelekedni: Kiváltképpen mivelhogy egy részent némelly maga gondolatlan goromba emberec ezt az Istentől szerzetet rendet estelenül és bódültül fel akarjác forgatni: más részent az udvari hizelkedőc, az fejedelemek nec hatalmokat módnélkül felőtteb magasztalván, az Isten birodalmának és paranczolatnyának ellene és felőtte meric helyeztetni. Hogyha azért mind két káros gonosfnac elejec nem vétetic; meghamisítatic és megvestegetődic az Hit nec tisztasága.

Dddddd 2

Annakelőtte nem kicziny dologban jár azt megtudnunc, melly kegyessen czelek edettez aránt az Isten az emberi nemzetséggel: hogy az ő hozzá való hálá adoságra annyival nagyobb serenség és forgalmatoság indullyon mi bennünc. Elsőben pedig, minekelőtte az dologhoz fognanc, jól meg kell gondolnunc és esünkbe vennünc az előb megemlitett külömbséget és megválasztást: hogy valamiképpen (az mint sokakon történt és megesic) ez kettőt meggondolatlanul egybe ne egye litsüc, az mellyec igen különbözne, midőn hallýac, hogy az Euangeliumban olly szabadság igertetic, az melly se királt, se uraságot ne esmerjen ez emberek között, hanem egyedül czac az Christusra nézzen: azt vélic magokban, hogy merő meghólt és háfontalan legyen az ő szabadságoc, valamiglen magokon felső hatalmaságot kellyen látnioc. Azt tartýac annakokaért, hogy semmi jó állapot addig ne lehessen, valamiglen ez világ dolga más és uyab formára nem rendeltetic és szabatic, úgy hogy se ítlelet ne legyen, se törvény, se fejedelemség, és semmi afféle, az mit az ő szabadságoc kal ellenkezni alitanac. Az ki pedig az test és az Lélec között: ez jelen való s' elmulando élet között és az jóvendő öröc élet között illendő külömbséget tud tenni, könnyen megértheti, hogy az Christusnac lelki országá, és ez világi gubernálás igen távul legyenec egymástul megválasztva. Mivelhogy azért, Sidoi eselyőség legyen, az Christusnac országot ez világnac elementomiban keresni és rekeszteni; mi ez ellenben sokkal inkább azt gondolván meg az mint az Irás nyilván tanít, hogy az Christus jotéteményéből származó lelki gyümölcs legyen mind az egész szabadság, az melly ő benne minékünc igertetic és nyuytatic; meg emlekezzünc arról, hogy azt az ő határaiban kellyen megtartanunc.

Mert miczoda az, hogy fiinte azon Apasztal, az ki azt hadgya, hogy az szabadságban keményen meg állýunc és az solgai iga alá ne vette sünc, másutt megtiltya, hogy az solgac forgalmatosoc ne legyenec az ő solgai állapattyoc felöl; hanem az hogy, az lelki szabadság az polgári solgát mellett igen jól megálhat? Az melly értelem serint kell venni imez ő mondáfitis: Az Isten országában ninczen sem Sido, sem Görö, sem ferfi, sem aszony, sem solga, sem szabados. Ismet, Nincz ott sem Sido, sem Görög, sem környülmeterkedés, sem környülmeterkedetlenség, idegen barbarus, Scythiai, solga, szabados, hanem mindenekben minden az Christus. Mellyeckel azt jelenti, hogy semmi nem áll azon, a karminemü állapotban légy az emberek között, miczoda nép, között és minemü polgári törvény alatt él: mivelhogy nem áll azokban az Christus országa.

2. Mindazonáltal nem arra néz ez megválasztás és különböztetés, hogy mi az egész világi gubernálást olly fertőzött dolognac tartanóc, melly á

Keres-

Keresztýenkre ne tartozzéc. Illyenképpen bizonyara az eselyős bódult lelküec kiáltóznac és hankódnac, az mellyeket az zabolatlan szabadság gyönyörködte: minekutánna (ugymond) az Christus által megholtunc ez világi elementumoknac, és az Isten országába által vitettünc, mennyei dologoc között ülünc immár, és nem illic hozzánc; sőt az mi állapattunc és tisztességünc kissebségereis vólna, ha efféle világi, tisztátalan, sőt idegen forgalmatosággal terheltetnénc. Mire valóc (ugymond) az Törvényec, az itiletecnélkül és itilő fékeknélkül? Vallyon mi dologoc vagon az Keresztýeneknac az itileteckel? Sőt hogyha embert ne kellyen ölni, metzünc mi az Törvényeckel és itileteckel? De az miképpen imént megemlitettünc, hogy ez Gubernálás megválasztott legyen az Christusnac lelki es belső országtul: azonképpen meg kell visfontag tudni, hogy egy mással nem ellenkezne. Mert amaz, az mennyeknac országnac mi bennünc itt ez földön nemimü kezdetit serzi, és ez halandós' elmulo életben az halhatatlan es elmulhatatlan idvősleges bodogfagot nemnemüképpen elkezdí. Ez pedig arra igazítatott, hogy az miglen minékünc ez világon kellyen élnünc, az külső isteni szolgát megtartáséc, az tista tudomány, és ez anya sent Egyháznac jóállapattya megörizteséc, az mi életünc az köz egyeségre, és az erkölczöc az polgári igaságra intéztesenec és vonyattassanac, és az közönfeges bekeség megtartáséc: Az mellyec mind hiábavalóc lennénc, hogyha az Istenec ez mostan bennünc való országa, ez jelen való életer elhagyatná és eltörle né. Holott pedig ez legyen az Istenec akarattya, hogy, az miglen az mi igaz hazánkba fándékozunc, ez földön kellyen laknunc és élnünc, és pedig az mi fándok járásunknac fiüksége ez illyen esközöket meg kívánnyá: annakokaért az embert ember voltátul foszýac azoc meg, az kie ő tölle ez esközöket elakarjác venni. Mert hogy azt veuc elő, hogy az Christus országában olly tellyes tökelleteségnac kellyen lenni, hogy kineckinec az ő maga igazgatása törvény helyett elégséges legyen, eselyős fen ollyat álmodoznac és ábráznac, az melly az emberek társaságában sohól nem találtattatic. Mert holott olly nagy legyen az gonosf embereknac erkölczetelen kevélségoc, hogy az törvényi keménység által is alig feliditetheséc meg, mit fognanac mivelni, hogyha tellyeséggel mindenekben fegyelemnélkül való szabadságokat látnac? Az kie még erő hatalommal is alig tartoztatnac meg az gonosftételtül?

3. De ez világi Politianac és gubernálásnac háfnairól való fállásra másutt leszen jóbalkalmatoságünc. Mostan czac azt akarjuc megértetni, melly rútt úrlatoság legyen, annac eltörlésére igyekezni, az mellyec nem kevesb háfna vagon az emberek között mint az kényérnce és az

D d d d d d d d 3

Gal. 5. v. 1.
1. Cor. 7. v. 21.

Gal. 3. v. 28.
Col. 3. v. 11.

viznec, az napnac és az éltető égnec: méltósága szerint pedig fockalis fellyeb beczüendő. Mert nem czac arra fólgal (mint az Istenec egyeb teremtet dolgai) hogy az emberec élyenec, egyenec, igyanac, taplaltassanac, (noha mindazokatis magában foglallya, midon az czelekefi hogy együtt élyenec) mindazaltal mondom, hogy ugyan nem czac erre nézzen; hanem fockal inkább arra, hogy az Istentelen bálványozás, az Isten nevével vissza élés, az ő igazságnac karomlása, és az religionac egyeb rontási és faggatási közönségessen be ne rohannyanac, hogy az közönséges békeség el ne rontáséc, hogy kineckinec az mi övé czendésében nála megmaradgyon, hogy az emberec egymással igazán és tökéletessen társalkodhassanac közösködhessnec, hogy az tíftecségnec és jó erkölcsi fenytéknecc helye legyen: Egy summában, hogy az Keresztényenec között tíftra Religio, és az emberek között barátagos emberség tündöklýéc. Es senki abban meg ne ütkezzéc, hogy itten az tíftra Religio nac igazán való intézését, az emberi Politiaa és igazgatásra bizony és hagyom, az mellyet oda fel, minden emberi Hatalmon kívül helyhez tettem: mert én ittenis, finte olly keveset hagyoc arra meg az embereknec mint az előtt, hogy az Religiorul és isteni fólgalat felöl az ő kedvóc és tettészec szerint törvént szabjanac, midon én az világi gubernálást engedem meg és jóvalom, melly abban vagyon, hogy az Isten igéjében fólalt igaz religio, nyilván való isteni karomlás által meg ne moczkoltáséc. De ez dolognac egyenes és világos elostásából könyebben megérthetic az olvasóc, mit kellyen az világi igazgatásnac egész mivoltáról tartanioc és érteniec, hogyha mindenic refféről különkülön teendünc tanitást. Harom pedig az réff.

1. Első az fejedelemség, avagy Uraság, az melly tífstartója és őrizője az törvénnec: Mafodic az Törvényec, az mellyec szerint az Uraság regnál és vezérel. Harmadic az nép, melly az Törvényekkel vezéreltetic, és az fejedelemségnec alája vettetik. Elsőben annakokaért lássuc meg az Fejedelemségnec tífstit, hogy ha az ő hivatalatörvény szerint való és ha az ő tífsti az Istentől vagyoné; miczoda legyen az ő tífsti és az ő hatalma. Annakutánna, miczoda törvényeckel kellyen intezni és rendelni az Keresztényeni gubernálást: Es végezetre, miczoda hasznokra és jobbulásokra legyenec az törvényec az Fejedelemség alatt valóknac, és minemű engedelemmel tartozzéc ember az világi Fejedelemségnec.

4. Megbizonyította azt az Ur, hogy ő nékie nem czac igen tettziec az Fejedelemségnec tífsti: hanem annak méltóságát mindenkoron leg-tífteletesb titulofockalis, meg diczerte, és minekünc felségessen ajánlotta: Ezek közzül, fámlallyunc elő valami keveset.

Hogy

Exod. 22. §. v.
Pfal. 28. §. 1.
& 16.
Ioan. 10. §. 35.

Hogy az fejedelemség viselőc Isteneknec neveztetnec, ez nevezetet nem kell kiczinnec alítani: Mert azzal az jelentetic, hogy nékiec az Istentől vagyon paranczolatlyoc és hatalmoc, sőt hogy az Istenec tífstit és fémélyét viselic. Ez nem én érrelmeskedésem, hanem tulaydon az Christus magyarázattya: Az Irás azokat (ugymond) Isteneknec nevezi, az kikhez az Isten igéje lótt. Mit téfen ez egyeb, hanem hogy nékiec az Istentől paranczolatlyoc az az dolog, hogy az ő tíftekben ő nékie fól-gállyanac? és (az mit Moses és Josaphat az ő Biraiknac mondottanac az kik Judánac minden városiban rendeltetnec) hogy őc nem embereknec, hanem az Istenec tennéc az törvént? Ide tartozic azis, az mit az Istenec bölcsesége mond az Salomon fáya által, hogy ő dolga legyen, hogy az kiralyoc regnálnac, és az Tanaczosoc igazat itilnec, hogy az Fejedelmec az ő regnálásokban megtartatnac, és hogy az birac ez földön igazac és tökéleteséc, Mert ez finte annyit téfen, hogy nem az emberec gonofságából fármazzéc, hogy az kiralyoknac és Uraknac hatalmoc vagyon ez földön, hanem az Istenec gondviseléséből, és fientséges rendeléséből, az kinec ez tettzészec és joakarattya, hogy az embereknec dolgai ilyenképpen igazgattassanac. Mert ő vélec vagyon az fejedelmec-kel, és előttoc jár az törvényeknec rendelésében, és az itilet igazságnac gyakorlásában.

Mellyet nyilván tanit fent Pális, midon az regnálást azoc közzé az Isten ajandéki közzé fámlallya, mellyeknec az külömb külömb kegyelemi ajandékok szerint kellyen az Christus fólgaitól az anya fent Egyháznac eppületire gyakoroltatnioc. Mert noha ő ott tulaydonul az véneknec Tanaczokrol fól, az kic az első Ecclesiában válastattanac vólt, az Egyházi Fenytéknecc rendelésére, (melly tífster az Corinthusbelieknec írott levelben Gubernálásnac nevez) de mivelhogy láttyuc, hogy finte oda nézzen az világi igazgatásnac zillya, ezzel kétségnélkül minden törvény szerint való előjárakat akart minékünc ajánlani. Ezt pedig fockal nyilván-ságosban czelekefi, midon fámfándékkal és bövségessen ezen dolgot forgattya. Mert megmutattya azt, hogy az Fejedelemség Istenec rendeléte legyen: Es hogy semmi hatalmaságoc ne legyenec, hanem czac az Istentől. Es hogy az hatalommal bíróc, Isten fólgai legyenec, az jóknac diczerekte és oralmokra, az gonofsoknac pedig böfű állójul való büntetésekre. Idejárulnac az fent embereknec példajais, ki közzül némelleyec kiralyi orságokat, ugymint David, Josias, Ezechias; Némelleyec nagy fejedelemségeket, ugymint Joseph, és Daniel; némelleyec fábad népet birac, vezérllóttéc és igazgattac, mint az Moses, Josua, és az birac, az kiknec tífviseléseket az Ur kedvellette az mint ön maga bizonyittya.

Deut. 1. §. 16.
2. Chton. 19.
§. 6.

Prov. 8. v. 14.

Rom. 12. v. 8.

1. Cor. §. 28.

Rom. 13. v. 1.

Annakokaért senkinek nem kell abban kételkedni, hogy az világi Gubernálás és polgári igazgatás nem csak jó és törvény szerint való hivatal az Isten előtt, hanem mindeneftül fogva fient, és az embereknél legnagyobb meltsóság legyen.

5. Menedéket keresnec itt, az kic örömeft Fejedelemségnélkül lennénc, és ezt rebegic: hogy noha régenten az goromba népen királyoc és birác uralkodtanac: de mostan immár ez folgaltato Uraság nem alkolmastrathatnec ahhoz az tellyes tökelletséghez, az mellyet Christus az ő Euangeliumával minekünc hozott. Mellyben ezec nem czactudatlan voltokat, hanem ördögi kevélységeket is kimutattyac, holott olly tellyes tökelletséget tulaydonitnac magoknac, az mellynec czac házad réffe sem éreztetic bennec. De ám akarminemü legyenec, könnyü ellenec megfelelnünc: Mert midön Szent David minden Királyokat és Urakat int az Isten Fianac czokolására, nem paranczollya azt nékiec, hogy elhagyván az ő Gubernálásokat, köz állapotra adgyac magokat: hanem hogy az tölóc viselendő hatalmat az Christusnac alája véséc, hogy egyedül czac övé legyen az felső birodalom. Hasonlatosképpen midön Esaiás azt igéri, hogy az királyoc lesnec az anya fient Egyháznac gondviselői táplálói, és az kiralyné affonyoc annac Daykái, nem veti őket kitiftek-ből, hanem inkább ez tífteféges nevezettel őket az Isten hívséges folgainac otalmozó Uraivá teszi. Mert az Christus eljövételire tartozott az az jövendölés. Egyéb bizonyításokat en örömeft el hagyoc, az mellyec mindenütt előfordulnac, kiváltképpen az sóltárokban, kikben minden regnálóknac, tíf tarto knac az ő illendő hatalmac megadatic. Az legjelefeb mondas pedig, Szent Palnál vagyön: mellyel az Timotheust inti, hogy az közönséges gyülekezetben könyörgést tegyen az királyokért, utánna vetvén az okátis: hogy ő alattoc czendéségen és békeségen élhesünc, minden isteni felelemben és tíftefégen. Melly igéckel ő az anya fient Egyháznac jó állapottyát az ő Gondviselésékbe és otalmakba ajánlya.

6. Az melly gondolatot az fejedelemeknec fűntelen kellene gyakorlatnioc: mert az által az ő tíf tökre nem kevesé inditathatnac, és az mellett vigaztalhattyak is azzal magokat az ő tífteknec sokféle nehéz terhei alatt. Mert melly igen nagy tökelletségre, gondviselőségre, felelőségre, mértékletességre, és ártatlanságra kell azoknac igyekezniec és magokat köteleznec, az kic tudgyac azt, hogy őc az Isten igaságanc folgáiivá téttenec és rendeltetenec? Miczoda bátorsággal tűrnec el az hamiságot az ő itelő székek előtt, az mellyet az élő Isten dicü királyi fékinec hallanac lenni?

Miczoda

Miczoda merészséggel mondanák az hamis sentenciát ki azzal az hájjal az melly az Isteni igaságanc cöközévé rendeltetett? Miczoda lelki csméretből irnac alája az istentelen tanácskozásnac, az ollyan kézzel, az mellyett az istennec decretomainac és vegezéseinec felírására rendeltetenec értenecc lenni? Egy summába ha meggondollyac azt hogy az Istenec legyenecc helytartói, bizonyára minden ferénsegeccel és fogalmatosagoc kal azon kell lenniec, hogy magokat az mennyire tölóc lehet, az isteni gondviselőségnec, otalommac, kegyességnec, és igaságanc tükörreijül és példájaul adgyac és állásac az emberec elejébe. Es fűntetlenül csekbe jussön nékiec az, hogy, ha megátkoztatnac mind azoc, az kic az Isten bostfü állásanc dolgat czalarddul visic véghez: Sockal keményebben megátkoztatnac azoc, az kic az törvény szerint való hivatalban álnoc kul járnac el.

Annakokaért midön Mofes és Josaphat az ő biraikat tíftekre akarnac inteni, semmioc nem volt, az mivel hathatobban inditathatc volna azoknac elméjeket, mint az mit előb elő fám láltunc: Meglassatoc (ugymond) mit czelekeftec, mert nem embereknek gyakorlatoc az itiletet, hanem az Ur nac; és ő veletec vagyön az itiletben: Annakokaért az Ur nac felelme legyen bennetec. Oerizkedgyetec, s' ugy czelekedgyetec. Mert az mi Urunknál Istenünknel, ninczen Semmi hamiság, sem kemény válogatás. Es másutt ez mondatoc: Az Isten allott az Istenec gyülekezetiben, és biró lett az Istenec közőtt; hogy tíftekre felinditassanac, midön hallgyac, hogy az Istenec legyenecc küldött követic, az mellynec idővel fámot kellyen adnioc. Es bizonyára ez inténc náloc méltán nagy értékünc kellene lennie: mert ha valamiben gonoful járnac el, nem czac az embereccel czelekeftec hamisán, az kiket látrul bostfontnac és hurtzolnac; hanem az Istent is bostfusággal illetic, az kinecc fentéséges itiletit megferetetic. Visontag jeles vigaztalásoc vagyön abból, midön meggondollyac magokban, hogy őc nem valami tíf ratalan dolgokban, és az Isten dolgaihoz nem illendő foglalatosságokba forogjanac, hanem az legfentéségesb czelekedetben, mivelhogy az Istenec legyenecc helytartói.

7. Az kic pedig az Irásnac ennyi biyonságin meg nem indulnac, hanem ez fentéséges hivatalt és tíf tet fidalalmazni és káromlani meric, mint ha az Keresztén Religionac ellene volna: mit czelekeftec azoc egyebet, hané hogy az Istent ön magát gyalázzac, mivelhogy az ő gyalázattya né valastrathatic el az ő tíf tinc gyalázásatul? Es nyilvánággal nem az Fejedelemséget veric meg, hanem ön magát az Istent, hogy ő raytoc ne uralkodgyéc. Mert ha ez az Izraél néperől igazan mondatott az Uról, midön

Eccceccc

Pfal. 2. v. 12.

Esa. 45. v. 23.

1. Tim. 2. v. 2.

Jer. 48. v. 11.
Deut. 1. v. 16.
2. par. 19. v. 6.Pfal. 82. v. 7.
Esa. 2. v. 14.

azoc az Samuel biró dalmát megvetné: miért nem mondathatné igazsággal finte azon ezekről is, az kic az Isten től rendeltetett fejedelemség ellen illy bodultól merne dihóskódni? De lám az mondatott az Tanítványoknak az Ur Christustól; Ez világi királyoc uralkodnac, Ti köztetec pedig nem úgy kell léni, hanem az ki legnagyobb, annak legkisebnek kellyen lenni: ezzel minden Keresztényektől megtiltatott, hogy magoknac Uralkodást ne tulaydonítsanak. O kellemetes magyarázó! Vetekedés és villongás indult volt az tanítványoc között, kit kellene ő közülőc legnagyobbac tartani. Ez hijába való tisztesség kívánásnac lenyommasztása, az Ur tanította őket, hogy az ő szolgáltyoc nem hasonlő az világi királyságokhoz, az holott egynec hatalma vagy on egyéb többeken. Melly őfve hasonlitas hogy hogy lehetne kisebbségére az királyi méltosagnac? Sőt mit hozhatni ebből egyebet ki, hanem hogy nem királyi állapot legyen az Apóstali szolgálty. Annakfelőtte noha őn közötőc az Uraságok között is, külömbkülömbfele rendec és állapotoc vadnac, de sémi külömbség ez rikkelyben nincz, hogy mindeniket Isten rendelésenec ne kellenec tartani. Mert az s. Pal mindeniket egyfésmind befoglallya, midőn azt mondgya, hogy: Semmi hatalmaság ninczen, hanem czac az Isten től. Es bizonyára az az állapot, az melly mind az többinél legkedvetlenb és kelletlenb vala, kiváltképpen való bizonsággal diczeretec az többi felött, tudniillic, az holott minden hatalom czac egyen áll, az melly állapot mivel hogy közönséges foglást höz véle, az nagy értelmű és jeles természetű embereknek sóha nem tettett. De az Irás, hogy ez emberi ítélet vakmerő kódesénec elejét vegye, nevezet ferint mondgya, hogy ez az Isten Gondviselésénec kiváltképpen való dolga legyen, hogy az Királyoc regnálnac: és kiváltképpen is paranczollya, hogy az király bezületben és tisztességben tartasséc.

8. Es bizonyára hijába való multság volna hogyha köz emberek disputálnac azt meg mellyic volna az legjobb ez világi Gubernálásoknac formái között, azon az helyen az holott ő nekic kell laknioc, mivel hogy né azokat illeti az közönséges hasonnac redéléséről való tanácskozás. Nem is intézethetné pedig ez egyigyűe el, hanéha vakmerő kódesen, mivel hogy az disputálásnac és meggondolásnac módgya az környüle álló dolgokba helyhez tetett. Es ha finte az rédeket ő magokat, környül állásoknál kü vetőd őfve is, né olly könnyé válasthatod meg, mellyic legyé hasonlabb: olly igé egyenlő és hasonlő folyásc vagy on. Igé könnyű az királyságból az kegyetlenül uralkodásra való vetemedés: és az legjobbknac és értelmesebnek igazgatófok is finte olly könnyé egy néhányonac őfve esüvésekre fordulhat: Legkönnyeb pedig az községi Uralkodásnac pártütésre és támadásra fordulni. Bizonyára hogyha ő magokba gondolat-

nac meg az világi igazgatófoknac ez ható formái, az mellyekről az Philosophoc hollanac, né tagadó azt, hogy az ollyá igazgatófoc, az holott czac az őfve és értelmes emberek járnac elő, avagy pedig az hol az őfve és egyfésmind az község bírja és igazgattya az dolgot, legyé az tölbinél az leg job forma. Né őn magába jól lehet, hané mivel hogy igé ritká esic, hogy az királyoc ő magokat olly igé megmértekellyec és tartoztasséc, hogy sóha az linea mellett ne ménénec és az határo által ne hágnanac; annakfelőtte ritkánis vagy on annyi esic és értelmec hogy mindenec annyit látna és általörtene az mennyi finte elegendes. Az embereknek vetke vagy fogyatkozása czelekefi azért, hogy bátorságosb és elvivelhetőb legyé, midőn többeken áll az igazgatófok tiszt, hogy egyic az másikat segítse, tanítsa, juttassa, és ha midőn valamelyic illetinél fellyeb akarna emelkedni, annak megzabolásására többen legyenec az megfenyítő mesterec. Ezt az köz próbálat is mindenkor megmutatta: és az Ur Isten is megerősítette, az legjobbakra és az nép között való főberekre bizván az gubernálást, midőn azt az népet legjobb állapotban akarná vitagoztatni, miglen az Davidba az Christusnac ábrázattya elő mutatná. Es bizonyára, az mint én örömeft megvallom, ninczen annal bódogságos gubernálás, mint midőn az szabadság úgy rendeltetec, hogy az mértékletes es foká tartó legyen: azonképpen legbódoghaknak is azokat az embereket tartom, az mellyec az alkalmatossággal élhetné, és midőn őc az onnac megtartásában vitézmódra serénkedné, azt mondom hogy emberül és tisztességgel czelekefnec. Sőt ő magoknac az regnálóknek is minden foglalmatossággal arra kell ügyekeznec, hogy az szabadságot az melly az ő otalmazásokra bízott valami részében meg ne kisebbitséc, és ha ez dologban valamit elmulatnac, hirtelenec lesné és tulaydon hazájoknac árulóji. De ha ezent magoknac tulaydonitanac az ollyanoc, az kiknek az Isten más módú gubernálást engedett, úgy hogy az megczeréléshez és megváltoztatáshoz akarnánac kezdeni, ez illyé, né czac boldond és hiába való ügyekezet lenne, hanem tellyeséggel artalmas gondolat volna. Továbbá hogyha az mi fésmeinket, nem czac egy várost igazittyc, ha nem egyfésmind az egész világra kiterjesztyc, avagy czac külömbkülömb tartományokat fémlelünk is meg, bizonynal megérthetyuc és megtapasztalhatyc azt, hogy az Istenec Gondviseléséből legyen az igy redeltetve, hogy az külömbséges tartományoc, külömböző gubernálással igazgattassanac. Mert az miképpé hogy az elemétumoc: külömböz ő timporalas és természet által fikez tetné őfve; azoképpé az fokfele országoc és tartományoc külömbséges regnálás által alkalmastatnac őfve. Noha mind ezek is hiába módatnac azoknac, az kic az Urnac akarattyaival megelégnec. Mert ha ő neki az lesé

jotetzése, hogy az Országoknak királyokat rendeljen; az szabad városoknak Tanácsokat avagy polgár mestereket, az mellyeket akarmelley helyen, az mellyen milakozunc, az a mitifitunc hogy annac engedgyunc és legyunc főfogadóc.

9. Immár az a dolog, hogy azt mutassuc meg, miczoda legyen ez világi fejedelemségnek tifti, az mint az, az Isten igejében iratic meg, és miben álljon az a tift. Hogy pedig az, az tift paranczolatnac mind két tablájára kiterjedgyen ha az fent írás azt nem tanitanais, de ez világi bölczeknek irásibolis ugyan megtanulhatnoc. Mert soha tanitást senki olly nem tött az Fejedelemnek tiftiről, és az Törvényeknek s' az közönséges hasonnac rendeléséről, az ki az Religion és az Isteni szolgálaton nem kezderte volna el az ő írását. Es illyenképpen megvallottac azt mindnyájan, hogy semmi közönséges gubernálást bodogul nem rendelhetni, hanem ha előferis az Isteni felelemről lefien gondvétel: és hogy artalmassac legyenec az ollyan törvényec, az mellyec hátra hagyván azokat, az mellyec igazság ferint az Istent illetic, czac az embereknek akarnac tanácsolni és használni. Mivelhogy azért minden Philosophusoknál előljár az Religio, és ez minden népeknek eggyező javallásockal mindenkoron illyenképpen tartatott legyé meg, fégyenlyéc azért ez arát az fejedelmec és uraságoc az ótunyalkodásokat, hogyha óc erre valóságos gondot né vitelne. Es bizonyára immáris megmutattuc, hogy ez tift ó nekic az Istentől kivaltképpen adatott legyen: az mint hogy illendő dologis, hogy óc annac tiftéségét igyekezzéc meg őrizni és otalmazni, az kinéc óc vicariusi és helytartói, és az kitől vagy on az ő birodalmoc és uraságoc. Ezokaért diczértetne kivaltképpen az írásban az f. királyoc, hogy az megferteztetett, avagy leromlott isteni szolgálattól ismét feléppitöttéc, avagy az Religionac gondgyát felvöttéc, hogy annac az ő idejekben jó állapotya lenne. Ez ellenben az f. írás az vissza fordult gonof állapotnac vétkei közzé famlállyá azt, ha midőn az Izraélben király nem völt hogy az balyvanyozáfnac volna folyása, és hogy kiki mind azt czelekedné az mit akarna. Innét megtettzic azoknac bolondságoc, az kic azt akarnac, hogy hátravettévén az Istenre való gondvétel, czac az embereknek perlódéseknek kellyene elinteztetniec. Mintha az Isté arra rendelte volna ő maga képébe és helyébe az tiftviseleket, hogy azoc czac földi törvénykedéseket és perlódéseket inteznéne és igazgatnának és pedig azt az mi az főb dolog vala elfelejtötte legyé, tudniilic, hogy ő maga az ő törvényéne summája ferint tiftán és igazan tiztelteséc. De annyira haytya és vishi az nyughatatlan ambereket, az ő mindeneket felforgatásra való kényés kívánságoc hogy minden fellegitőjit és otalmazóit az megromlott Religionac örömeft el

Jud. 22. v. 25.

Iere. 22. v. 3.

mest el akarnac semec előlháritani. Az mi az másodic táblát illeti, azt paranczollya Jeremias az királyoknac, hogy itiletet és igazságot tegyenec, és az nyomorultat megmentsec az nyomorgatónac kezéből, az jövevént, árvát és özvegyet, ne nyuzzac fofác, senkin erőszakot ne tegyenec, és ártatlan vért ne ontsanac. Ide tartozic amaz intésis, az melly az nyoltzván kettodic Soltarban vagy on megírva, hogy igaz törvént tegyenec az fégenne és árvánac, az fűkölködőne és nyomorultnac ügyét feligazitsac, az egyigyü kisdeder és az fégent megmentsec, és az Istentelennec hatalmaskodásátul megfabaditsac. Moses pedig azt paranczollya az előljáróknac, az kiket maga képébe rendelt, hogy meghalgassac az atyafiaknac ügyket, és igaz törvént tegyenec minden ember között és annac atya fia között, és az jövény között, az itiletben semélt ne válogassanac, mind kiczint nagyot egy arant meghalgassanac, és senkinéc semélyétül ne fellyenec, mert az Istené az itileti tift. De imezeknek én békét hagyoc, hogy óc soc lovakat ne tartsanac, és soc aranyat s' ez üstöt ne gyüytse az ő A-ryokfiain fellýül ne emelkedgyenec, hogy az Urnac törvényét olvasác egész életekben; hogy az törvént el ne forditsac és az itiletet; ajándékot ne vegyeneci és az mic ezekhoz hasonló az Írásban olvasatnac. Mert mi nekünc ez aránt az fejedelmec tiftinec megemlítésében, nem az f. andékunc, hogy ő magokat az fejedelmeket informallyuc és intézzuc, hanem hogy egyebeket tanitsunc meg arra, miczoda legyen az Fejedelemség, és mi végre rendeltetett legyen az Istentől. Láttýuc annakokaért, hogy óc, ugymint az közönséges ártatlanságac, fenytékne, és tifteteleségne otalmazóivá rendeltetec, kikne ez legyen tiftéc, hogy közönséggel mindertekne idvóségére és békeségére visellyenec gondot. Melly jószágos czelekedetekre példájul és tükörül igéri magát f. Davidl hogy há ő az királyi fékbe emeltetendic, hogy tudniilic semmi bünt és vétket nem akar látatlanná tenni, hanem minden istentelent, ragalmazót és kevélt gyüldölni akar és eltörteni: és ellenben mindenünne jámbor és hívséges tanaczosokat kerestet. Ezt pedig mivelhogy véghez óc né vihetic, hanemha az jokat, és igazakat, az Istentelennec kinyeségoc ellen megőrizic és otalmazzac, és az elnyomorítottaknac segedségül lesne: fűkség hogy hatalommalis felfegyverkeztervén legyenec, hogy az nyilván való gonof tívöket, (az mellyeknek gonofságoc az közönséges békeséget, megháborittya és megrontya) voltaképpen megbüntetheséc: Mivelhogy valósággal megtapaftallyuc azt, az mit az Solon mondott; hogy az jutalom és büntetés által állana meg minden gubernálás és uraság: és azoknac: elmulatása által minden városnac fenytéke és jó rendtartása oda lenne és elveszne: Mert az jóra való igyekezet sokaknac fivékbe meghidegölne, hogy-

Deut. 1. v. 16.

Ibid. 17. v. 16.

ha, az jóságos czelekedet az ő beczületiben és tisztességében meg né tartat-
néc: és ellenbē az gonof embereknek kinyeségec külömben meg né za-
bolzathatic hanē czad az büntetésnek keménysége által. Es mind ez két-
tő őfive vagy ő foglaltatván az profetánál, midőn az királyoknak és egyéb
regnálok nac megparanczolla, hogy itilletet és igazságot tegyenec, igaz-
ságnac azt nevezi, hogy az ártatlanokra hívséges gondviseles legyen, és a-
zoc hiven megotalmaztassanac és megfabaditassanac: Itillet nec pedig azt
hija, hogy ember az Istenteleneknek vakmerő kinyeskedéseknek ellene
álljon, az erőfac tételt eltérítse, és az vétkeket megbüntesse.

10. De itten felotte mellységes, az mint lattic és nehéz kérdés támad:
Mivelhogy az Istennec törvénye által megtiltatnac minden Keresztényec
hogy ne öllyenec: és az profeta az Istennec fi. Hegyéről, az az, az anya fi. E-
gyház felől azt jövendőli, hogy abbá senki né nyomorgat, sem pedig nem
fogártani. Miképpen onthat tehát ember vért az fejedelemség az Isten tör-
vényének megfigésénélkül? De ha esünkbe vesztüc és megértendyüc,
hogy az Fejedelemség az megbüntetésnek tisztiben, semmit magátul nem
czelekefic. hanem az Istennec itilletit és dolgát viszi véghöz: ez kérdésben
egyfálnyera sem akadékozhatunc meg. Az Istennec törvénye megültya
az őlést és az gyilkosságot. De hogy az gyilkosság büntetelen né marad-
gyon, önnön maga az törvény adó Isten adgya az ő főlgainac az fegyvert
kezekbe, az mellyel őc minden gyilkosoc ellen éllyenec. Az istenes jam-
borokhoz nem illic hogy öllyenec és ártassanac, Ez pedig nem mondatic
ártassanac avagy megsértésnek, midőn az igaz jámboroknak megsértése-
kért és nyomorgatásokert boffú állás főlgaltatic az Urnac paranczolat-
tyabol. Adná Isten, hogy ez mindenkoron elménkben forgana, hogy itt
semmi ne lenne emberi vakmerő hirtelenkedésből, hanem az paranczoló
Istennec méltóságos meghagyásabol: az melly valameddig elővilágosit,
az igaz út mellől ember el nem tevelyedhetic: hanemha az Isteni-
gagság zabolzathatic és akadékozathatic meg, hogy az vétkeket meg
ne büntesse. Hogyha pedig ez aránt ő nékie nem szabad törvént szabnunc;
miért mondananc tehát ez dologban az ő főlgainac ellene? Né hiába vis-
lic őc az fegyzert, ugymond az fi. Pal. Mert Istennec főlgai, azoknac boffú
állására, az kic gonof czelekefic nec. Annakokaért mivelhogy tudgyac az
Fejedelmec, hogy semmi nem lehet az Isten előtt kedvesb, ennél az ő fő-
fogadó engedelmeiségeknél, ez ő tisztékben kelly eljánnioc, hogyha az ő
Istenes vóltokat, igazságokat és tista tőkélleteségeket az Istennec meg a-
karjác állani és mutatni. Illyen buzgoságtul inditott Moses, midőn az ő
hivatalat tekintvén, (hogy tudniillic az Urnac erejéből rendelterett vólna
az ő népének megfabadítójá vá) az Egyiptomi embert meg ölné. Annaku-
tanna

Exod. 20.

v. 13.

Deut. 5. v. 17.

Matth. 5. 12.

Esa. 11. v. 9.

55. v. 15.

Rom. 13. v. 4.

Exod. 2. v. 12.

A. 7. 23.

ranna, midőn egy nap három ezer embert öletne meg, az nép bálványo-
zásának megbüntetésére: Ismét az fi. David, midőn az ő halalos beteg á-
gyában meghadta az ő fiának Salomonnac, hogy Joabot és Semeit megö-
letné. Honnét azon fi. David az királyi jóságos czelekedetek közzé fam-
lállya, az Istenteleneknek az orfágban megöletéseket, hogy minden gon-
of révöc az Istennec városából kitöröltesse. Ide tartozic az a diczere-
tis az melly Salomonnac tulaydonitatic, Szereted te az igazságot, és gyü-
lölöd az hamiságot. Melly főrnységes haragra gerjed es buzdul az Mo-
fésnek felid és engedelmes fi. hogy az őn atyafiainac vérevel meghin-
tetvén és kevertetvén az táborat által futtya az uyab vér ontásra? Mint téfen
az ő egész életében felid erkölcsü nagy jámbor ember, az David olly vér-
ontó testamentomot az ő halalos ágyában, hogy az ő fia, az Joabnac és
Semeinec ő fi haját ne boczaffa békeséggel az sírbe? De ezek közzül mind
kettő az ő kezeit, az mellyeket engedelmeiséggel megferteztetéc vólna,
ez busult harag által megfenteltéc, midőn az Istentől reajoc bizott boffú
állásban jártanac el: Utálatosság, ugymond Salomon, az királyoc előtt ha-
missan czetekedni, mett az Igaság által erőstetic meg az királyi fi. Is-
met: Az király ha az ő itilő fi. kibe ül, czac tekintetivelis minden gonof
elüz és elféllelt. Ismet; megfaggattya az gonofoknak társaságokat az
bölcz király, és kereket fordit ő reajoc. Ismet, Ha az ezüftből kitistittyac
az falakot tista edeny lefen belöle: azonképpē ha elvetic az király elől az
bünöft megerősitetic az ő királyi fi. ki igazsággal. Ismet: Az ki megigazit-
tya az bünöft, és az igazat kárhoztattya utálatos az Urnac egy arant mind
az kettő. Ismet; Az part ütő és visfva vonyo gonof fi.erez magánac, és kegye-
etlen követ küldetic ő hozzája. Ismet, Az ki mondgya az Istentelenec, i-
gaz vagy: átkozzac azt az népec és ez nézetségec. Mert hogyha az az ő tő-
kélletes igazságot, hogy hozzá vont fegyverrel megbüntesséc az gonof-
révöket; és őc pedig el akarnac dugni az ő fegyvereket, és kezeket verbe
né akarnac ferteztetni, és azonközbe, az gonof embereket czatázni had-
gynac, illyen módon felotte igen vétkeznénec az Isten ellé; né hogy ez ő
nékiec, kegyeség nec és igazságnac diczétire fordulna. Mindazonáltal
ravol legyē innét az felöttēb hirtelenkedő és ifonyu keménység, és az ol-
lyā itilő fi. ec, az melly méltā nevezetethéséc az fegény bevádoltattac akas-
tófajánac. Mert én nem vagyoc az, az kiaz mód nélkül való kegyetlensé-
get kedvelleném, avagy az ki azt törvény ferint való itillet nec esmerném,
az hol az Tanácban együtt nem ül az minden királyoknak legjobb ta-
naczos, és az királyi Szék nec, az mint Salomon főlg, megtartója, tudniillic
az Kegyelmeiség, az mellyről régenten igazán mondotta egy ember, hogy
az legyen főb jóságos czelekedete az regnálok nac. Mindazáltal mind
kettőtül

Exod. 32. v. 27.

1. Reg. 2. v. 5.

Psal. 45. v. 3.

Prov. 16. v. 12.

Ibid. 20. v. 8.

v. 26.

Ibid. 25. v. 4.

Ibid. 17. v. 15.

v. 11.

Ibid. 24.

v. 24.

Prov. 20. v. 28.

kettőtül kell az Fejedelemségnek ótizkedni, hogy avagy az felőtteb való keménység által inkább ne sértfen, hogynemmiat orvoslollyon, avagy pedig az felotte felid engedelmség által, főrnnyü és ártalmes barátságta ne változzéc, az melly fokaknac veszedelmével lágyengedelmi legyen némelleyek höz. Mert ez sem mondatott vól hiába régenten az Nerva Caesar birodalmában, hogy, Gonof dolog jóllehet az olly Uraság alatt élni, az holott nem szabad semmi: de sokkal gonofabb az ollyan alatt, az melly alatt mindenec szabadoc.

11. Mivelhogy azért az Királyoknac és tartományoknac efféle nyilván való büfű állásnac véghez virelére, néha fűkségképpé fegyvert kellyen Vonnioc, ez okakból azis könnyü egyferrmind kihozni, hogy ez illyen hadac, az mellyek höz illyen formán kezdenec, törvény ferint valóc légyenec. Mert ha ő nékic olly hatalom adatott, az mellyel az ő tartományoknac nyugodalmas békeséget otalmazzác, és az nyughatatlan embereknac támadásokat és partolásokat lenyommasfűác, az nyomorgattakat felségitséc, az gonof tetemenyeket megbüntetséc, mint mutathatnác ez nékic adott hatalmat jobban és alkalmatossábban meg, hanem hogy annac dihszkodését megfenyitic és zabolazzác, az kitől külön kinekkinec czendességge és mindeneknoc nyugodalmas békesége felháborgattatic, az ki partütő támadást indit, hatalmat, erőszakot és minden lárorságot czelekefic? Hogyha nékic az Törvényeknac otalmazóinac kellyen lenniéc, fűkség hogy egyferrmind felforgasfűác és le rontsác fűandékokat mind azoknac, az kiknec vakmerő kinyofságge által az Törvényirendeléc elrontatnac. Sőt ha törvényi igasfűac ferint büntetic azokat az latrokat és tolvajokat, az mellyec czac némelley keveseket sértene meg, vallyons egész tartományokat büntetetlen hadgyanaké pűstétani? Mivelhogy semmi külömbfűac abban nincz, hogyha királyé, avagy az köz népből valóé, az ki idegen tartományba, az mellyben semmi közic sem igasfűac ninczen be rohan, és azt ellenségeffen dullya fosfűya. Mindezeket egy aránt Tolvajoknac kell tarrani, és azok gyanánt kell megbűntetni. Ezt azért mind az terméseti igasfűac, és mind az tűstbéli kötelefűac megkivánnya, hogy az Regnálóc felfegyverkefűtetvén legyene, nem czac az tulaydon és külön való dolgoknac és ügyeknac, törvényi büntetes által való zabolában tartására, hané az ő réajoc bizott tartományoknac haddal való megotalmazásárais, ha midön az ellenségtől háborgattatnac. Es ez illyen hadakat az f. Lélec. f. Irásbeli foc bizonságoc által törvény ferint valóknac bizonyittya.

12. Ha pedig azt vetic elő, hogy az uy Testamentumban semmi bizonyfűac avagy példa nem talattatic, melly azt bizonyítaná, hogy az hadakozás illic az Keresfűyének höz: Arra én azt felelem, előfűer, hogy az hadviseléc

felésnec oka és módgya, mostanis fűinte ugy megmarad és helyén áll, az mint régenten vól: és hogy ninczenis ez ellen semmi okvetes az melly az fejedelemség vifelőket, az ő alattatoc valóknac otalmazásatul elvonná. Másodfűer hogy az Apastaloc irásiban ez dolognac nyilván való bövséges kiformalásat és tellyes magyarázattat ne kellyen keresni: kiknec né az fűandékoc, hogy ez világi Gubernálást hanem hogy az Christufnac lelki orfűagat állasfűac. Urolofűer, hogy az Apastali irásokban ugymint egy út közben azis megmutattatic, hogy Christus az ő eljövetelevez aránt semmit meg nem változtatott. Mert ha az Keresfűyeni tudomány (az mint f. Agoston mondgya) minden hadakat kárhozatna, tehat az feleltetett vólna inkább, az idvőségnc utáról kérdezkező virezlőknc, hogy az fűgyvert le tegyéc, és az hadakozásnac mindenestől fogva békét hadgyanac. Ez mondatott pedig ő nékic: Senkin erőszakot és hamisfűacot ne czelekedgyetec, és megelégedgyetec az ti söldoltockal. Az kiknec azt paranczoltya, hogy meg maraggyanac az ő soldgyoc mellett, hifűem nem akarja azokat minden hadakozástul megfűrtani? De ez aránt fűorgalmatossan kell őrizkednie az fejedelemség vifelőknec, hogy az ő tulaydon indulattyoknac és kívánságoknac semiképpé ne engedgyene: hané inkább, akar ő tölóc az büntetes kívántasfűac meg, ne indirásanac hirtelenkező harag által, avagy gyűlölségtől ne vifeltessenec, avagy fűertelen keménységge ne gerjedzenec: sőt inkább fűanakodgyanac az közönséges terméseté (az mint Sz. Agost. fol) midön érdemlett gonof tetement büntetnec meg: Akar pedig midön ellenség ellen, az az, Fegyveres tolvay ellen kellyen fűgyvert fognioc, ne keressene menten akarmelly semmire kellő alkalmatofságot, sőt még az nékic adott alkalmatofságon se kapjanac, hané ha arra az legnagyobb fűükség fogja őket kénfűeríteni. Mertha minékűnc nagyobb és többer kellyen annal czelekednűnc, az mit amaz pogány bölcz kíván, az melly azt akarja, hogy az had semmi ne legyen egyéb, hanem keresfűet békeség: fűükség bizonyára mindeneket megkisérteni előb, hogy nem mint az hadhoz kezdeni. Summája ez, hogy ez két tzikkelynec egyikbű se hadgyac magokat, az őnnön indulatoktul el ragattatni, hanem mindenkibű az közönséges hasfűonra nézzenec. Egyébkint gyalazatofon vifűfa élne az ő hatalmockal, az melly nékic né az ő tulaydon hasfűnokra, hané egyebeknec javokra és fűolgalattyokra adatott. Annakfelotte fűinte ebből az hadakozásnac igasfűacából és fundamentomából függenec az oralomí fűereg rendeléc, Frigy kötéfec, polgári kűfűületec és mustralafoc. Otolomí fűeregnec nevezem én azt az hadi népet, az mellyet fűállal az váarakban, városokban helyheztetnec, az videkec és tartományok békeségenc megőrizésére. Frigy kötefnec azt hívom, az melly az határos és

FFFFFFF

Dion.

Epist. 1. ad
Marcell.

Cic. offic.
lib. 1.

fontosdóságos fejedelmektől. Uraktól arra rendeltetnek és köttetnek, hogy az elkövetkezendő szükségben egyic az másiknak segítségével legyen az közönséges ellenség ellen: Az polgári kézfűleteken és mustralásokon azokat értem, az mellyec szükségessé az hadakozó időkben.

13. Annakfelőtte hazzá tésem utoljára eztis, hogy az Adoc, dezmac, vámoc és harminzadoc, törvény szerint való jóvedelmei legyenec az Uraságnac és fejedelemségnek. Az mellyeket jóllehet az tőlőc vitelédő tífteknek véghéz vitelére kellyé költeniec; mellyeckel mindazonáltal egyaránt élhetnec az ő Udvaroknac és házoknac tíftefésséges fényességereis: az melly neminemüképpé tartozic az ő beczületes Uri tíftekhez. Az miképpen láttyuc hogy David, Ezekias, Josias, Josaphat, és az több fent Királyoc, Ismét Joseph és Daniel, az ő rendőc szerint, az Isteneffségnek megsértésénélkül, draga fényes pompásággal éltenec. Es olvassuc az Ezechiel profetánál, hogy az királyoknac, féles mezőc és loc álló jószágoc voltanac rendeltetver, és tulaydonitván. Az melly helyen noha ő az Christufnac lelki Országát Abrázollya, mindazonáltal az emberec törvény szerint való Országátul vesien példázatot és formát. De ugymindazonáltal, hogy visfontag meggondollyac azt az Fejedelemec, hogy az ő kinczes tárházaic, ő nékic nem olly igen tulaydon és fayát kincztartó fekrenyeic legyenec, mint közönséges jószág, és kincztartóhely, (az mint fent Pál bizonyittya) az mellyet el nem tékozolhatnac és pazarolhatnac az közönséges hasonnac kára és méltatlan bocsfú vételenélkül: Avagy pedig hogy sockal inkább az fegény nepeknek véreccs veriték jec legyenec, az mellyet nem kimelleni legnagyobb irgalmatlóság. Az ő ravás vétéket pedig, offeralásokot és egyéb adaiknac nemeit, né egyébnek, hané közönséges szükségnek tegedelmeinec alitsac léni, az mellyeckel az fegény kősséget oknélkül terhelni és farsztani, főrnyűés ragadozó egyetlékedés. Ez dolgoc az Fejedelmeknek né adnac batorfagot az bővők öltéfre és tekozlásfa, (az mint bizonyára né kell gerjesteni az ő magoktul eléggé gerjedező kíváságokat) Hané mivelhogy nagy dolog áll azon, hogy őc tífte lelki esmerettel czelekedgyéc, az mit czelekedniec kéll, hogy valamiképpé az istételé vakmerő bátorság által az Isténecc megutalására ne vetemedgyenec, szükség őket arra megtanítani, ményire legyő ő nékicc szabadságoc. Es ez a tudomány az Fejedelőség alatt valoknac sé mindeneffül fogva hasonnalá, hogy őc ne igyekezzenec az fejedelőségnek mindé fele kölczögét vakmerőjül fidalalmazni és kárhoztatni, ha finte azoc az polgarnac költségét fellyül mullýákis.

14. Az Fejedelőség utá az kősségi Gubernálásba legközeleb valóc a Törvényec, az közönséges hasonnac legerősebb kötelei, avagy (az mint azokat Plato utá Cicero nevezi) lelkei az közönséges hasonnac, a mellyeknélkül a Fejedelőség meg né állhat; az mint visfontag azoknakis a Fejedeléségnélkül

semmb.

sémierejec ninczé. Annakokaért né módathatic sémi igazabbá, mint a, hogy az Törvény néma Fejedelőség, és a Fejedelőség élő törvény legyő. Hogy pedig arra igérté magamat, hogy megmódó, miczoda Törvényeckel redeltéséc és állattáséc az kősségi Gubernálás, senki én tőlőc ne varjó arról hofsfu disputatiot, mellyic legyő legjób neme az Törvényeknek, az melly hofsfu dolog léne, és ide né tartoznec. Czac azt akatő rovidecé és mint egy fűtőfelbé megmutatni, miczoda törvényeckel élheffsé az Isté előtt fétül, és az emberec előtt igazan az Keresztényeni Gubernatio. Az melly mellől mindazonáltal örömesbé veszteghalgtván mennéc el, hogy ha né vénné azt eűében, hogy ez aránt foc emberec veszedelmessen révelegjenec. Mert vadnac ollyac, az kic sémi Gubernálást és regnálást né tartnac jónac és elrédeltnecc, valamelly hátra hagyva az Moses Politiai gubernálását, az közönséges Pogányi Törvényec szerint igazgattatic. Az melly értele melly veszedelmes és melly czédeségtelé legyő, meggondolhattyac egyebec, én meg eléggé aző, hogy ha megmutató azt hogy hamis és balgatag legyő az ollyan értelem. Eűünkbe kell azért azt az közönséges elofstást vénunc, az melly az Moses által adatott egéff Isteni Törvént, az Erkölczőkre, Ceremoniakra és itiletekre ofstya: és mindenic réff külön külön megkell nézelni, miczoda abban mi reanc, és miczoda ne tartozzéc. Es senkit itté meg ne késlellyé ez az börtök, hogy az ceremoniac és itiletekis az erkölczőkre tartozzanac. Mert az Régiec az kic ez elofstást szerzettéc, noha jól tudtác azt hogy czec az két utolffó réffekis az jo Erkölczőc közzé tartozzanac, de mivelhogy azonoc, az jo erkölczőknec megsértésénélkül megvaltoztathatnac és elhagyattathatnac, né neveztec azokat Erkölczői törvényeknek. Az első réffec tulaydonitottac kiváltképpé ez nevet, mivelhogy ennélkül meg né állhat az erkölczőknec igaz fétsége, és az tíftefésséges életnek elvaltoztathatatlá regulaja.

15. Mivelhogy azért az Tiz paráczolatnac avagy jo erkölczőknec Törvénye, (hogy ezen kezdgyé) két táblá foglaltatic bé mellyec közzül az első arra tanit, hogy az Istét tífte hittel és isteneffséggel kellyé tíftefnűc, a másic, hogy felebarátukat tífte és tettetésnélkül fereffsűc, annakokaért igaz és öröc regulaja az igazságnac, melly mindé helyeké és időkbe való embereknec elejekbe irattatott, az kic az ő életereket az Isténecc akarattya szerint kíványac rendelni. Mivelhogy ez az ő öröc elvaltozhatatlan akarattya, hogy ő mindnyájunktul tífteffsűc, és hogy mi egymást fereffsűc: Az ceremoniai Törvény az Sidóknac fenýitékic mestere volt, az melly alatt az Ur az ő népének gyermekséget akarta gyakorlani, miglen eljöne az tellyeffségnek ideje az mellybe az ő bölcseségét ez világnac tellyeffen kijelentené, és azoknac az dolgoknac igazságát valóba kimutatná és előadna, az mellyec ackoron példázattanac és árnyékozattanac. Az itileti törvény, Policiai és Gubernálási rendtartásoc volt ő nékicc, melly

Ezech. 48.
v. 21.

Rom. 13. v. 6.

az egyenes illendőségnek és igazságnak formáját és folyását adná és allatná elejekbe, az melly ferint ártatlanul és békeségesen élne egymás között. Es az miképpen hogy az ceremoniaknak amaz gyakorká kiváltképpé és tulaydon az Isteni felelemnek tudományára tartozné (ugymint az melly az Sidóc Ecclesiaját megtartana az Isteni szolgálatban és religio-ban) mindazáltal az isteni felelemtől megvalasztathatic vala: azonképpen ez az itileteknek formája, (noha nem nézne egyébüvé, hanem hogy az mint legjobban tartathatné meg az á feretett, az melly az Istennek örök Törvényével paranczoltatic) mindazonáltal volt olly kiváltképpen való tulaydonságais, az melly az feretetről való paranczolatban nem volt befoglalva. Annakokaért az miképpen hogy az Ceremoniák, az Istenességnek megsértésen kívül elhagyattatnac; azonképpen ez itileti Törvényekis, az mint megmondóc, elhagyattathatnac és eltöröltethetné, és mindazáltal az feretetnek mindenkoritístei szolgálati, és paranczolatyai megmaradnac. Hogyha azért ez bizonyaligaz, bizonyára minden népeknek megmarad, ez ő szabadságoc, hogy olly törvényeket rendelhesse és szabhasse az mellyeket magoknak hasznosoknak lenni vesse nek esekbe és megtapasztalnac; csak hogy az feretetnek örök regulaja ferint igaztalanac és intéztesse: ughogy noha külsőképpen vagyon valami külömbseges formájoc; mindazáltal az fundamentumban eggyezzenec. Mert amaz goromba és vad törvényeket, az minemüc ezec, hogy az lapóc tiszteltesse: ismet, hogy az emberec, mint az barmoc egy mással egy aránt fertelmeskedhesse, és soc egyéb rutalmasbac, én semmikeppen né itilem, hogy törvényeknek tartassanac: mert azoc nem czac az igazságnac, hanem az emberségnek és felidőségnekis ellene vagynac.

16. Az mit mondóc, világosb és nyilvánlagosb lesse, ha minden törvényekben ez két dolgot, az mint illic, tekintyüc meg: tudni illic az törvénynek ferzést és igazságot vagy illendőségét, az mellyen az rendelés fundatatic és megnyugtic. Az igazság, mivel hogy természet ferint való egy felénél semmikeppen több né lehet: annakokaért minden Törvényekbenis, az ügyeknek mivolta ferint, ugyan azon egy tzilnac kell lenni. Az ferzések és rendelések pedig, mivel hogy azoknac némelly kórnyúl állási vadnac, az mellyekből valami réfént függenec, hogyha mind az igazságnac ezac ez egyetlén egy tzillyára igazitatnac, szabadon különbözhetné. Immar pedig, holott az Istennek Törvénye, az mellyet mi Erkölczitörvénnec nevezünc, semmi egyéb ne legyen, hanem az Terméseti Törvénnec bizonsága és az Istentől az emberekben plántált és olratott lelki esmeretnek bizonság tetele, abban tehát előnkbe iratott minekünc, az igazságnac egész fundamentoma, az mellyről mi itt állunc. Annakokaértis egyedül czac en-

nee

nek kell lenni minden egyéb törvényec Regulajanac, tzillyanac, és határanac. Valamelly törvényec ez regula ferint formaltatnac, ez tzilra igazitatnac és határral végeztetné s' határozatnac, nem illic hogy tölünc azoc megvettesse, ha finte az Sidóc törvényével nem eggyeznekis, és önön magoc közöttis nem mind egy arányuc. Az Isten törvénye az lopást megtiltya. Micsoda büntetés rendeltetett azért az lopásra az Sidók Gubernálásában, meglathatni az Moses másodic könyvében. Egyéb nemzetsegeknek régi törvényeic, az lopást duplával vagy két annyinac megadásával büntettéc. Azoc után következóc, külömbseget és megvalasztat törrenec, az nyilván való, és az titkon való lopás között. Némellyec az lopókat az ő Tartományokból kimutattac és ki küldtéc. Némellyec kivesszöttéc, némellyec halállal büntettéc. Az hamis tanú az Sidóknal így büntetett meg, hogy ő rayta czelekedné azt, az mit ő igyekezett az ő attyafian czelekedni: néhol czac közönséges helyen való megnézetéssel töttec gyalázatot rayta; máltu isfranggal avagy akasztó fával büntettéc meg. Az gyilkoságot és ember ölést minden törvényec egy aránt vérrel torollyac meg, mindazáltal az halálnac külömbkülömb nemeivel. Az házasság törés ellen néha keményeb s' néha lágyab büntetéséc redeltetné. Látyuc mindazonáltal, hogy mind ez illyen nagy külömbségbenis mindnyájan azon egy tzilra aránzanac. Mert mindnyájan eggyező hájjal kimondgyac az sententiát és büntetést az Isten törvényében kárhoztatott vétkec ellé, tudni illic, az ember öles, lopás, házasságtörés, hamis tanubizonság ellen: csak hogy az büntetésnek formájában és modgyában nem eggyezné: az minthogy né szükséges és nemis hasznos. Vagyon olly ország, az mellyec, hogyha ott az gyilkosokkal szörnyen és röttenetessen né bannanac, öldökléssel mordállyal és tolvaysággal el kellene vesni. Vagyon néhal olly idő forgása, az melly az büntetésnek keménységet meg kíványa: Ha az közönséges állapotban valami háboru és békételesség indul, uy rendelések által kel az nevedendő zuzavart megjobbítani. Az Hadnac, idejen az fegyverec zörgölődésében, minden barátságos emberség le rohanna és elvesse, hogyha az fokatlan büntetés által felelem nem inditatné. Az drágaságban és döghalálban alá s' fel forgattatnanc mindenec, hogyha nagyobb keménység nem mutattatné és gyakoroltatné. Vagyon olly nézettség, az melly némelly vétkekre haylandób, hogyha kemény zabolában né tartatné. Melly igen gonos, és közönséges jóra irégykedő ember volna az ollyan, az kiezen az büntetésnek né egy aránt való völtán megbortánkozne, holott ez az Isté törvényéhez való engedelmségre lám legalkolmatosb: Mert hogy némellyec azt vetic elő, hogy kisébségére léne az Moses által kiadott Isteni Törvényeknek, hogyha azoc hatra vetttven

Exod. 22. v. 1.

Deut. 19. v. 15

Fffffff 3

elhagyattatnának, és egyéb ugy azoknál fellyeb valóknac tartatnának, az is merő hiában valóság: Mert né tartatnac ollyankor azoknál fellyeb valóknac egyebec, midon azonoc javaltatnac: nem egyigyü egybe vetésből és öfve hasonlításból, hané az időnc, helync és népcnc módgya és alkotmatofsága ferint: avagy pedig midonaz elhagyattatic, az melly minékünc soha nem adatott vólt: mivelhogy azt az Isten nem attra adta az mozes keze által, hogy minden népeknc elejekbe adáséc, és mindenütt hatható ereje legyen: hané midon ő az Sidó népet az ő hivséges őrizeti és otalma alá vórtte vólna, azonnac kivalképpen való törvény szerzőjécké akart lenni, és az mint az bölcz törvény szerzőhöz illic, tulaydon azhoz az néphez alkotmazzatta magát az ő törvényinec rendelésében.

17. Következic immár hogy azt lássuc meg, az mit az utolsó tzcikelyül tettünc: Miczoda hason és jobbultság következec az Keresztényi közönségre az Törvényekből, itiletekből és az fejedeléségből. Ezenből függ imez másik kérdésis. Mennyivel tartozzanac az köz rēden valo emberec az fejedeléségnc, és melly méfise kellyé az főfogado engedelmiségnc kiterjedni. Sokaknac ugy tettic, hogy az Fejedelemségi tist hijába való legyé az Keresztényeknél: mivelhogy őc azt isteni félelemmel, segedelmekre meg né kereshetic, ugy mint az kiktül megtiltarott az magokért való bősű állás, az törvényi itilet elejében valo idézés: és pörlődés. De mivelhogy ez ellenben az f. Pal világoson bizonyittya, hogy az Fejedelemség Isté főlgája legyen, minékünc jónkra: abbol megérryüc azt, hogy acképpen legyé az, az Istenöl rendeltetvén, hogy mi az ő keze és otalmazásoc által az gonof emberekcnc kinyesége és hamisága ellen megotalmazzatván, czen-dessegeffen és nyugodalmasan élhessünc. Hogyha azért hiába adatott minékünc az Ur tol otalmunkra az fejedelemség, hahol mi ez jóteteménnyel nem akarunc élni, eléggé megtettic, hogy jó lelki esmerettel megkereshetni és hozzá folyamodhatni. Ez aránt pedig nékem kétféle emberecckel vagyon dolgom. Mert foka vadnac, az kic olly főrnü villongás kivansággal gerjedeznc, hogy soha ő magokban semmi nyugodalmoc ne lehessen, hanemha valakivel versengenec és villonganac. Az ügyet pedig és az pört keserü ellenkedéssel, főrnü bősű kivansággal, és megengef-telhetetlen keménnyakusággal üzic és forgattyac, mind az vélec ellenke-zőknc veszedelmeiglen: Ezenközben, hogy semmit nem egyebet, hanem mindent igazán láttassanac czelekedni, törvényi itiletnc palástyával fedezic az ő gonof hamiságokat. Annakokaért, ha finte sabadis az Atyafuval az Itiletben törvénykezni, de ugyan nem engedettic azzal mindgyárt meg, hogy azt gyüüllölyed, bősű állás ferint bannyál véle, és azt meggáltalkod-ván nyomorgassad és öldözzed.

Meg

18. Megtudgyac azért ezec azt, hogy törvény ferént való az itiletec, hogy ha ki azockal igazán élend; Es pedig, hogy ez legyen az azonockal való igazán élés, mind az fölperesnc az vádolásra, és mind az áll peresnc az mentésge és maga otalmára, hogyha ez bé ideztetvén és előfölitatván az hagyott napra elő áll és megjelenic, és az ő ügyet az mint lehet legjobban menti feleletivel, minden keserü mérgeskedésnélkül: de egyedül czac ez indulattal és fándék kal, hogy az ő jusat törvénnel megnyerje és elbir-hassa: amaz pedig fejében vagy jószágában méltatlanul megsértetvén és nyomoritatván, az Fejedelemséghez folyamodic, az ő panaszát előfám-lállya, az mi illendő és igaz leend, azt kívánnya, de félen tévén és hátra ha-gyván minden bősű állásra való kivanságot, dagályoságot, gyüölöfegét és villongas keresést, sőt inkább kéf legyen az ő jusabolis valamit elengedni, és mindent megfenyvedni, hogynem mint ellenséges elmérül inditaf-séc, és vitelséc az ő felperese és vadolója ellen. Ez ellenben az hól az el-méc mérgeskedéssel megkeseritetnc, irégységgel megvesztetnc, harag-gal gerjedeznc, bősű kívánással dulkanak fulnac, avagy az villongas kere-fesben olly igen elmerültenc, hogy az feretetről elfeledkezzenec: fük-ség ott, hogy az ügync még az igazb és egyenesfőb folyásais mindeneftől fogva istentelen legyen. Mert ennc minden Keresztényeknél mint az Amen, olly igaznac és bizonyosnac kell lenni, hogy semmi perbeli ügy, akar az melly egyenesfőges és illetes legyenis, soha senkitől igazán meg nem forgattathatic és jól el nem inteztethetic, hanem ha egyenlö feretettel és hasonló jó akarattal vagyon az ő véle perlövel, mintha az peris igy immár nagy emberségeffen letétetett és elintéztetett vólna. Azt veti talám ez ellen valaki, hogy illyen mértékleres felidség olly általán fogva soha nem vitetic az Itilet elejében hogy tellyesfőggel tengeri czudánac tar-ratnéc, ha valami efféle találatnéc. Megvallom bizonyára, az minemüc az mostani időknc erkölcezi, hogy az jambor pörlődöc az törvényi i-tilet előtt igen ritkán vadnac. De mindazáltal az ügy ő magában, az go-nofnac hozzá adásánélkül, nem fűnic meg, az ő jó és tista vóltatul. Mi-velhogy azért halluc, hogy az Fejedelemségnc segedelmé az Istennc fentséges ajándéka legyen, annyival forgalmatofsabban kell azért őriz-kednunc, hogy ez a nemes ajandec az mi fogyatkozásunk és gyarloságunc által meg ne ferteztetséc.

19. Az kic pedig minden törvényi itiletbeli peröket egy általlya-ban kárhozzatnac, meghidgyec azt az ollyanoc, hogy őc az Isten-nec fentrendelését veric meg, és olly ajándékát, az melly az tistáknac tista lehet: hanemha az fent Pált akarjac gonof vétekben keverni, az melly az ő vádolóinac parvarkodásokat, és azoknac álnoc gonofságokat az iti-

Act. 22. v. 3.
& 24. v. 12.
& 25. v. 10.

Num. 19.
Matth. 6.
Deut. 32.
Rom. 12.

az ítéletben magáról elhárította, és az Romabéli ec polgári Törvényre vonta, és az ország hamis Tisztartója elől, az Császár itelő sűkire appellalt, valamennyifér az sűkség kívánta. Ninczenis ez ellen, hogy mindé Keresztényektől megtiltatott az bofsu állásra való ügyeket, az mellyet miis az Keresztényeknek minden itelő sűkektől nagy távól akarunc lenni, és megfise kivanunc üzni. Mert akar az Polgári dologban legyen is az perlodes és törvénykezes, egyedül czac az megyen az igaz uton, az ki ártatlan egyigységben, ajánlya az ő ügyét az bírónac, ugymint közönséges Tutor nac és otalmazónac, semmit kevesbé nem gondolván, minthogy az rayta tett gonofit megtorollya. (melly az bofsu kívánás:) Akar pedig főben járó dologtól legyen az ügy és perlodes, mi mindazáltal olly panaszlór és vádólót kivanunc, az ki minden faját bofsujánac megállására való ügyeket nélkül járullyon az ítélet elejében: kinec egyedül czac az fándéka, hogy az ártalmos ember nec ügyeket nec ellene állyon, hogy az, kárt ne tegyen az közönséges hasonnac. Hohgyha az bofsu állásra való fándéket elhagyod, semmi vétec né esic az ellen az paranczolat ellé; az mellyel az Keresztény nec megtiltatnac az bofsu állástul. Sőt (ugymódnac) né czac az bofsu állástul tiltatnac az oc meg, hané megis paranczoltatic nekic, hogy az Ur nac kezét várjac el, az melly az megnyomorítottak nac és megterhelettek nec bofsuallojánac és segitőjé nec ígérte magát: En nec pedig az ményei Atya mindé bofsu állásánac elejét vesic az oc, az kic vagy magok nac vagy egyebek nec, az Fejedeléségnél segítséget keres nec! Felelet. Sémiképpé ninczé ez ugy: Mert meg kell azt gondolni, hogy az Fejedeléségnac bofsu állása nem emberé, hanem az Istené legyen, az mellyet ő az ember nec föl galattya által (az mint s: Pál söl) mutat ki és gyakorol.

Rom. 13. v. 4.

Matth. 5. v. 35.

20. Szinte illy kevesé czatazunc az Christus sava ellenis, mellyekben megtiltya, hogy az gonofnac ellene ne állynci: és ellenbé megparáczollya, hogy, job ortzájat nyuytsa ember aanac, az ki minket artzul út más felöl: és hogy felső ruhánkatis oda engedgyuc annac, az ki köntösünket el akarja véni. Azt akarja jollehet azon az helyé, hogy az ő Kereszténinec sívóc, olly igé távól legyé az gonofnac gonofsal való megtorolásánac kívanságátol, hogy oc sockal örömesbé kertős bofsút sennyvedgyenec: inkább, hognémint hasonlót hasonloval akarnánac megfizetni. Az melly békeséges türestől mi sem vonsuc azokat el. Mert sűkség az igaz keresztényeknek nec arra sűletett nép nec lenic, mindénemü gyalázatot és méltatlanságot megkellyé sennyvedni ec, és az gonof embereknec kényeskedések nec czalardságok nac, és czufolások nac alája kellyé vettetni ec. Es né czac effélét pedig; hané mindé nyomoruságot ugy meg kell nekic sükni ec és azokat elvifelnic, az az, ugy el kell ő nekic magokat kéfíteni ec, hogy oc, mihelt egy kár és nyavalya érkezie reájoc, menté az máktra kéfítséc magot, egéfc

életekben

életekben semmit nem várván egyebet, hanem fűntelen való keres nec sennyvedés ec. Es azonköz bé az ő nyomorgatóikkal jót tegyenec, az őket atkozok nac jót kívannyanac. és (az melly egyedül az gyözödelé) az gonofit jóval gyözze meg. Ha illyen elmével és indulattal leendene, nem keres nec sennyvedés ec, fogat fogért, (az mint az Phariseus oc oktattac az ő tanítványikat az bofsu állásra) hanem (az mint Christustól tanitatunc) sockal inkább az ő testöket, marhájokat, jószágokat czonkitatni, saggattatni, ugy eltűjéc hogy az ő raytoc tött méltatlanságot mindgyart örömeft megbozcafsác, és legottá megengedgyéc. Mindazonáltal ez egyenes sélidség és mértékletesség né bántya és akadékozza azt meg, hogy oc az barátság nac megfertésenélkül, az ő ellenséget ellen, az Fejedelemségnac segedelmevel nem elhetné nec az ő jószágok nac megtartására: avagy hogy oc az közönséges hasonnac előb mozdítására: az ártalmas gonof embert büntetésre elő né vonhatnac, az melly sémi egyéb, esközzele hané halál által jobbittathat nec meg. Mert az s. Agost. ez paráczolatot igazán mind oda vősa és arra magya-
Epist. s. ad Marcell.

21. Az mit pedig előfoktanac vetni, hogy az perlodes és versengés az s. Paltul tellyeséggel kár hoztassanac, az is merő hamiság. Mert könnyé megérthetni az ő savaiból, hogy az Corinthusbéli Ecclesiában felotte mod nélkül való nagy perlodes és villongás kereső kívanság völt, ugy annyira, hogy az Christus nac Evageliomát, és az egéfc Religiót az Istenteleneknél gyalázatban kevernéc és az ockal megczufolatnac. Azt feddi előfér s. Pál ő bēnec, hogy oc az Evangelium nac az hitetleneknél, az ő sēdelgő és versengő agyaskodás ockal gonof nevét költenéc. Annakutánna feddi azt is, hogy az atyafiác az atyafiackal olly gyűlösegeffen viskalkodnánac és porlekedné nec. Mort olly igen tavol völtanac az méltatlanságnac békeséges türeffel való megfennyvedés ec, hogy inkább egyebek nec jószágát marháját éktelenül kívannác, egymást bayra porre hinác, és kárral illetné ec. Ez illyen dthős porlodes keresés ec ellen söl az s. Pál, és né közönségeffen s egy általlyaban minden porlés ellen. Sőt azt mondgya oftán, hogy igen nagy fogathozás és gyarlóság legyen, hogy oc nem sennyved nec inkább kárt az ő

Ggggggggg

jóságokban, hogynem mint hogy annak megtartására és megnyerésére olly nagy villongásra és versöngésre boczátyác magokat. Tudniillik, mivelhoggy olly könnyen és galádul ákarmelly káron úgy megindulnának, és sem mire kellő okokból mindgyárt az Törvényi itültre futnának, ezeket módgya, hogy jelensége legyen annak, hogy őc felőtte izzó agyaskodással vadnának, és az békeséges türeftre nem eléggé alazzác meg magokat. Ugy kellene bizonyára az kerestyéneknek magokat viselni, hogy mindenkoron az önnön jussoc mellől inkább elállyanac, hogynem mint az Itület elejébe járulyanac, az honnet nem olly könnyen léphetnek el az atyafiác ellen való megindulás és haragra valgerjedésnélkül. De midön valaki látandgya, hogy ő az feretnek meg sértésénélkül azt az ő ügyét és jószágát megtarthattya és elbirhattya az mellynek elvesztése őnékie felőtte káros és ártalmas lenne, ha ollyankor így czelekeftic, semmit nem vétkeztic az sicut Pálnac ez mondása ellen. Végezetre, (az mint elsőben tanítottunc) mind ezekben legjőb tanácsadó leszen az feretnek, az mellynélkül mi minden elindított és indulandó perőket és Törvénykezéseket minden ellene mondásnélküis hamissáknac és istenteleneknek tartunc.

22. Az jobbágyoknak és Uraság birodalma alá verőtteknek első tíftecz az Fejedelemséghez, hogy annak tífte felől legbeczuleteftébben értfene, úgyhogy azt, az Istentől ajánlott és paranczolt igazgatsnac és gondviselésnek esmerjéc: és annakokaért őtet ugymint Istennac főlgáját és helytartóját nagy beczületben és tífteftésben tartsác. Mert sokan talátnac ollyanoc, az kic az ő urokhoz fejedelmekhez nagy engedelmeseknek és igen jó főfogadóknac mutattyác magokat, és örömeft nem kívannának afelele iganélkül lenni, mivelhoggy tudgyác azt hogy az közönséges hasonnac gyarapodására vagyön: de azonbā ő magokat az fejedelemség viselőket nértattyác egyebnek, az főkségképpen elviselendő gonofnák. Az sicut Peterpedig valamit többet kíván ennél mi tőlünc, midön az királt tífteftelni paranczollya, és az Salomon, azt hagyván, hogy az Istent és az királt félne kellye. Mert amaz az tífteftnek igejébe tettetésnélkül való nagy tífteft megbeczüleleft foglalbé; ez pedig az királt az Istent melle helyhezettvén, őtet sicutéséges beczületre és méltoságra emeli. Draga diczeret ezis az sicut Pálnál, hogy minékünc fejedelemség alá kellyen vettetünc, nem czac az büntetésért, hanem az lelki esmeretetés: mellyel azt akarja jelenteni, hogy az Fejedelemség alatt valóknac, nem czac az tőlőc való felelemből kellyen magokat főfogadáftra és engedelmeslegre boczátaníoc, (az mint valamelly fegyveres ellenségnek főktác azok magokat alaja adni, az kiknek jelé való bōftu állástul kellyene felnie, hogyha ellent mutatnának,) hanem azért, hogy az fejedelemséghez mutatott engedelmeség, az Istennac ő maganac nyuytatit, mivelhoggy az ő hatalmoc az Istentől vagyön. Nem főlloc az embrei

szeméi.

2. Pet. 2. v. 17.
Prov. 24. v. 21.

Rom. 15. v. 5.

femélyekről, mintha az Felsőgnec lárvája és állortzás sine alatt elfedezve nem lehetne az bolondság, avagy tunya restseg, vagy főornyü kegyetlenség, avagy rutalmas gonof erkölczoc, és hogy illyenképpen vétkeckel kerestné az jószágos czelekedeteknek diczeretét: hanem ő magáról az Rendről és állapatról főlloc, és azt mondom hogy az minden beczületre tífteftre méltó legyen: Hogy minden előjáróc, mi tőlünc draga beczületben tartafsanac az ő tífteftre nézve.

23. Ebből őstanc következtic imez másic, hogy hozzájoc való kegyes indulatból, nékic illendő engedelmeslegeket mutafsác, akar azoknac paranczolatnac megtartásában, akar az adónac dezmánac megadásában, akar az közönséges hasonra nező polgári tífteftben és főlgálatban, avagy egyéb hagyományoknak eltöltésében és véghez vitelésében. Minden ember, ugymond sicut Pál, engedelmes legyen az Fejedelemségnek, az mellynec ő rayta hatalma vagyön. Mert az ki az fejedelemségnek ellene álland, az Istent rendelésének áll az ellene. Megint sed őket, (ugymond ezen Apastal az Titusnac irván) hogy az Fejedelmekhez és urasághoz engedelmesec és főfogadó legyenec, és minden jó czelekedetekre kéftic. Es sicut Peteris, legyetec engedelmesec, ugymond, és főfogadoc, minden emberi Teremtvényeknek, avagy (tulaydonabbul mondván) Rendeletnek, az Urért, akar királnac, ugymint felső méltóságban helyhőztetöttnek, akar Tífteftőknac, úgy mint aztól küldöttenec, az gonoftevőknek megbüntetésére, és az joknac diczeretekre. Hogy pedig az engedelmeség finnyel való ne legyen, hanem fiuibéli és tettetésnélkül való, hozzá téfti azt a sicut Pál, hogy az Istennac könyörögjenec azoknac idvőségekért és bōdog állapotokért, az kiknek alattoc őc élne! Intlec, ugymond, mindeneknek előtte, hogy legyenec könyörgéftic, kéftic, imádságoc, és hálá adáfoc minden emberekéftic, az királyokért, és minden méltóságban helyhőztettekért, hogy czēdes és nyugodalmasélettel éllyünc, minden isteni felelemmel és tífteftéssel. Es sicutki ez aránt magát meg ne czallya. Mert midön az fejedelemségnek ellene úgy nem állhat, hogy egyfer sicut mind az Istent ellen ne támadna, és noha úgy tettzenec, mintha az puftra és fegyvertelen fejedelemség, büntetésnélkül megvettethetnéc: de mindazáltal eléggé felfegyvereztetett az Istē az ő megutalásnac méltá való megtorolására. Ez engedelmeség alattakaró befoglaltatnac leni, azt az engedelmeségetis, hogy az köz femelyec magokat mértékletéséftic és czendéséftic tartsác, hogy magokat felőtteb való eskeskedésből, közönséges dolgokban ne avafsác, avagy yakmetőséfticből az fejedelemségnek tífteftben ne kapjanac, és egy summában, hogy semmi közönséges uyitáfteft ne kezgyenec. Ha hól pedig az közönséges hasonra való gōdviselésbé kellene valamit megjobbitani, ne zenebonáskodgyanac és nyughatatlankodgyanac ő magoc, se az dologra kezeket ne vefséc, az

Rom. 13. v. 7.

Tit. 3. v. 1.

1. Pet. 2. v. 13.

1. Tim. 2. v. 1.

G B B B B B B B B B

mellyeknek ez aránt megkötöttetteknek kell lennie: Hanem az Fejedele megesmerésére és megvissalására hadgyac, az kinec egyedül vagy on itt megoldoztatott és szabadságos keze. Ezt akarom pedig ezen érteni, hogy megparanczolás nélkül semmit ne kezdgyenec, Mert mi helt az Előjárónac és tiffartónac paranczolatya hozzájoc érkezvén czelekefnec valamit, az immár né sayát külön való ügy, hané közönséges czelekedet. Mert az miképpen hogy az Tanácsosoc az Fejedelemnek füleinec és femeinec szoktanac neveztetni: az onképpen nem illetlenül nevezhetni azokat az Fejedele kezecinec, az kic az ő paranczolatya ferint visic véghöz az ő dolgait.

24. Mivelhogy azért eckédig az olly Fejedelemséget irtuc meg, az ki igazán az, az kinec neveztetit, tudni illic Hazájának atya, és (az mint amaz Poëta mondgya,) Páftora az népnek, az békeségnek megartója, őtalmazója az igazságnac, és az ártatlanságnac bősű álló jul vedelmezője, bizonyára igen bódult embernek kell annak lenni, az kinec ez illyen hataló né tettzetie. Midőn pedig többire mayd közönségesen folyó példa legyen ez ez vilagon, hogy némelly Regnálóc és guberttoroc, félre tévén minden gondviselet, az melyben forgalmatosoknac kellene lenniec; nagy bátorsággal vendégeskedgyenec: némellyec fősvenségre vetemedvén, minden Törvényi igazságot, Privilegiumokat, Itiletet, leveleket, peczeteket az pénzért árúra loczatnac: némellyec az segény embereknec véreket velejeket fijas és fopjác ki, az mellyeket ostán dősölő pazarlásal és tékozlással vesztegetnec el: némellyec az házaknac megtolvaylásával, süzeknec és asfonyoknac megfeplosítésével és ferteztésével üz nec sibságot és gyakorolnac latorságot: soc embereckel azért né hitethetni azt el, hogy ezec olly Fejedelmeknek esmertessene, az kiknec paranczolatyoknac, az mennyiben illic engedniec kellyen. Mert midőn ez ék telenségben, és nem czac az Fejedelemségnek, hanem czac akar melly embernek tiffitölis idegen iszonyú vértékben, az Isten képenec semmi példáját és ábrázatnyát nem láttyác, az mellynec noha tündökleni kellene az Fejedelemségben: midőn semmi nyomdokát nem láttyác az Isten olly főlgájának, az mellynec az jóknac diczértire, és az gonosoknac bősű állására adatottnac kellene lenni; illyé képpen ezt sem akarjac annak az főbséges Tiffartónac esmerni, az mellynec felséget és beczületes méltóságát minékünc az Irás ajánlya. Es bizonyára ez elme és indulat termett és oltatott mindenkoron az embereknec fivékben, hogy oc az Tyrannusokat és kegyetlenül Uralkodokát, nem kevesbé gyűlölyec és atkozác, mint az ő törvény ferint való kegyes királyokat feretic és beczüllie.

25. De hami az Isten igejére tekintünc, az sockal meffeb visen benünk: hogy nem czac azoknac az Fejedelmeknek birodalma alá kellyen vettet-

vettet-

vettetnünc, az kic igazán és hiven járnac el az ő miraytunc való tiffetekben: hané mindazoknak is, az kic akarmi módon birjac az Gubernatit és fejedelemséget, ha finte az ő tiffetekhez nem illendő élettel élnek is. Mert noha az Ur Isten bizonyitya, hogy az Fejedelemség legdrágalatosb ajandéka az ő jóvóltanac, az emberec bódog állapotjánac megrattására, és az Fejedeléség viselőknec tzillyokat határokat elejek be írja, de mindazáltal egyfer mind ez értelmétis kimagyarazza, hogy akar oc minemünc legyenek is, de egyedül czac ő tölle vagy on az ő birodalmoc és regnalásoc. Es ugy bizonyára, hogy az kik hasonnal regnálac, igaz példái és tükörei legyenec az ő jótévő vóltanac és kegyeségenc: az többi pedig, az kic meltatlanul és kegyetlenül uralkodnac, ő tölle az népnek vétkeinec büntetésére támasztasanc. Mindnyaikat pedig egy általlyába azzal az fent felséges méltósággal ajandékozza meg, az mellyel az törvény ferint való Uraságot megékeltötte. Addig azért meffeb né megyec, miglen ezent előfer egy nihány nyilvánóságos bizonyosagockal megmutatom. Mindazáltal nem kell annak meg bizonyításában magunkat felöttéb farsztanunc, hogy az Istentelen király az Ur Istennec busult haragja legyen ez földön, mivelhogy nem reménlem logy legyen valaki olly az ki ezt tagadná: Es ily sem módatnec több az királyról, mint valamelly tölvayról, az melly az te marhadat elfostya, ragadozza és valamelly paráznarul, az melly az te ágyadat megferteztetit, és valamelly mordály gyilkosfoc, az ki teged által akar verni. Mivelhogy mind ez veszedelmes nyavalyakat az iras az Istennec büntető ostorai között fámallallya. De az másiknac megbizonyítására mennyünc inkább, az melly az emberi okosságban nem olly sikossan ferkefhetie bé: hogy tudni illic valamely rutalmas és tellyeséggel semmi tiffetésre nem méltó emberben, czakhogy Fejedelemséget viseljen, ugyan helye legyen annak az, diczőséges és isteni hatalomnac, az mellyel az Isten az ő igazságának és iteletinec fogait az ő igeje által ajandékozta meg, és hogy annak okaért ez illyetene, az Fejedelemség alatt valóktól, hasonlo beczületben és tiffetésben kellyen tartatni az mellyben az mi az közönges illendő engedelmséget illeti, az legjobb jambor királt, hogy ha jelen volna, tartanac.

26. Előfer gondollyác meg és jól esekbe vegyec az olvasóc, az Irásban nem ok nélkül nagy gyakorta előhozott, Istennec Gondviselet, és kiváltképpen való czelekedet az ostfagoknac elostásában, és az királyoknac az ő akarattyatya és jó tettése ferint való rendelésében. Az Daniel ezt módgya: Az Ur változtattya meg az időket, és az órákat: Leveti az királyokat. Imet hogy megismerjed azt, hogy az magaságosnac hatalma vagy on az embereknec ostfagain, és hogy azokat annak adgya. az kinec akarja. Ezekhez hasonlo mondásoc, noha sokak vadnac az Irásban, de ez illyen jó-

Ggggggggg 3

Tob. 34. v. 30.
Ofe. 13. v. 11.
Esa. 3. v. 4. &
Io. v. 5.

Deut. 28. v. 29

Dan. 2. v. 21.
& v. 37.
Ezech. 29.
v. 19.

vendöléseckel kiváltképpen telyes. Minemü király volt legyen azt Nebuchadnezar, ki megvötte Jerusalemet, eléggé tudgya minden, tudniillie országoknak és nepeknek kemenyé dülőja fosztója. Mindazaltal azt mondgya az Ur Ezechiel profetánál, hogy ő adta legyen annac az Egyptom földet, azért az ő munkajaért, az mellyet ő néki annac pusztításában fő fogadólan czelekedett. Es az Daniel monda önékie: Te király, királyoknak királlya vagy, kinec az mennyei Isten országót, hatalmat, erőt, és diczőséget adott, és valahol lakoznac embernek fiai, mezei oktalán állatoc, és égi madarac, adta azokat az te kezedbe, és Urrá tött mind ezeken. Ismet az ő Fiának Belsafarnac: az magafságos Isten adott Nebuchadnezarnac az te atyadnac országót és felséges méltóságót, tisztelést és diczőséget, és azért az nagy hatalomert, mellyet ada önéki, minden népec, nemzetec és nyelvec, rettegtec és félttec az ő országátul. Midön hallyc hogy valaki az Istentől királlya rendeltetett, legottan megemlekezzünc arra az mennyei paranczoltrais, hogy tisztelni és félni kellyen az királat, és így még az leglatrab Tyranusnakis és kegyetlenül uralkodónac sem fogjuc irégyleni azt az helyet és tisteleter, az mellyre őtet az Isten méltóztatta. Az Samuel, midön az Izraél népének meghirdetné, miket kellyen ő nékiec az királyoktul fenvedniec, így nyen szólott: Ez léfen az királynac igafsága, az ki Uralkodni fog ti raytaroc: Az ti fiaitokat elvési, és fekerveztoi lesnecc ö néki, és lovagjai, kic az ő fekere előtt futtatnac: és fianto emberecké, az kic az ő földet fiantó, és az ő gabonáját arafsác, és hadi fersamokat, s fegyvereket czinállyanac. Az ti leányitokatis el vési, hogy ő néki kenegető patikarosnecc, fákáczkodóc, és kenyér sütöcc legyenec. Továbba élő földeteket, földőiteket, olaytermő kerteteknek az javát elvési, és földgainac adgya. Annakfelötte az ti vete mentekből, földőitőkől dézmát veszen, és az ő hopmestereinek és egyéb földgainac adgya. Az ti földgaitokat és földgálóitokat, és famaritokat elvési, hogy azokat az ő dalgátafoglallya, sőt még az ti czordáitokat, nyájaitokatis megdéz mályla, és ő néki földgái lesztec. Bizonyára igafság ferint ezeket nem czelekedhetic vala az királyoc, mivelhogy az Törvény által minden magoc megtartoztatására fépen meg voltanac tanitarva; De igafságul vet tetenec az népre, az mellyenec fűkségképpen engedniec kellett, és nem meitenec ellene állani. Mintha azt akarta volna Samuel mondani, hogy; Az királyoknak kinyeskedése annyira fog terjedni, az mellyet ti nem mértéc megtiltani: Egyebet nem czelekedhettec ti, hanem mind azokat, az mellyec tinektec paranczoltnac.

27. Kiváltképpen ékes pedig és jeles fép az Jeremias mondása, az mellyet, (noha valamennyire hofusabású) de még sem restellec egébfen ide irni, és béhozni, mivelhogy mind ez egébf kérdést világossan kimagyarázza és elintézi: Így szól az Ur, En teremtettem az földet,

földet, az embert és az barmot, melly ez földnek finyen vagyon, az en nagy erőmmel, és az én kinyuytottkarommal, és annac adom azt, az ki kedves az én femeim előtt. Es mostan azért, én adtam mind ez földeket, az Nebuchadnezarnac az én földgammac kezébe, és földgálnac ő nékie minden nemzetségec és nagy királyoc: miglen az ő földenecc ideje eljövend: Es léfen hogy az nemzetség és az ország, az mellyec né földgálnac az Babyloniai királynac, meglatogatom én azt az nemzetséget fegyverrel, ehséggel és döghalállal. Minekokaért földgályatoc az Babyloniai királynac, és élyettec. Lattyc itt melly nagy engedelemmel akarta legyen az Ur Isten azt az főornyü és kegyetlen Tyrannust tisteltetni, nem egyeb okért, hanem hogy királyi országot birna. Ez pedig Isteni végezésből vala, hogy ő az ország fekébe ültetenecc, és az királyi méltóságra emeltenecc, az melly felséges méltóságót senki ne merné megsérteni és bantani. Hogyha mi ezeket soha elmenkből és femeinc elől ki nem boezátanoc. hogy az Istennec finte azon egy tanácsból rendeltenecc az leggonofságosb királyokis, az melly által az királyoc felféges méltóságais állattatic és megerősittetic: soha nem vete mednénc ez ilyen pártoló és tamadas indító gondolatra, hogy az királyt az ő érdeme ferint kellyen tartani és beczülleni, és hogy nem volna illendő magunkat annac alája vetnüncc, az ki visfontag magát, ugymint király nem viselné és műtatná.

28. Czac híjába vetné itt valaki azt elő, hogy ez kiváltképpen való paranczolat volt legyen, és czac az Izraél népére tartozott. Mert azt kell jól esünkbe vennüncc, miczoda okockal és fundamentommal erőssitice ezt meg az Ur Isten: En adtam, ugymond ő, az országot az Nebuchadnezarnac: Szolgályatoc azért ő nékie, és élhettec. Annakokaért az kinec az királyi ország adatic, minden kétségnélkül földgálnunc kell annac. Mihelyen pedig valakit az Isten az királyi fekébe felültet, menten kijelenti az ő akaratyat, hogy ő akarja azt hogy az regnállyon. Vadnacerről az Irásban közönséges bizonyáginc. Salomou az ő Példa befédinecc 28. részében: Az földnecc és Tartománnac bünei miatt, lesnecc a foc változáfoc az Fejedelemségekben. Ismet, s. Job, 12. részében. ő öldgya el az királyoknak övöket, és más övel övedzi meg az ő derekokat. Holott ez azért vallott dolog és esmeretséges. nem következc semmi egyéb hanem hogy néki földgállunc és élyüncc. Vagyon az Jeremias profetánal az Istennec más paranczolat yais, az mellyben meghadgya azt, hogy az ő népe keressic az Babyllon városánac békeséget, az hova őc fogva vittetenecc, és könyörögjenec azért az városért. Mertha annac jó állypsitya leend, tinektekis jól leszen dolgotoc. Ihon, az Izraélitáknac, az kic mindenóktul megfosztattanac, házokból udvarokból kikergettenec, fám ki vetesbe üzettenec és az

és az nyomoruságos szolgálásban voltanac vettetvén, az paranczoltatic, hogy annac az ki ő raytoc győzödelmet vött, jó ferenczejeért, és jó állapotjáért könyörögjenec: nem czac köz módon, az mint egyébkint meghagyatic, hogy az minket öldözökne, jót kívánnyunc; hanem hogy az ő orfágánac állandósága és czendésege megtartáséc, hogy az alatt ő nékiekis jól legyen dolgoc. Azonképpen David, az Istenec rendeléséből elválasztott és felkenött kitaly, midőn minden vétke és érdemenelkül az Saultul méltatlan kergettetnec, mindazonáltal ő annac az ő utánna incezkedőnec fejét fenségefnec és beczületesnec tartotta, az mellyet az Isten kiáltyorfágnac méltóságára fentelt vala. Eltavoztassa, ugymond, azt az Ur én tőlem, hogy én ollyat czelekedném, és kezemet vetném az én Uramra az megkenetetre, mert meg kenett királlyá ő az Urnac. Ismét kedveztem én te néked, mert azt mondottam: hogy nem akarom én az én kezemet az én Uramra vetni. Mert ő megkenetötte, az Urnac. Ismét ki merné kezét az Urnac megkenetettére vetni, és büntetetlen maradna: Eel az Ur, hogy nem mivelem, hanem ha az Ur veri meg őtet, avagy eljö az ő orája hogy meghaljon, avagy hadba mennyen és elveszzen: mészé eltavoztassa azért azt az Ur én tőlem, hogy én az én kezemet az Urnac megkenetettére vetném.

1. Sam. 24. v. 7

1. Sam. 26. v. 9

29. Illyen beczületes indulattal, sőt istenes köteleltséggel: tartozunc mitelyleltséggel és mindeneftől fogva, minden mi Tisztartóinknac és előtűnc járóknac, akar azoc mineműec legyenec. Mellyet én azért hozoc olly gyakorta ismét elő, hogy tanullyunc nem czac az fémélyekre nézni, hanem megelégedgyünc azzal, hogy az Istenec akarattyából vifelic azt az ő fémélyeket és tiszteteket, az mellyre az Isten megsértethetetlen felségne méltóságot és peczétét nyomta. De mondanád, hogy az előjárókis az ő alattoc valóknac vifontag hasonló köteleltséggel tartoznac: Azt én megvallám imént. De ha te innét azt akarod ki hozni, hogy czac az igazságot czelekedő fejedelemséget kellyen követni; tehát igen illetlen következtést és rekefítést formál: Mert az Ferfiakis az ő feleségeknec és az Atyakanyác az ő gyermekeiknec vifontag való tifti köteleltséggel tartoznac. Midőn azért az fűlec és az Férjec az ő tifti köteleltségeket által hágjác, ugy hogy amazoc az ő gyermekczeikhöz, az kiket nem kellene haragra ingerleniec és gerjesteniec, olly keményec és darabosác, hogy azokat az ő komor keménsegeckel felötte igen elbusittyác és fanyargattyác; Ezck pedig az ő feleségeket az mellyeket feretnec, és mint erőtelembedényeknec, kedveznec kellene, kegyetlenül tartyac: Nem kellé azért az gyermeknek az ő Atyokhoz annyokhoz, az affony embereknec az ő Ferjekhöz engedelmeseknec és főfogadóknac lennec.

Maga

Maga mind az gonofoknac és az keményeknekis alája kell vettetnec. Sőt midőn mindeneknec azt kellene inkább czelekednec, hogy ne tekintelnec az hátok megett függő ifákra és raskára, az az, ne törtéc fejeket egyéb emberec dolgán; hanem kiki minden, az mi az ő tiftit illeti egyedül czac arra vifelne forgalmatos gondot: Ennec pedig leginkáb azoknál kellyene értékénec és helyénec lenni, az kic idegen birodalom alatt vadnac. Annakokaért, ha kegyetlen fejedelemtől főrnnyüképpen gyötrettetünc, ha valamely fősvénytől avagy hashizlától rutalmaflan megfosztatunc, valamely restkedőtől elhagyattatunc, valamely istentelentől az isteni felelemért kergettetünc és öldöztetünc: előfseris az mi büneinkről emlekezünc meg, az mellyec kétségnelkül, az Istenec ez illyen ostorival büntetnec. Ez által az mi békételen fenvedésünc, türetlenkedésünc megaláztatatic: Annakuránna ez gondolatnakis fivünkbe kell állania, hogy nem mi raytunc állyon ez illyen vesélne meg orvoslása: hogy mi egyebet nem tehetünc, hanem az Istent kell segítségül hinunc, az kinec kezében vadnac minden királyoknac fivci, és az orfágoknac változása. Ezen Isten áll, az Isteneknec gyülekezetenben, és az Istenec között iteletet teszen: Az kinec sine előtt lefnec és megrontatnac minden királyoc és bírac ez földön, az mellyec az Fiút az ő megkenöttét czokolni nem akarjac, az kic hamis törvényeket fereznec, és nem igaz iteleket irnac, hogy megnyomorsácc az iteletben az fegényeket, és az egyigyü alázatosfóknac ügyekön erőszakot és hatalmat teyenec, hogy az özvegyeket prédajul fogdofsác, és az árvakét elragadozzác.

30. Es ez aránt kimutattya magát az ő czudálatos jóvólta, hatalma, és gondvifeléce. Mert egy réfént néha az ő főlgai között nyilván való és közönséges boszú állokat támaszt, és azokat az ő parancz olattyával felkésfíti és fegyverkezteti, hogy az mételyes és vétkes uraságot büntetéste vonnyác: más réfént legottan arra haytya és igazittya felbusult haragjokat ez illyen embereknec, az kik mást gondolnac és más dologra igyekezne. Igy fabadította meg az Izraél népét az Pharaonac kegyetlenségéből, Moses által: az Syriai Chusam hirálnac hatalmaskodásából, Othoniel által: az egyéb inséges főlgalatokból, egyéb királyoc avagy bírac által, hozta őket fábadságra. Azonképpen az Tyrusnac kevelységét az Egyptomiac által; vifontag az Egyptombélieknec negedségeket, az Assyriusoc által: Az Assyriusoknac magahitlegeket, az Chaldeusoc által: Az Babyloniaiac vakmerőségeket, az Medusoc és az Persác által fegte, feliditette, és rontotta meg, midőn az Cyrus az Medusokat az ő igája alá vetötte. Az Juda és az Izraél királynac háláadatlanságokat és keménynyakú vótokat az ő hozzájoc mutatott annyi soc jo teteményekért; hol az Assyriusoc által, hol megint

Hhhhhhhh

Dan. 9. v. 4.
Prov. 21. v. 1.
Pfal. 32.
Pfal. 2.

Esa. 10. v. 2.

az Babyloniaiak által büntette meg, noha né mindeneket azon egymódon és formán. Mert amaz első, midőn az Istennek törvény szerint való hivatalból vonyattatnának volna ez ilyen czatázásra, midőn az királyok ellen hadakoznának, semmit nem vétőttene az ellen az királysági felséges méltóság ellen, az melly az Istennek rendeléséből az királyoknak adatott, hanem ugmint onnan fellyül menyből erősfittetvén és fegyverkezettvén, az kissé hatalmat, az nagyobb hatalom által megzabolázták. Az miképpen hogy az Királyoknak hatalmoc vagyon, az ő alattoc való Grafoknak, és az Tisztartóknak megfenyítésekre. Eze pedig lenoha az Urnak keze által oda haytatnának és vezéreltetnének az hová ő akarná, és nem tudvánis az ő dolgát vinné véghöz, mindazonáltal gonófságnál semmit egyebet nem forgattak elméjekben.

31. De am valamineműec lehetne az embereknek czelekedeti, az Ur mindazáltal az ő dolgait azoc által egyaránt véghöz vitte, midőn az kivély királyoknak vérfomjuhozó páltzajokat eltördelte, és az ő elvifelheterlen Urafságokat megrontotta. Vegyéc ezekbe ezt az Regnáló, és rőttenyenec megrayta. Mi pedig azonközben jól őrizkedgyünc, hogy az Fejedelemségnek méltóságát és beczületes állapotját, az mellyet az Isten drága paranczolatokkal rendelt és állatott, ha finte legméltatlanságosb ülneis abban, (melly azt az mennyibe ő rayta áll megferteztetit) meg ne utályuc, avagy meg ne sértstuc. Mert noha az kinyeskedő czintalan Urafságnak megjobbítása, az Istennek bősű állásából vagyon, de ugyan nem kell mindgyárt azt alitanunc, hogy az a bősű állás mi reanc bizattatott legyen, az kiknek semmi egyéb nem paranczolatott, hanem hogy engedelmessec legyünc és fenyedgyünc. Mellyet én mindenkor az tiszt nélkül való közfemélyekről akaroc mondottnac lenni. Mertha hol, az királyoc kinyeségének lenyommasztására, a nép közzül valamelly főfő elöljáróc rendeltetene (az mint hogy régente az Lacedæmonbélielnél az királyoc ellenébe voltanac rendeltetvén az Ephorusoc, az az, közönleges Reánézöc: avagy az Romai Polgármester vagy fő Biró mellé, az Tribuni plebis avagy Tzehmesterec: avagy az Athenási Tanaczban az Demarchusoc, az az, az közönleges Elöljáróc: és az minemű hatalommal talám mostanis birnac az három rendec akarmelly királyi országokban, midőn országgyülesében vagy nac) olly igen nem tiltom őket, az kegyetlenkedő királyoknak kinyes szabadságának tisztók szerint megtzáfolásatul, hogy sőt inkább ha őc az királyoknak kegyetlen dolgait, és az hegény népnek nyomorgatását látatlanná akarnac tenni, én ezt az ő vesztég halgatásokat, hitetlenségnek tartanám: mert ezzel őc az népnek szabadságát, az mellyec, az Istennek rendeléséből otalmazóinak kellene lenniec, hívségtelenül elárullýac.

32. Eb-

32. Ebben pedig, (az mellyel az Elöljárók paranczolatnac tartoznane,) illendő engedelmeségben, ezt mindenkor excipialnunc kell és előb kivennünc, sőt mindeneknek előtte meg kell elménkben tartanunc, hogy minket el ne vonnyon és térítsen annac engedelmeségetől, az kinec akarattýnac, minden királyoc kivánságínac alája kellyen vettetnie: az kinec végezésének minden paranczolatoknak engedniec kell és helt adnioc; mellyec majestásánac és felséges méltóságánac minden királyi páltzának lábai elejébe kellyen letétetniec. Es bizonyára, melly igen vifisfordult dolog volna, hogyha embereknek kedveskedvén, azt inditaná dharagra, az kiért te néked az embereknek engedned kellyen? Az Ur Isten azért királyia minden királyoknak; az melly midőn az ő fent fáját felnyitotta, mindenek előtt, és mindenec felött őtet kell halgatni: annakutánna, azoknac az embereknek vagyunc alájoc vettetvén, az mellyec mi előttünc jarócká rendeltetene, de egyedül czac ő benne. Ha ő elle ne valamit paranczolandanac, annac nálunc se helye se érteke ne legyen. Eze aránt mind azzal az egész méltósággal se gondollyunc semmit, az mellyel az Fejedelemség viselőc fel vadnac ékesítetvén: az mellyen semmi bősűség nem esic, hogyha ő, az Istennek kivalképpen való, és egyedül felséges majestására nézve, annál alsób rendbe helyhezetic. Ez értelemmel mondgya Daniél, hogy ő semmit nem vétött az király ellen, midőn az ő istentelen paranczolatýnac nem engedne, mivelhogy az az ő határát általhágra volna: és bizonyára nem czac az embereknek tótt bősűt és erőfakort, hanem holott az Isten ellenis farvat emelt, őnnön maga fóstotta meg magát az hatalomtól. Ez ellenben kárhoztattanac az Izraélitác, hogy őc az királynac istentelen paranczolatýnac fellöttébe engedelmesec voltanac. Mert midőn Jerobeam az arany borjúkat öntette volna, megutalván és megvetven őc az Istennek templomát, az király kedvére, uyjab bálványozásba estene. Hasonló hirtelen kedésből és könnyen hayloságból fordultanac az ő maradékjaic az ő királyoknak tettzéssékre.

Ezt ő nékiec keményen femekre hányta az Profeta, hogy az király paranczolatýtát bévöttéc. Olly igen távol vagyon az, hogy diczétetre volna méltoc az finnyel való alázatótság, az mellyel az udvari hizelkedőc magokat ékesitic, és az egygyüeket megczallyac, midőn azt vetic elő, hogy dístelen és illetlen dolog volna, ha mit az király paranczol, abban valamit ellenzenének. Mintha az Isten az ő igaságát mindenestől fogya az embereknek adta volna, midőn őket az emberi nemzetnek elöljáróivá tótte: avagy mintha megkissébedné az földi hatalom, midőn az ő autoránac és rendelőjének alája vettetic, az melly előtt, az mennyiefe-

H h h h h h h h h h 2

Dan. 4. v. 28.

Ose. 7. v. 13.
1 Reg. 12.
v. 30.

jedelemfegeknekis le burulván kellyen rőttegniec és refkerniec. Jól tudom melly nagy és jelen való vesedelem közelitfen ez ilyen álhatatóság-hoz : mivelhogy az királyoc az ő meguráltatáfokat felötte nehezen feny-

PROV. 16. v. 14 vedhetic : kiknec az ő haragjoc, követe az halálnac, az mint Salomon mondgya. De mivelhogy az mennyei Kikiáltótul az fent Petertől mon-

ACT. 5. v. 29. datott ki ez sentencia, hogy: Szükség inkább az Istenec engedni, hogynem mint az embereknec : ez gondolattal vigasztallyuc magunkat, hogy akkor allyuc mi meg azt az engedelmeiséget, az mellyet az Úr mi tölünc kíván; midőn mindeneket örömesben meg fenyvedünc inkább, hogynem mint az istenenség mellől elállananc.

1 Cor. 7. 23 Es hogy ez aránt félelmeskedünc ne legyünc, az fent Pal más öftröntis vét oldalunkra, Hogy mitudniilic azért vátrattunc az Chriustus által olyan drágán meg, az melly drágán ő néki esett az mi megváltásagunc, hogy ne adgyuk magunkat az emberi gonof indulatoknac fólgalat-tyára; fockal kevesbé vesünc magunkat az Isten- telenségnec alája.

Diczeret és diczőség legyen az Istenec.

EZ

**EZ EGESZ KÖNYBEN
VALO DOLGOKNAC ES NEVEKNEC
Indexe, vagy mutato Registroma.**

Mellyben

*Az első szám az Könyvet, az második az Caputot vagy részt, az
harmadic az sectiot, avagy az tagokra
mettést jegyzi.*

A.

A Braham attrya az hívőeknec. 2. 10. 11	Adam mint esett el 2. 1. 4
Abraham egyedül czac á hit által igazult meg. 3. 11. 13	Adam Isten gonviteleséből esett el 3. 23. 8
Abraham fiai kic, 4. 14. 18	Adni az Satannac 4. 12. 5
Abraham kebele 3. 25. 6	Adományoc ajándékok az emberben 2. 2. 17
Abrahamnac élete tellyes vólt nyomorusággal 2. 10. 11	Adót, vámot, dezmat kell adni az Fejedelmeknec 4. 20. 13
Abrazattya az Istenec 1. 15. 3. és 1. 15. 34	Ægyptus, lásd meg Egyiptom
az Adamban miczoda 2. 12. 6	Agoston nagy foc helyeken hozatic be, és előfer 1. 5. 9. 10
járévőségnec nagy jelensége 3. 7. 6	Agoston mint inditatott az hitre az Ecclesianac tekintetiből 1. 7. 3
Abrazatockal az Isten ígeje ellenbe tétetic 1. 11. 2	Ajandéki az Istenec külömbsege-sec és fok feléc 2. 2. 17
Acatus Amidai pispöc 4. 4. 8	Ajandékozása Constantiniunac 4. 11. 12
Achab, és annac penitencia 3. 3. 25. és 3. 20. 15	Akarat ige 2. 2. 4
Aeoluthusoc, s' azoknactistöc 4. 4. 10. és 4. 16. 23	Akarat és értés, két részei az léleknec 1. 15. 7

Hhhhhhhh 3